

NAMAZIN KAZASI

Terk etmek mi, fevt etmek mi?

Soru: Fıkıh kitaplarında, (Terk edilen namazları kaza etmek, nafile kılmaktan daha iyi ise de, beş vakit namazın sünnetlerini ve hadis-i şerifte övülmüş olan **Duha, Tesbih, Tehiyet-ül-mescit, Evvabin, Teheccüt** gibi sünnet namazları kılmak, kaza kılmaktan evladır) dendiğine göre, niye kazası olanın sünnet kılamayacağını söylüyorsunuz?

CEVAP

Fıkıh kitaplarda, (**terk edilen namazlar**) denmiyor, (**fevt edilen namazlar**) deniyor. Bu ifadeler, beş vakit namazın farzlarını fevt eden, yani elinde olmayarak, özürle kaçırmış olanlar içindir. Böyle, kaçırılmış birkaç vakit farzın kazalarını sünnet yerine kılmamalı, ayrıca kılmalı deniyor. Özürle kaçırılan birkaç vakit farzın kazalarını, sünnetler yerine kılmaya lüzum yoktur. Çünkü namazları özürle kazaya bırakmak günah olmadığı gibi, bunların kazalarını, sünnetleri kılacak kadar geciktirmek de günah olmaz. Fakat namazı özürle kılamamak yani fevt etmek başkadır; kasten, mazeretsiz, tembellikle kılmamak yani terk etmek başkadır. Birincisi hiç günah değilken, ikincisi büyük günahdır. İkisi arasında dağlar kadar fark vardır. İkisini aynı kefeye koymak çok yanlıştır.

Hanefi fıkıh kitapları, (**Fâite** [fevt edilen, bir özürle kaçırılan] namazların kazası) diyor. (**Terk edilmiş namazların kazası**) demiyor. Çünkü Müslüman, namazını bilerek terk etmez. Ancak gaflet, uyku ve unutmak gibi özürle fevt eder. Namazı terk eden Müslüman, **Şâfiî** ve **Mâlikî**'de ceza olarak öldürülür. **Hanbelî**'de ise mürted olduğu için öldürülür. **Hanefi**'de ise, hapsedilir, kılıncaya kadar dayak atılır. Bu, farz namazın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Farz borcu varken, sünnet veya nafile kılarak farzı geciktirmek de, asla caiz değildir. Farz namaz hakkında hadis-i şeriflerde buyuruluyor ki:

(Farz namazı kasten terk eden kâfirdir.) [Taberani]

(Beş vakit namazı terk eden, Allah'ın hıfz ve emanından mahrum olur.) [İbni Mace]

(Namaz kılmayanın, terk edenin dini yoktur.) [Bezzar, İbni Nasr]

(Namazı terk edenin, diğer ibadetlerini Allahü teâlâ kabul etmez.) [İsfehâni, Ebu Nuaym]

Terk edilen farzın günahı böyleyken, nafilelerle nasıl kıyaslanabilir ki? Dört mezhepte de, kazası olan, sünnet ve nafile kılamaz. Sünnetlerin de nafile olduğu bütün muteber eserlerde bildirilmektedir.

Bir kimse, hadis-i şerifle kılınması çok övülen Kuşluk, Evvabin, Teheccüt gibi namazları ömründe hiç kılmasa, âhirette niye kılmadın diye sorguya çekilmez. Fakat bir farzı yapmazsa, büyük günah işleyeceği için sorguya çekilir. Âlimlerimizin bildirdiği gibi, kılınması şart olan farzı geciktirip, nafîle kılmak ahmaklıktır.

Yolculuğa çıkarken iki rekât namaz kılmalıdır! Kazaya kalmış namazı varsa kaza kılmalı, çünkü kaza borcu varken nafîle kılmak ahmaklıktır. (Bey ve Şir'a risalesi)

Seyyid Abdülkadir-i Geylani hazretleri buyurdu ki:

Hazret-i Ali'nin rivayet ettiği, (Farz namaz borcu olanın nafîle kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nafîle namazlarını kabul etmez.) hadis-i şerifi gösteriyor ki, farz borcu varken nafîleyle meşgul olmak ahmaklıktır. Kaza borcu olanın nafîle kılması, alacaklıya, borçlunun hediye götürmesine benzer ki, elbette kabul olmaz. Mümin, bir tüccara benzer. Farzlar sermayesi, nafîlelerse kazancıdır. Sermaye kurtarılmadan kâr olmaz. (Fütuh-ul-gayb)

Bir hadis-i şerif meali de şöyledir:

(Farz namaz borcu olanın, nafîle namazı kabul olmaz.) [Dürret-ül fahire]

Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ömer'e yaptığı vasiyette buyurdu ki: Gece yapılması gereken Allah'ın bir emrini gündüz yapsan ve gündüz yapılmasını emrettiğini de gece yapsan, Allah kabul etmez. Allahü teâlâ, farz olan ibadetleri ödemediği nafîle ibadetini kabul etmez. (Kitab-ül Harac)

Kaza namazı kılmak gerekmez mi?

Soru: İbni Teymiye ve Selefiler, (Vaktinde kılınmayan namazları kaza etmek gerekmez, tevbe etmek yeterli olur) diyorlar. Namazları kaza etmek gerekmez mi?

CEVAP

Evet, **İbni Teymiye**, (Özürsüz ve özürsüz terk edilen namazları kaza etmek gerekmez) diyor. (Mecmu-ul-Fetava)

İbni Teymiye'nin sözü dinde senet değildir. Zaten birçok yanlış inancı yüzünden İslam mahkemeleri onu hapse mahkûm etmiştir. (Vaktinde kılınmayan namazları kaza etmek gerekmez) demek, dini yıkmak olur. O zaman kimse namaz kılmaz, zekât vermez, hacca gitmez, oruç tutmaz, sonunda da, (Tevbe edince oluyormuş) der.

Namazları vaktinde kılmak farz olduğu gibi, vaktinde kılınmayan kaza etmek de farz olduğu, bütün fıkıh kitaplarında bildirilmiştir. Birkaçı şöyledir:

1- Farz namazı, özürsüz vaktinden sonra kılmak, büyük günahdır. Bu günah, yalnız kaza edince affolmaz. Kaza ettikten sonra, ayrıca tevbe veya haccetmek de gerekir. Kaza edince, yalnız namazı kılmamak günahı affolur. Kaza kılmadan, tevbe

edilince, terk günahı affolmadığı gibi, tehir günahı da affolmaz, çünkü tevbenin kabul olması için, günahı terk etmek şarttır. (Dürr-ül-muhtar)

2- Farzlara önem verip tembellikle yapmayan kimse mürted olmaz. İmanı gitmez, fakat bir farzı yapmayan Müslüman, iki büyük günaha girer: 1- O farzın vaktini ibadetsiz geçirmek yani farzı geciktirmek günahı. Bunun affolması için tevbe etmek gerekir. 2- Bu farzı yapmamak günahı. Bu büyük günahın affolması için, bu farzı hemen kaza etmek lazımdır. Kazayı geciktirmek de, ayrıca büyük günah olur. (Berika)

3- Özürlü ve özürsüz olarak namazı terk edenin, bunun farzını kaza etmesi şarttır. (Halebî)

4- Unutarak veya kasten kazaya kalan namazı kaza etmek farzdır. (Hindiyye)

5- Özürlü veya özürsüz kazaya kalan farz namazları, hemen kaza etmek farzdır. (Mezahib-i Erbaa)

Birkaç hadis-i şerif meali de şöyledir:

(Bir namazı vaktinde kılmayı unutan, hatırlayınca kılsın. Unutulan namazın bundan başka kefareti yoktur.) [Tirmizi, Ebu Davud, Nesai]

(Uyuyarak veya unutarak bir namazı kılamayan, hatırlayınca kılsın!) [Buhari, Müslim, Tirmizi, Ebu Davud]

(Farzı unutan, imamla daha sonraki bir namazı kılarken hatırlasa, o namazını imamla kılsın, namazdan sonra, unuttuğunu kaza etsin! Sonra imamla kıldığını da iade etsin!) [Taberani, Hatib]

(Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabul etmez.) [Zahire-i Fıkh, Fütuh-ul-gayb]

Resulullah, bir gecenin sonunda uyumuştı, güneş doğana kadar uyanamadı. Uyandı ve güneş yükselince kaza etti. (Nesai)

Unutup da kılınmayan namaz kaza edilince, kasten kılınmayan niye kaza edilmesin ki? Unutunca namaz affolmadığına göre, terk edilince, nasıl kaza etmeden affolur ki?

Farz ibadetlerin önemi nedir?

Büyük âlim **İbni Nüceym** hazretleri buyuruyor ki: Kaza namazı olan, sünnetleri kılarken kazaya niyet ederek kılsa, sünnetleri terk etmiş olmaz. Çünkü sünnetleri kılmaktan maksat, o vakit içinde farzdan başka bir namaz daha kılmaktır. Kaza kılmakla, sünnet de yerine getirilmiş olur. (Nevâdir-i fıkhiyye)

Sünnet kılarken kazaya da niyet edince, sünnet de kılınmış olur. (Necat-ül müminin)

İsmail Hakkı Bursevî hazretleri buyuruyor ki: Âlimler söz birliği ile bildirdiler ki, hiçbir nâfileyle farz borcu ödenmiş olmaz. Bazı avamın, (Nâfile, kaza yerine geçer) demelerinin dinde yeri yoktur. (Ruh-ul-beyân 3/127)

İmam-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki: Farzın yanında sünnetlerin, sünnetlerin yanında nâfilelerin, hiç kıymeti yoktur. Deniz yanında damla bile değildir. (1/29)

Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ömer'e, (Farz olan ibadetler ödenmeden nâfileler kabul olmaz) buyurdu. (Kitab-ül Harac)

Seyyid Abdülhakim Arvâsî hazretleri, (Dört mezhebe göre de, yıllarca kaza borcu olan, sünnetleri kılarken, kazaya da niyet ederek kılmalıdır. Sabah namazından başka dört vakit namazın sünnetlerini ve Cuma namazlarının ilk, son ve vakit sünnetlerini kılarken, kılınmamış farz namazını da ve akşamla yatsının son sünnetini kılarken, üç rekât akşam ve vitir namazını da kaza etmeye niyet ederek kılmalıdır. Böyle olduğunu ispat eden deliller, **Hanefî** âlimlerinin kitaplarında pek çoktur.) buyuruyor.

Allahü teâlâ, (Bana farzla yaklaşılır), Resulü de, (Kaza borcu olanın nâfilesini kabul olmaz) buyururken, âlimler de bunları, (Kazası olanın, sünnet ve nâfile kılması ahmaklıktır, sünnetler farzın yanında denizde damla değildir) diye açıklarken, bir özürle kaçırılan namazla kasten kılınmayan namazı aynı zanneden cahiller, Allah'ın emri olan farzı bıraktırıp, **Duha, Tehiyet-ül-mescid, Tesbih, Teheccüd** namazı gibi nâfileleri kıldırma çalışıyorlar. Bir kimse, ömründe bu nâfileleri hiç kılmasa, âhirette ceza verilmez, fakat bir farzı terk etmenin cezası çok büyüktür.

Duha, Teheccüd, Evvabin gibi nâfile namaz kılmak isteyen o vakitlerde kaza kılarsa, bu nâfileleri de kılmış olur. Eğer bunlara da niyet ederse niyet sevabına da kavuşur.

Farzın yanında nâfilenin durumu

Soru: (Kasaba borcu olanın et yemesinin mahzuru olmadığı gibi, kaza borcu olanın nâfile kılmasından sakınca yoktur) deniyor. Bu yanlış değil mi?

CEVAP

Kul borcu, çok önemlidir. İki hadis-i şerif şöyledir:

(Borcunu ödemeyip, oyalamak zulümdür.) [**Buhârî**]

(Borcunu ödemeyen, Cennete giremez.) [**Nesâî**]

Hemen ödemesi gereken borcu varken, borcunu ödemeyip et veya pahalı gıdalar yiyen, birinci hadis-i şerife göre zulmetmiş olur, zulüm ise haramdır. Önce borcunu ödemelidir. Kul borcunu hafife almak da çok tehlikelidir. Kul borcu ödenmedikçe Cennete girilmez. Borç ödeninceye kadar, lüks gıdalar yememeli ve lüks eşya

kullanmamalı. Fıkıh âlimi Ebülleys Semerkandi hazretleri, (Borçlu, borcunu ödemedikçe yağlı ve sirkeli taam yiyemez) buyurdu. (Tenbih-ül-gâfilin)

Kasaba, bakkala borcu olan, pasta veya pastırma yiyemediği gibi, yağlı veya sirkeli yemek de yiyemez. Yerse borcu ödenmesi gecikmiş olur. Bunun gibi, kazası varken nâfile kılanın da, kazaları ödenmiş olmaz. Farz borcu olanın nâfilesini, sünneti kabul olmuyor. Kul borcu olanın da, verdiği sadakalar kabul olmuyor. Buhârî'deki hadis-i şerifte, (Borcu varken, verilen sadaka kabul olmaz) buyuruldu. Çünkü borcu ödemek farzdır, sadaka vermek ise nâfiledir. Kazası olanın nâfile kılmaması da böyledir. Zekât borcu olanın da, sadakası kabul olmaz. İmam-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki: Zekât olarak fakire bir altın vermek, yüz bin altın sadaka vermekten daha sevabdır, çünkü zekât vermek, farzı yapmaktır. Sadaka ise, nâfiledir. Farzın yanında nâfilenin hiç kıymeti yoktur. Deniz yanında, damla bile değildir. Şeytan aldatarak, kaza kıldırılmayıp ve zekât verdirtmeyip, nâfileleri güzel gösteriyor.

Şeytana ve şeytana tâbi olan hocalara itibar etmemelidir. Farzı geciktirmek sadece zekât ve farz namaz borcu için değil, bütün farzlar için geçerlidir. Farz olan Ramazan orucu da böyledir. Bir hadis-i şerifte, (Ramazanda bir gün oruç tutmayan, onun yerine bütün yıl oruç tutsa, o bir günkü sevaba kavuşamaz) buyuruldu. Bu hadis-i şerif de, farzı zamanında yapmamanın zararını bildirmektedir. Hele farzı geciktirip nâfilelerle meşgul olmak kadar büyük ahmaklık olmaz. Ahmaklığı tavsiye eden cahillere itibar etmemelidir.

Bir hurafe

Soru: Bir zamane hocası, (Bir kimse, "Kaza kılmaya niyet ediyorum" veya "Kazalarımı kılmaya çalışacağım" derse, kaza namazı kılmak gerekmez, hepsi affolur. Eğer "Kazalarımı ödeyeceğim" derse, işte o zaman hepsini ödemek zorundadır) diyor.

Bir şey dese de, demese de, kazası olanın kaza kılmaması farz değil mi?

CEVAP

Elbette farzdır. Din adına böyle hurafeler uyduranlara itibar etmek çok yanlış olur.

Namaz hangi özürle kazaya kalabilir

Soru: Namaz, hangi özürle kazaya bırakılabilir ve kazası olan nâfile kılabilir mi?

CEVAP

Bir namaz, cem edilerek kılınma imkanı da yoksa, ancak şu özürlerle kazaya bırakılabilir:

Savaşta, düşman karşısında oturarak ve kıbleden başka tarafa dönerek bile namaz kılamazsa, seferde olduğu esnada; sel, yırtıcı hayvan, eşkiya, anarşist gibi bir tehlike varsa, namazı oturarak veya hayvan üzerinde îmâ ile de kılmak mümkün

değilse, annenin veya çocuğunun telef olacağı zaman ebenin ve acil ameliyatlarda doktorun müdahalesi esnasında kazaya bırakmak ve uyku, unutmak gibi bir özürle namazı fevt etmek [kaçırmak] günah olmaz. (Dürr-ül Muhtar)

Böyle bir özür olmadan namazı kazaya bırakmak haramdır, büyük günahdır.

Bütün fıkıh kitaplarında, faite, yani kaçırılmış namaz deniyor. Çünkü, bir müslüman namazlarını terk etmez. Ancak yukarıda bildirilen bir özür ile kaçırabilir. Bu bakımdan kaçırılan namaz sayısı az olur. Bugün terkedilmiş namaz sayısı çoktur. Bir özür ile kaçırılmış namaz ile özürsüz, kasten terk edilmiş namazın hükmü aynı değildir. Namazları, yukarıda bildirilen bir özürle fevt ederek kazaya bırakmak günah olmadığı için, bunların kazalarını, sünnetleri ve diğer nafileleri kılacak kadar geciktirmek de günah olmaz. Uyumak, unutmak gibi bir özürle kılınamayan yani fevt edilen [kaçırılan] namazların hükmü şöyledir:

Fevt olan namazları kaza etmek, nafile kılmaktan iyi ise de, beş vakit namazın sünnetlerini ve hadis-i şerifte övülen **Duha, Tesbih, Tehiyet-ül-mescid** gibi belli namazları kılmak böyle değildir. Vaktin sünnetleri ile bu nafileleri kılmak kaza kılmaktan evladır. (Redd-ül Muhtar, Halebi, Hindiyye)

Terk edilmiş namazın hükmü ise şöyledir:

Büyük âlim **İbni Nüceym**'e soruldu ki, kaza namazı olan kimse, sünnetleri kılarken kazaya niyet ederek kılsa, sünnetleri terk etmiş olur mu? Cevabında, (Sünnetleri terk etmiş olmaz, çünkü o vakit içinde farzdan başka, [nafile olsun, kaza olsun] herhangi bir namaz kılınca, sünnet de yerine getirilmiş olur) buyurdu. [Nevâdir-i fikiyye fi mezheb-il-eimmet-il Hanefiyye s.36]

Beş vakit namazın sünneti demek, **Resulullah**ın kıldığı namaz demektir. Bu namazlara sünnet ismi sonradan verilmiştir. **Resulullah**, beş vakit namazın sünnetlerini kılarken, yalnız (Allah rızası için namaz kılmaya) derdi. (Sünnet kılmaya) diye niyet etmezdi. Her vakit içinde böyle kılınan her namaz, sünnet ismi verilen namaz olur. (Redd-ül muhtar, Uyun-ül besair, Halebi)

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Kaza namazı olanın, nâfile namazı kabul olmaz.) [Dürret-ül-fâhire]

(En üstün cihad, farzları edadır.) [Taberani]

(Herkes nafile ile meşgul iken sen farzları tamamla!) [Miftâh-ün-necât]

(Hak teâlâ, "Farz ibadetle bana yaklaşıldığı gibi, hiçbir şeyle yaklaşılamaz" buyurdu.) [Buharî]

(Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğurmak üzere olan hamileye benzer. Doğumu yaklaşmışken, çocuğu düşürür. Artık bu kadına, hamile de, ana da denmez.

Bu kimse de, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, nâfile namazlarını kabul etmez.) [Fütuh-ul-gayb]

Hanefi âlimlerinden **Abdülhak-ı Dehlevî**, (Bu hadis, farz borcu olanın, sünnetlerinin de kabul olmayacağını göstermektedir) buyuruyor.

Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri de buyuruyor ki: Farz borcu varken, sünnetle meşgul olmak ahmaklıktır. Çünkü sünnetleri kabul olmaz. Kaza borcu olanın sünnet kılması, alacaklıya, borçlunun hediye götürmesine benzer ki, elbette kabul olmaz. Mümin, bir tüccara benzer. Farzlar sermayesi, nâfileler ise kazancıdır. Sermaye kurtarılmadan kâr olmaz. (Fütuh-ul-gayb)

Hamza Efendi'nin Bey' ve Şir'a risalesinin şerhinde, (Yolculuğa çıkarken iki rekât namaz kılmalıdır! Kaza namazı olan kaza kılmalı. Çünkü kaza borcu varken, nâfile kılmak ahmaklıktır) buyuruluyor. Kitaplara uyup ahmaklıktan sakınmalıdır.

İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

(Farzın yanında nâfilelerin hiç kıymeti yoktur. Sünnetlerin farzlar yanındaki kıymeti de, deniz yanında bir damla su gibi bile değildir.)

Dört mezhebin fıkıh bilgilerini iyi bilen **Seyyid Abdülhakim Arvasi** hazretleri buyuruyor ki:

(Yıllarca kaza borcu olan, sünnetleri kılarken, kaza namazına niyet ederek kılmalıdır. Böyle niyet ederek kılmak, dört mezhepte de lazımdır.)

Allahü teâlâ, (Bana farzla yaklaşılır), Resulü de (Kaza borcu olanın nâfilesini kabul olmaz) buyururken, âlimler de, (Kazası olanın, sünnet ve nâfile kılması ahmaklıktır), (Sünnetler farzın yanında denizde damla değildir) derken, bir özürle kaçırılan namazla kasten kılınmayan namazı aynı zanneden cahiller, Allahü teâlânın emri olan farzı bıraktırıp, **Duha, Tehiyyet-ül-mescid, Tesbih, Teheccüd** namazı gibi nâfileleri kıldırırmaya çalışıyorlar. Bir kimse, ömründe bu nâfileleri hiç kılmasa, ahirette ceza verilmez. Fakat bir farzı terk etmenin cezası çok büyüktür.

Düşman karşısında, bir farz namazı kılmak mümkün iken, terk etmek, yedi yüz büyük günaha bedeldir. (Câmi'-ül-fetâva)

Bu fetva da gösteriyor ki: Nâfilelerle milleti meşgul edip farzları tehir ettirenler veya farzları kıldırımayanlar büyük vebal altındadır.

Soru: Sabah namazını vaktinde kılamayıp kaçırıp, kazasını öğleden sonraya bıraksa, günaha girer mi?

CEVAP

Evet girer. Geciktirme günahı da çok büyüktür.

Unutmak özürdür

Soru: Çok defa unutup veya uyuyakalıp namazı kazaya bırakıyorum. Unutmak özür olur mu?

CEVAP

Unutmak ve uyuyakalmak özürdür; ama bu sık oluyorsa, tedbir alınmadığı için günah olur. Birkaç örnek verelim:

1- Gece çok geç yatılıyorsa, üstelik saat kurulmuyor veya başka tedbir alınmıyorsa, namazın kazaya kalması normal değildir.

2- Bir kimse işyerinden çıkarken, namaz vakti girmiş olsa, eve gidince kılarım diye düşünse, genellikle de eve vaktinde varamıyorsa, namaz yoldayken kazaya kalıyorsa veya vaktinde eve geldiği halde, iş yerinde kıldığı için evde kılmayı unutuyorsa, nasıl olsa unutmak özür diyerek, namazın kazaya kalmasına önem vermiyorsa, yaptıklarından mazur olmaz.

3- Abdest alırken, sünnete uymak için kibleye dönen kimse, devamlı olarak unutup ayaklarını kibleye doğru uzatıyorsa, ayaklarını kibleye uzatmamak için kibleye doğru abdest almamalı; çünkü mekruh işlememek için sünnet terk edilir. Yani, imkân varsa, arkası kibleye gelse de, ayaklarını kibleye uzatmamak için, abdesti kibleye dönerek almaması gerekir.

Borçlunun et yemesi gibi mi?

Soru: Bir zamane hocası, (Kaza borcu olanın, nâfile kılmaması, kasaba borcu olanın et yememesi gibi yanlıştır. Borcu olan da et yer, kazası olan da nâfile kılar) diyor. Bu yanlış değil midir?

CEVAP

Bu uygunsuz söz, hadis-i şeriflere ve fikhî hükümlere zıttır. Nâfileyi et gibi en kıymetli gıdaya benzetmek, farzı küçümsemek olur ki, çok tehlikelidir. Çünkü namazı fevt etmekle, terk etmek ayrıdır. Fevt, bir mazeretle namazı kaçırmaktır ve günah da değildir. Fevt edilen namazlara faite denir. Mesela uyuyarak veya unutarak namazını kaçırmak böyledir. Terk ise, kasten kılmamaktır, büyük günahdır. İkisini aynı sanmak cehalettir. **Câmi'-ül-fetâva'**da, (Düşman karşısında, bir farz namazı kasten terk etmek, 700 büyük günaha bedeldir) buyuruluyor.

Hayırlı işler namaz yerine geçmez

Soru: Bir yazar, **İbni Teymiye** gibi (Kılınmayan namazın kazası gerekmez. Çok nâfile kılmaması, çok hayır hasenat yapması gerekir) diyor. Hayırlı işler namaz yerine geçer mi?

CEVAP

İbrahim Muhammed Neşat hazretleri buyuruyor ki:

Namazı bilerek terk etmenin büyük günah olduğunu ve kaza etmek gerektiğini, cumhur-ı ulema bildirmektedir. İbni Teymiye, ([Namazı kasten terk edenin kaza etmesi gerekmez. Kaza kılması sahih olmaz. Çok nafile kılması, çok hayrat ve hasenat yapması gerekir](#)) dedi. Daha önce İbni Hazm da, böyle uygunsuz fikirler ortaya atmıştı.

İbni Teymiye ve **İbni Hazm**, bazı âyet-i kerimelere ve hadis-i şeriflere, yanlış manalar vererek, Ehl-i sünnetten ayrıldılar. Böylece, hayırlı işlerin, namaz yerine geçeceği sapıklığını ortaya attılar. İslamiyet'te açtıkları yaraların en zararlı olanlarından biri de bu olmuştur. Hazret-i Ali'nin bildirdiği hadis-i şerifte buyuruluyor ki:

([Farz borcu olan, kazasını kılmadan nafile kılsa, boş yere zahmet çekmiş olur.](#))
[Fütuh-ul gayb 48. makale]

Bütün **Ehl-i sünnet** âlimleri buyuruyor ki:

Özürü ve özürsüz olarak namazı terk edenin, bunu kaza etmesi gerekir. ([İbni Âbidin, Halebi, Cevhere, Tahtavi](#))

Namazı, şer'î özürsüz vaktinden sonra kılmak, büyük günahdır. Bu günah, kaza edince affolmaz. Kaza ettikten sonra, ayrıca tevbe de gerekir. ([Dürr-ül Muhtar](#))

Farz yanında nafilenin kıymeti

Soru: Kaza namazı olan, nafile namaz kılabilir mi, belli başlı nafile namazlar hangileridir?

CEVAP

Namaz, iki sebeple kazaya kalır:

1- Uyumak, unutmak gibi dini bir özürle kaçırılır. Buna Faite yani kaçırılmış namaz denir. Üzerinde böyle farz kazası olanın nafile namaz kılması caizdir. Çünkü Redd-ül-muhtar, Halebi, [Tahtavi](#) ve Hindiyiye gibi kıymetli eserlerde buyuruluyor ki:

Faite [fevt olmuş, yani bir özürle kaçırılmış] namazların kazalarını acele kılmak lazımdır. Fevt olmuş [bir özürle kazaya kalmış] namazların kazalarını kılmak, nafile kılmaktan evla ise de, hadis-i şerifle övülmüş olan beş vaktin sünnetlerini, duha, tesbih, tehiyyet-ül-mescid, evvabin gibi nafile namazları kılmak, kaza kılmaktan evladır.

Evla olmasının sebebi, unutmak, uyumak gibi bir özürle namazı kazaya bırakmak günah olmadığı içindir. Böyle kimselerin, adı geçen nafileleri kılacak kadar, kazaları geciktirmeleri günah olmaz. Unutarak, uyuyarak kazaya bırakılan namaz sayısı bir [veya](#) birkaç vakittir. Mesela sabah namazının vaktinde uyuyup kalan kimse, güneş doğduktan 50 dakika kadar sonra bu namazı kaza eder. Kaza etmeden önce, duha [kuşluk] namazı kılsa caiz olur. Çünkü sabah namazını, uyanamayarak bu vakte bırakması günah değildir. Duha namazı kılacak kadar geciktirmesi de günah olmaz.

2- Bir de namaz, bile bile tembellikle kılınmayıp kazaya bırakılır. Namazı böyle terk ederek kılmamak büyük günahdır. Terk edilen böyle namazı, bir özürle kaçırılan namazla karıştırmamalıdır. Birinin kazaya kalması günah değilken, ötekinin kazaya kalması büyük günahdır. Bu büyük günah her namaz kılacak kadar boş zaman geçince, bir misli artar. Çünkü namazı boş zamanlarda hemen kaza etmek farzdır.

Abdülkadir-i Geylani hazretleri buyuruyor ki:

Farz kazası olanın nafile kılması, borçlunun alacaklıya, hediye götürmesine benzer ki, elbette kabul olmaz. Mümin, bir tüccara benzer, farzlar sermayesi, nafileler de kazancıdır. Sermaye kurtarılmadıkça, kazanç olamaz. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Farz borcu olan, kaza etmeden nafile kılsa, boşa zahmet çekmiş olur. Kazasını ödemedikçe, nafile namazları kabul olmaz) [Fütuh-ul gayb]

Hanefi âlimlerinden Abdülhak-ı Dehlevi hazretleri, bu hadis-i şerifi açıklarken, farz borcu olanın hiçbir nafilesinin kabul olmayacağını bildiriyor.

Kaza borcu olanın nafilelerinin kabul olmayacağı Mektubat-ı Ma'sumiyye, Bey ve Şir'a risalesi ve Nevâdir-i fıkhiyye fi mezheb-il-hanefiyye'de de yazılıdır.

İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

Farzların yanında nafilenin hiç kıymeti yoktur. Deniz yanında damla bile değildir. (Müjdecî Mektublar)

Farz kazası olanlar, bildirilen nafile namazların vaktinde kaza namazı kılmalıdır! Hem kaza borcu ödenir, hem de nafile namaz sevabına kavuşur. Kuşluk, evvabin, teheccüd, tehiyyet-ül-mescid namazlarını kılarken, mesela, (ilk kazaya kalmış sabah namazının farzına ve kuşluk namazını kılmaya) diye niyet etmelidir. Böylece hem kaza borcu ödenmiş, hem de adı geçen nafile namazlar kılınmış olur. (N.Fıkhiyye)

Hiç kazası olmayan kimsenin de kaza namazı kılması caizdir. (Redd-ül-muhtar, Hindiyye)

Sünnet ne demektir

Soru: Farzı bırakıp haram işleyen şafaate kavuşurken, **Peygamberimiz**, (Büyük günah işleyene şafaate edeceğim) buyururken, "Sünneti terk eden şafaate kavuşamaz" demek doğru mu?

CEVAP

Sünnet kelimesi üç anlama gelir:

- 1- Kitap ve Sünnet ifadesindeki sünnet, **hadis-i şerifler** demektir.
- 2- Farz ve Sünnet ifadesindeki sünnet, **Resulullah**ın emirleri demektir. Bunlar ikiye ayrılır:

Sünnet-i zevaid: **Peygamber efendimizin** ibadet olarak değil, âdet olarak devamlı yaptığı şeylerdir. Elbiselerini giyiniş şekli, temiz şeylere sağdan başlaması gibi.

Sünnet-i hüda: Yalnız dinimizin şiarı olan işlerdir. Ezan okumak, cemaatle namaz kılmak gibi.

3- Sünnet yalnız olarak kullanılınca, **İslamiyet/Şeriat** anlaşılır. Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Ümmetimin arasında fitne fesat yayıldığı zaman sünnetime uyana, [Dinin bildirdiği ibadetleri yapıp haramlardan kaçana] yüz şehit sevabı vardır.) [Hakim]

(Bir zaman gelir ki, sünnetim [İslam] unutulur, sünnete uyan garip olur.) [Şir'a]

(Sünnetimi [İslam dinini] terk edene şefaati haramdır.) [H.Erbain]

(İslamiyet'ten ayrılan şefaate kavuşamaz) demektir. (Şerh-i hadis-i erbain, Şir'a)

Sünnetin diğer manası

Sünnet, yol, iş, âdet, çığır gibi manalara da gelir. Mesela Sünnetullah, Allah'ın âdeti, işi demektir. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Dinimizde bir "sünnet-i hasene" çıkaran [iyi çığır açan] bunun sevabı ile, bununla amel edenlerin sevabına kavuşur, o yolda gidenlerin sevabından da hiçbir şey eksilmez. Kim de, dinimizde bir "sünnet-i seyyie" çıkarırsa, [kötü çığır açarsa] bunun günahı ile, bu yolda gidenlerin günahı, ona da verilir, o kötü yolda gidenlerin günahından da hiçbir şey eksilmez.) [Müslim]

Hadis-i şerifteki Sünnet-i seyyie kötü yol, kötü çığır demektir. Sünnet-i seyyie = Bid'at-i seyyie demektir. Âlimler, minare gibi güzel işlere, Bid'at-i hasene demişlerdir. İmam-ı Rabbanî hazretleri ise, minare, kitap, mektep gibi güzel işlere, Bid'at-i hasene yerine Sünnet-i hasene demiştir. Kıyamete kadar Sünnet-i hasene çıkarmak çok sevaptır. Sünnet-i seyyie ise bid'attir, günahıdır. (Faideli Bilgiler)

Avret yerini açmadan, necaseti temizlemek imkansızsa, namazı öyle kılar. Çünkü, temizlemek emirdir. Açmak yasaktır. Günahı kurtulmak önce gelir. Sünnet emirden de sonra gelir. Sünnet, sevap kazanmak için yapılır. Mekruh olan bir şeyi işleyerek de sünnet yapılmaz. Ama farz yapılır, borç ödenmiş olur. Mesela başkasının suyu ile abdest almak, mekruh ise de, farz olan taharet hasil olur. Abdestli olan, başkasının suyu ile abdest alınca, sünnet sevabı hasil olmaz. (Redd-ül Muhtar)

Demek ki, kaza kılıp büyük günahı kurtulmak, sünnet kılmaktan önce gelir.

Vacibi geciktirmemek için sünnet terk edilir. İmam, sabah namazını kıldırmaya başlarken gelen, caminin dışında veya içerde, direk arkasında sünneti kılar. Böyle, cemaatten ayrı bir yer bulamazsa, sünneti kılmadan hemen imama uyar. Çünkü, cemaat ile namaz kılınırken, yalnız olarak namaza başlamak mekruhtur. Mekruh işlememek için, sabah sünneti bile terk edilir. (İmdâd-ül-fettâh)

Namaz vakti daraldığı zaman, nafile kılmak tahrimen mekruhtur. Çünkü, farzın vaktini kaçırmaya sebep olur. Farz olmayan namazı kılarak, farz olan namazı kaçırmış olur ki, akli olanın yapacağı iş değildir. Güneş doğarken ve tepede iken ve batarken de, nafile kılmak böyledir. Bu nafileler, beş vakit namazın sünnetleri olsa da, yine böyledir. (Merakıl-felah ve Tahtavi)

Haram işlememek için

Namaz vakti daraldığı zaman, farzdan evvelki sünneti kılmak, farzın kazaya kalmasına sebep olursa, bu sünneti kılmak haram olur. (Hadika)

Bir hakim, vazifesini yapmak için ve bir talebe din dersini kaçırmamak için, sabah namazından başka namazların sünnetlerini terk edebilir. (Mülteka)

Hakimin vazifesi, farz-ı ayn olmadığı halde, sünnetleri terk etmek için özür sayılınca, birikmiş kazaları ödemek, farz-ı ayn iken ve cezası pek şiddetli iken, bunları ödemek özür olmaz mı?

Abdestte uzuvları üç kere yıkamak müekked sünnettir. Suyun pahalı olması, soğuk olması, suya muhtaç olmak gibi özürlerle bu sünneti terk etmek mekruh olmaz. (İbni Abidin)

Terk edilmiş namazı bir an önce kaza edip, büyük günahattan kurtulmak için, sabah namazından başka sünnetleri kılarak, kazaya da niyet gerektiği buradan da anlaşılmaktadır.

Şafii'de farz kazası olanın, sünnet ve nafile kılması haramdır. Nafaka kazanacak kadar zaman ayırıp, başka hiçbir sebeple kazayı geciktirmesi caiz değildir. (Fetava-i fıkhiyye)

Özürsüz terk edilen namazı kılmakta dört mezhep arasında fark yoktur.

Şefa'at kime haram?

Soru: Peygamber efendimizin, zina ve içki gibi büyük günah işleyenlere de şefa'at edeceğine dair hadisleri vardır, fakat (Sünnetimi terk edene şefa'atim haramdır) buyuruyor. Sünneti terk etmek, zinadan ve içki içmekten de mi daha büyük günahdır? Bazı hocalar da, (Büyük günah olmasına rağmen, farzı terk edene şefa'at vardır, fakat sünneti terk edene şefa'at yoktur) diyorlar. Farz namazı kılmayarak büyük günah işleyene şefa'at var da, niye sünnet namazı kılmayana şefa'at yoktur?

CEVAP

Yanlış söylüyorlar. Her çeşit büyük günah işleyene şefa'at vardır. Sünnetleri terk etmek büyük günah da değildir. Sağdan başlamak, camiye sağ ayakla girmek, tuvalete sol ayakla girmek, sakal bırakmak, sarık sarmak gibi birçok sünnet vardır. Bu sünnetleri terk etmek günah olmadığı için, günah olmazsa, şefa'at de söz konusu

değildir. Çünkü (Büyük günahı olmayanın şefaate ihtiyacı yoktur) buyurulduğu [Tirmizi](#)'de bildirilmektedir.

Şefaate büyük günahlar içindir. O hadis-i şerifte bildirilen sünnetten kasıt İslamiyet'tir. Yani (İslamiyet'i terk edenlere şefaate etmem) demektir. (Şerh-i hadis-i erbain, Şir'a)

İslamiyet'i terk eden kâfirdir. Kâfire şefaate olmaz. İmanı olan ne kadar büyük günah işlerse işlesin şefaate kavuşur. Birkaç hadis-i şerif meali şöyledir:

(Şefaatem ümmetinden büyük günah işleyenler içindir.) [[Nesai](#), [Tirmizi](#), [ibni Mace](#), [Ebu Davud](#)]

(Büyük günah işleyip imanla ölen herkese şefaate edeceğim.) [[Buhari](#), [Müslim](#)]

(Her peygamberin müstecab [makbul] bir duası vardır. Her peygamber o duasını dünyada iken yaptı. Ben ise bu duamı ümmetime şefaate etmek için saklıyorum. Kıyamette ümmetinden şirk üzere ölmeyen herkese şefaate edeceğim.) [[Buhari](#), [Müslim](#), [Tirmizi](#), [Muvatta](#)]

(Ben şefaatem ümmetinden büyük günah işleyenlere sakladım. Siz o şefaatin, takva ehli ve itaatkâr kimseler için olduğunu mu sanıyorsunuz? Benim şefaatem günahla kirlenmiş müminler içindir.) [[İhya](#)]

Herhangi bir sünneti işlemeyene şefaate yoktur demek, yukarıda bildirildiği gibi dinimize aykırıdır. Nakli esas almayanların sözüne itibar etmemelidir.

Namazı kaza etmeyi geciktirmek

Soru: Nafile kılmak kaza kılmaktan önemli midir? Namazı önem vermeden terk etmekle, bir özürle kılamamak arasında fark var mıdır?

CEVAP

Elbette çok fark vardır. Namaza önem vermediği için kılmayan küfre girer.

Uyumak, unutmak gibi bir özürle namazı kaçırmaya, fevt etmek denir. Fevt edilen namaza faite namaz denir. Faite namaz, kazaya kalması günah olmayan namazdır. Bunun için, kuşluk, tehıyyet-ül-mescid gibi nafile namazları kılmak kadar faiteleri geciktirmek günah olmaz.

Farz namazı özürsüz, vaktinde kılmamak büyük günahdır. Acele kaza etmek gerekir. Zaruri işler haricinde kaza etmeyi geciktirmek de büyük günahdır. ([Berika](#))

Nafile zaruri iş olmadığı için, nafile kılarak, terk edilen kazayı geciktirmek dört mezhepte de günahdır. Düşman karşısında, bir farz namazı kılmak mümkün iken, terk etmek, 700 büyük günah işlemek gibidir. ([Umdet-ül islam](#), [Cami-ül-fetâva](#))

Önem verip de, tembellikle farz namazı terk etmek büyük günah olur. ([Dürr-ül Muhtar](#), [Cevhere](#))

Namaza önem vermeli

Namazı vazife tanınamamak, önem vermemek ise küfürdür. Hadis-i şeriflerde buyuruluyor ki:

(Namazı kasten terk eden kimse kâfir olur.) [Taberani]

(Küfrü imandan ayıran şey, namazı terk etmektir.) [Tirmizi]

(Namaz iman demektir. Namazı, vaktine ve diğer şartlarına riayet ederek kılan, mümindir.) [İbni Neccar]

En kıymetli amel, vaktinde kılınan farz namazlardır. Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Namazını, vakti girince hemen kılından, Allahü teâlâ razı olur. Vaktinin sonunda kılını da affeder.) [Tirmizi]

(Rabbim söz verdi, namazı vaktinde, eksiksiz kılana azap etmeyecek.) [Hakim]

(Kıyamette önce namazdan sorulur. Namazı düzgün olanın, diğer amelleri kabul edilir. Namazı düzgün olmayanın, hiçbir ameli kabul edilmez.) [Taberani]

Cennete götürücü ameli soran sahabiden bir zata, **Peygamber efendimiz**, (Allah'a ortak koşmayıp, farz olan namazı, zekâtı ve Ramazan orucunu eda eden Cennete gider) buyurdu. O zat, (Allah'a yemin ederim ki bundan fazlasını yapmam) dedi. (Cennetlik görmek isteyen buna baksın) buyurdu. (Buhari) Sahabi, nafile ibadet yapmayacağına yemin ettiği halde, **Resulullah** efendimiz, (Bu Cennetliktir) buyuruyor. Demek ki, nafile ibadet yapmak şart değildir. Âlimlerimiz, nafile ibadetin farzlardaki noksanlıkları tamamlayacağını bildirmektedir.

Sabah namazının sünneti, diğer sünnetlere göre çok faziletlidir. Fakat, sabah sünnetini bile kılmayan için, hiç ceza bildirilmedi. (Tahtavi)

İmama, sabah namazının 2. rekatında yetişen, sünneti kılmaz, imama uyar. Çünkü sünnet, cemaatten hasıl olan 27 farz sevabından birine bile yetişemez. (Redd-ül Muhtar)

Müslim'deki bir hadis-i şerifte, (Farzlardan sonra en faziletli namaz, gece [teheccüd] namazıdır) buyuruldu. Bir kimse, ömründe hiç teheccüd kılmasa, ahirette hiçbir ceza verilmez. Çünkü nafile namazdır. İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

(Farzın yanında nafilenin hiç kıymeti yoktur. Deniz yanında, damla bile değildir. Şeytan, müminleri aldatarak, farzları küçük gösteriyor. Nafilelere yol açıyor. Zekât yerine, nafile sadakaları güzel gösteriyor. Halbuki, zekât niyeti ile fakire bir altın vermek, yüzbin altın sadaka vermekten daha sevaptır.) [m.29]

Fütuh-ul-gayb kitabını şerh eden **hanefi** âlimlerinden **Abdülhak-ı Dehlevi** hazretleri buyuruyor ki:

(Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabul etmez.) hadis-i şerifi gösteriyor ki, farz borcu olanın, sünnetleri de kabul olmaz. Çünkü sünnetler de nâfiledir. Bu hadis-i şerif, Zahir-i Fıkh kitabında da vardır.

Soru: Her vakit namazın arkasından, sonra kaza kılmak uygun mudur?

CEVAP

Namazları özürsüz, kazaya bırakmak çok büyük günah olduğu gibi, kazalarını özürsüz geciktirmek de büyük günahdır. Bu çok büyük günah, her namaz kılacak kadar boş zaman geçince, bir misli artmaktadır. Çünkü namazı boş zamanlarında hemen kaza etmek de farzdır. Hesaba, sayıya sığmayan bu müthiş günahın ve azabından kurtulmak için kazaları bir an önce bitirmeye çalışmalıdır. Ancak kendinin ve bakması vacip olanların nafakasını kazanacak kadar zamanı ayırıp, başka lüzumsuz hiç bir sebeple kazayı geciktirmek caiz değildir.

Soru: Okuduğum kitaplarda, (Farz borcu olanın, **Şafii, Maliki ve Hanbeli'de sünnet ve nâfile kılması haram**) diyor. Sünnet ve nâfile kılmak niye haram olsun ki? Namaz kılmak hiç haram olur mu? Bir de, (Bir namazı, vakti çıktıktan sonra kılan, 80 hukbe Cehennemde kalacaktır) ve (İki farz namazı bir araya getirmek, büyük günahdır) mealindeki bu iki hadis, kaza namazı kılmayı haram etmiyor mu?

CEVAP

Farz borcu olanın, sünnet veya nâfile kılması haram değildir. Haram olan, farz borcunu özürsüz geciktirmektir. Sünnet ve nâfile kılarken, farz geciktirilmiş oluyor. Bunun için sünnet ve nâfile kılmak haramdır deniyor. Namaz kılmak haram değil, farzın tehiri haram oluyor.

Bir namazı kaza ettiği için değil, özürsüz namazı kazaya bıraktığı için günah işlemiş oluyor. Kaza kıldığı için günah işlemiş olmuyor. Sebepsiz geciktirdiği için günah oluyor. İki farzı bir araya getirmek de böyledir. Yani özürsüz farzı kazaya bırakıp onu bir vakit içinde kaza etmektir. Günah olan kaza etmek değil, kazaya bırakmaktır. Kazasını yapmak farzdır.

İkinci namazını da akşama çok az kala bir zamanda kılmak, tahrimen mekruh, hatta haramdır. Burada da namaz kılmak haram değil, o vakte geciktirmek haramdır. Yoksa akşama bir dakika kalsa da, ikinciyi kılmak farzdır. Ama zaruretsiz bu vakte bırakmışsa günah işlemiş olur.

Emeklilikte namaz

Soru: Vaizler, ("Okulumu bitirince veya emekli olunca namaza başlarım" demek yanlıştır. Emekli olacağın garanti değildir. Genç yaşta ölen çoktur. Hem yaşlanınca ibadet etmek zorlaşır) diyorlar. Peki, bir kimsenin, emekli olması garanti olsa,

yaşlanınca da dinliğini muhafaza etse, o kimsenin, namaz kılmayı emekli oluncaya kadar geciktirmesi caiz mi olur?

CEVAP

Böyle konuşanları biz de çok işitiyoruz. Emekli olmak garanti olsa da, namazı kazaya bırakmanın haram olduğunu düşünmeden, böyle yanlış konuşuyorlar. Namaz kılmak, haccetmek gibi, ömürde bir kere yapılan bir şey değil ki, tehir [erteleme] imkânı olsun. Her gün beş vakit namaz kılmak gerekir. (Namazı daha sonra kılarısın) demek, (Bir ay, bir yıl yemek yeme, daha sonra yemediklerini yersin) demekten daha yanlış bir şeydir. Çünkü bir hadis-i şerifte, (Accilû bis-salâti kablel fevt ve accilû bit-tevbeti kablel mevt) buyuruluyor. (Namazı vaktinde kılmak için acele edin, namazı fevt edebilir, yani kaçırabilirsiniz. Ölüm gelmeden önce tevbe etmekte acele edin, tevbeye fırsat bulamayabilirsiniz) deniyor. Vakti çıktıktan sonra kılınca, yani kaza edince, hem kazaya bırakma günahını yükleniyoruz, hem de vaktinde kılma sevabından mahrum kalıyoruz. Onun için fevt etmeden namazı kılmalı, mevt gelmeden tevbe yapmalı.

Namazı, kazaya bırakmak büyük günah olduğu gibi, kazasını geciktirmek de büyük günahdır. Bu büyük günah, kaza kılacak kadar zaman geçince, bir misli artar. Kaza etmeyi geciktirince de, tevbe etmek farz olur.

Emekli olunca, kaza etmek zor olmasa da, rahat rahat kılabilse de, namazları kazaya bıraktığı için büyük günaha girer. Bazı zamane vaizlerinin, çarpıcı olsun diye, verdikleri böyle aklî örnekler itibar etmemelidir.

Sünnetler de nafiledir

Soru: Nafile namaz nedir? Beş vakit namazın sünnetleri de nafile namaz mıdır?

CEVAP

Nafile namaz, farz ve vacibden başka namazlar demektir. Beş vakit namazın sünnetleri ve diğer vacib olmayan namazlar, nafiledir. Müekked olan ve olmayan, bütün sünnetler nafiledir. Önce birkaç hadis-i şerif bildirelim:

(Öğlenin farzından önce 4, sonra 2, akşam ve yatsının farzından sonra 2, sabahın farzından önce 2 rekât olmak üzere günde 12 rekât nafile kılan Cennete girer.) [Nesai]

(Öğlenin farzından önce ve sonra 4 rekât nafile kılmaya devam edene Cehennem haram olur.) [Tirmizi]

Âişe validemiz, (Resulullah, sabah namazının iki rekât nafilesi hariç, diğerlerini devamlı kılmazdı) buyurdu. (Buhari)

Bütün fıkıh kitapları, sünnetlerin de nafile olduğunu bildirmektedir. Birkaç misal verelim:

1- Nafile, farz ve vacib olmayan ibadetlerdir. Bütün sünnetlere nafile denir. (Tahtavi)

2- Nafileler, revatib ve regaib olarak ikiye ayrılır. Revatib, müekked ve gayrı müekked olarak farzlardan önce veya sonra kılınan sünnetlerdir. Regaib ise Duha, Evvabin ve Teheccüd gibi diğer nafilelerdir. Sünnetlere nafile denmesi, nafile tabirinin daha şümüllü olmasındandır. Her sünnet nafiledir, ama her nafile sünnet değildir. (Nimet-i İslam)

3- Nafileleri ve Revatib sünnetleri, yalnız namaz kılmaya veya sünnetten başka bir namaza niyet ederek kılınca, sahih olur. (Eşbah)

Görülüyor ki, namaz vakti içinde, o vaktin farzından başka kılınan her namaz, mesela kaza namazı, o vaktin sünneti de olur. Sünnet yerine, kazaya da niyet edince sünnet terk edilmiş olmuyor.

4- Yalnız namaza niyet edilerek kılınan sünnet sahih olur; çünkü beş vakit namazın sünneti demek, **Resulullah**ın kıldığı namaz demektir. Bu namazlara sünnet ismi sonradan verilmiştir. **Resulullah**, beş vakit namazın sünnetlerini kılarken, yalnız (Allah rızası için namaz kılmaya) derdi. (Sünnet kılmaya) diye niyet etmezdi. Her vakit içinde böyle kılınan her namaz, sünnet ismi verilen namaz olur. (Redd-ül muhtar, Uyun-ül besair, Halebi)

5- (Tecnis) kitabında bildirildiği gibi, beş vakit namazın sünnetleri nafile namazdır. Nafile niyeti ile de kılınır. (Redd-ül-muhtar)

6- Beş vakit namazın sünnetleri ve teravih namazı, nafile namazdır. Bunları kılarken, yalnız namaza diye niyet yetiştir. (Dürr-ül-muhtar, Dürer)

7- Beş vakit namazın sünnetleri ve diğer vacib olmayan namazlar, nafiledir. Müekked olan ve olmayan, bütün sünnetler nafiledir. (Dürr-ül-muhtâr, Redd-ül-muhtar, Halebi)

8- Her sünnet nafiledir; fakat her nafile sünnet değildir. (Redd-ül-muhtar, Nimet-i İslam)

9- Beş vakit namazın sünnetlerini özürsüz oturarak kılmak caizdir. Çünkü bu sünnetler, nafile namazdırlar. (Cevhere, Hidaye)

10- Nafile namaz denince, sünnetler de anlaşılır. Kadı İmam-ı Ebu Zeyd, (Nafile kılmak, farzdaki kusurları tamamlamak için emrolundu. Bir kimse, farzı kusursuz kılabilirse, sünnetleri kılmadığı için buna bir şey denemez) buyurdu. (Dürer)

11- Farz borcu olanın nafile namazları kabul olmaz. Sünnetler de nafiledir. (N. Fıkhiyye)

12- Sünnetler yerine kaza kılınca, sünnet sevabı da hâsıl olur. (Mekt. Masumiyye 2/63)

13- Diğer 3 mezhepte de aynen **Hanefi**'deki gibi sünnetler nafiledir. (Mezahib-i erbea)

14- Nafilenin kıymeti, farzın yanında hiç gibidir. Okyanus yanında, bir damla kadar bile değildir. Sünnet de, farzın yanında, okyanus yanındaki bir damla gibidir. (Mekt. Rabbani 1/260)

15- Regaib ve revatib namazlar sevabda ve üstünlükte farza ulaşamaz. Hiçbir nafile ile farz borcu ödenmez. Avamın iddia ettiği gibi farzı bırakıp nafille uğraşmanın, mesela, Evvabinin farz kazalarının yerine geçeceğini iddia etmenin dinde yeri yoktur. (Ruh-ul-beyân 3/127)

16- Hazret-i Ali'nin rivayet ettiği hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabul etmez.) [Zahire-i Fıkh, Fütuh-ul-gayb m. 48] Bu hadisi açıklayan **Hanefi** âlimlerinden Abdulhak-ı Dehlevi hazretleri buyuruyor ki:

(Bu hadis-i şerif, farz borcu olanın, sünnetlerinin kabul olmayacağını gösteriyor; çünkü sünnetler de nafiledir.)

Kaza namazı borcu olanın sünnet kılması

Soru: Bir yazar, (Kaza namazı borcu olan kimse, vaktin sünnetleriyle birlikte, İşrak namazı, Duha namazı, Evvabin namazı, Teheccüd namazı, Sühba namazı, Tehiyet-ül-mescid gibi nafile namazları da asla bırakamaz. Diğer üç mezhepte kazası olanın sünnetleri ve nafileleri kılması haramsa da **Hanefi**'de, bu nafile namazları da kılması lazımdır. Büyük hocalarımız diyor ki: Bu namazları vaktinde kılmayarak, bir edepsizlik yapan kimsenin, şimdi bunu telâfi edeceğim derken, bu sefer sünnetleri ve nafileleri kılmayıp, başka bir kusur işlemesi asla uygun olmaz) diyor. Bu kadar cahillik olur mu? Farzla nafile veya sünnet aynı kefeye konur mu? Hatta nafile farza tercih edilir mi? Bir insan, ömründe İşrak, Duha gibi nafile namazları kılmasa, ahirette sorguya çekilir mi? Ama bir vakit farz namazı kılınmazsa büyük günaha girmez mi? Nafilelerden önce farz borcunu ödemeye yani farzı kılmaya edepsizlik diyor. Farzı kılmamak haram mı, yoksa sadece edepsizlik mi? Farzı böyle hafife almak küfür olmaz mı?

CEVAP

Yazar gerçekten çok süper cahilmiş. Farzı terk etmeye edepsizlik demek, hainlik değilse, cahilliğin, ahmaklığın daniskasıdır. Edepsizlik günah değildir. Câmî'ul-fetâvâ kitabında, (Düşman karşısında, bir farz namazı kılmak mümkünken terk etmenin cezası, 700 büyük günaha bedeldir) buyuruluyor. Bu kadar büyük günaha hangi Müslüman sadece edepsizlik diyebilir ki?

Kazaya kalan namazları geciktirip sünnet kılmak, Allahü teâlânın farz olan emrini geciktirmek olur. Sevmenin alameti emre uymak, emri geciktirmemektir. Allah'ı seven, Onun farz olan emrini geciktirmez.

Resulullah efendimiz, farz namazı hafife alarak, önem vermeyerek, sadece edepsizlik sayarak terk edenin kâfir olacağını bildirmiştir. Birkaç hadis-i şerif meali şöyledir:

(Namazı kasten terk eden kâfirdir.) [Taberani]

(Bizimle kâfirlik arasındaki fark namazdır. Namazı terk eden kâfir olur.) [Nesai]

(Namaz kılmayanın Müslümanlığı yoktur.) [Bezzar]

(Namaz dinin direğidir, terk eden dinini yıkmış olur.) [Beyheki]

(Namazı bırakanın diğer ibadetleri kabul olmaz.) [Ebu Nuaym, İsfehani]

(Beş vakit namazı terk eden, Allah'ın hıfz ve emanından mahrum olur.) [İbni Mace]

Bu hadis-i şeriflerden dolayı üç hak mezhep, namaz kılmayanların öldürülmesini bildirmiş, sadece **Hanefi** mezhebi, hapsedilip namaz kılana kadar dayak atılmasını emretmiştir.

Peygamber efendimiz, namaz kılmayana kâfir derken, yazarın işi hafife alarak edepsizlik demesi affedilecek bir suç değildir. Derhal tevbe etmesi, tecdid-i iman ve tecdid-i nikâh yapması şarttır.

Farzın dindeki önemi çok büyüktür. Bu konuda çok hadis-i şerif vardır. Saçları dağınık biri gelip, **Resulullah** efendimize bazı sorular sordu:

— İslam nedir?

— Birincisi, günde beş vakit namaz kılmak...

— Beşten fazla bir namaz yok mu?

— Hayır yoktur, ama isteyen nafile namaz kılabilir. Bir de Ramazan orucu var.

— Bundan başka oruç yok mu?

— Farz olarak yok. İsteyen nafile oruç tutabilir. Bir de zekât vardır.

— Bundan fazlası var mıdır?

— Hayır yoktur. İsteyen nafile olarak sadaka verebilir.

Adam, (Vallahi, farzlardan ne fazla, ne de eksik yaparım) diyerek çekip gitti. **Resulullah** buyurdu ki:

(Bu, sözünde durursa, kurtuluşa erdi.) [Buhari, Müslim, Ebu Davud, Nesai]

İslam âlimleri bu hadis-i şerifleri delil getirip, sünnet ve nafile kılmayanların ahirette ceza görmeyeceğini, sadece sevabından mahrum kalacağını bildirmişlerdir. Farzın önemi hakkında, bazı hadis-i şerif mealleri:

(Farz namaz borcu olanın, nafile namazı kabul olmaz.) [Dürret-ül fahire]

Farzı kılma imkânı varken tehir ederek nafile ile meşgul olunca, farzı tehir günahı büyük olur. Bu günahı azıcık nafile sevabı çıkarılınca yine ortada büyük günah kalmaktadır. Onun için **Peygamber efendimiz**, nafilesi kabul olmaz buyurmuştur.

(Borcu varken verilen sadaka kabul olmaz.) [Buhari]

Borcu ödemek farzdır. Sadaka vermek nafiledir. Farz borcunu geciktirmek de günahıdır. Bu bakımdan verdiği sadakanın sevabı, geciktirme günahını affettiremediği, denizde damla olduğu için kabul olmaz buyurulmuştur.

(Allahü teâlâ, "Farzla bana yaklaşıldığı gibi, hiçbir şeyle yaklaşılamaz" buyurdu.) [Buhari, Beyheki, Uyun-ül besair]

Yani Allahü teâlânın rızasına kavuşmak için, önce farzları eda etmek şarttır.

(En üstün amel, cihaddır. En üstün cihad, farzları ifa etmektir.) [İ. Ahmed, Taberani]

(Allah indinde en üstün amel, vaktinde kılınan farz namazdır.) [Müslim, Ebu Davud]

(En üstün amel, farz namazdan sonra zekâttır.) [Taberani]

(Ya Fâtıma, önce Rabbinin farzını yerine getir.) [Ebu Davud]

Önce farzın ifası emrediliyor. Önce sünnet ve nafile denmiyor.

(Allahü teâlânın sana farz kıldığı şeyleri eda et ki, insanların en âbidi olasın.) [İ. Adiy]

Çok nafile ibadet eden değil, farzları aksatmayan, insanların en çok ibadet edeni oluyor.

(Öğrendiği farzlarla amel edene ve başkasına öğretene Allah rahmet etsin.) [Ebu-ş-şeyh]

(Bir Müslüman yoktur ki, farz namaz için layıkıyla abdest alsın da, o gün ayaklarının yürüdüğü, ellerinin tuttuğu, gözlerinin baktığı, kulaklarının dinlediği, dilinin söylediği, nefsinin arzuladığı kötü şeyler affolmasın.) [İ. Asakir]

(Kıyamette işlediği farzlarla içi dolu olana müjdeler olsun.) [Deylemi]

(Cihad için atılan adımla bir farzı ifa için atılan adımdan daha üstünü yoktur.) [Tirmizi]

(Allahü teâlâ buyurdu ki: Beş vakit farz namazı, şartlarına uyarak, vaktinde kılını Cennete koyacağıma söz verdim. Kılmayana verilmiş bir sözüm yoktur.) [İ. Mace, Ebu Davud]

(Ramazanda bir gün oruç tutmayan, onun yerine bütün yıl oruç tutsa, o bir günkü sevaba kavuşamaz.) [Tirmizi]

Farz orucu kaza ediyor, oruç borcundan kurtuluyor, ama farzı zamanında yapma sevabına kavuşamıyor. Hatta ömür boyu nafîle oruç tutsa da, bir farzı zamanında yapma sevabına kavuşamıyor. Farzın ne kadar önemli olduğunu bu hadis-i şerif açıkça bildiriyor.

(Farzlardan sonra en faziletli namaz, gece kılınan Teheccüd namazıdır.) [Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai]

Bir kimse, çok kıymetli bir sünnet olan Teheccüd namazını ömründe hiç kılmasa ahirette hiçbir ceza verilmez, sadece sevabından mahrum kalır, ama bir farzı terkin cezası çok büyüktür.

Din kitaplarında deniyor ki:

Düşman karşısında, bir farz namazı kılma imkânı varken, terk etmenin cezası, yedi yüz büyük günaha bedeldir. (Cami-ül-fetâvâ, Umdet-ül İslam)

Farz namazları kazaya bırakmak büyük günahdır. İmkânı varken kaza etmezse, ayrıca büyük bir günah daha işlemiş olur. (Kebair ve segair)

Farz borcu olanın nafîleyle meşgul olması, farzı tehir ettiğinden dolayı günahdır. Hazret-i Ali'nin rivayet ettiği hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabul etmez.) [Zahire-i Fıkh, Fütuh-ul-gayb m. 48] Hanefî âlimlerinden Abdülhak-ı Dehlevî hazretleri, bu hadis-i şerifi şöyle açıklıyor:

Bu hadis-i şerif gösteriyor ki, farz borcu olanın, sünnetleri de kabul olmaz, çünkü sünnetler de nafîledir. (Fütuh-ul-gayb şerhi)

Seyyid Abdülkadir-i Geylani hazretleri buyurdu ki:

(Farz namaz borcu olanın nafîlesi kabul olmaz) hadis-i şerifi gösteriyor ki, farz borcu varken nafîleyle meşgul olmak ahmaklıktır. Kaza borcu olanın nafîle kılması, alacaklıya borçlunun hediye götürmesine benzer ki, elbette kabul olmaz. Mümin bir tüccara benzer, farzlar sermayesi, nafîleler ise onun kazancıdır. Sermaye kurtarılmadan, kâr olmaz. (Fütuh-ul-gayb m. 48) Orijinali için tıklayınız.

Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ömer'e yaptığı vasiyette buyurdu ki:

Allah'ın gece yapman gereken hakkını gündüz yapsan ve gündüz yapman gerekeni de gece yapsan kabul etmez. Üzerine farz olan ibadetleri ödemedenden nafîle ibadetini kabul etmez. ([Kitab-ül Harac](#))

Denizde damla gibidir

İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

Farzın yanında nafîleler kıymetsizdir. Sünnetlerin farzlar yanındaki kıymeti de, deniz yanında bir damla su gibi bile değildir. Melun şeytan, müminleri aldatarak, farzları küçük gösteriyor, nafileyi teşvik ediyor. Hâlbuki bir altın zekât vermek, yüz bin altın sadaka vermekten daha sevabdır. ([Mektubat-ı Rabbani](#))

Yıllarca farz kaza namazı borcu olana sünnetleri bırakma demek, koca denize değil, bir damlaya itibar et demek gibi çok abes ve cahilce bir sözdür. Seyyid Abdülhakim Arvasî hazretleri buyurdu ki:

Yıllarca kaza borcu olanın, sünnetleri kılarken, kaza namazına da niyet etmesi, dört mezhepte de lazımdır.

Sünnet yerine kaza kılan, sünneti terk etmiş olmaz. ([Eşbah](#))

Hiç kazası olmayanın da kaza namazı kılması caizdir. ([Redd-ül-muhtar, Hindiyye](#))

Âlimlerin söz birliği

Ruh-ul-beyân'da En'am suresinin 165. âyetinin tefsirindeki hadis-i şerifte bildiriliyor ki:

Kıyamette helal yoldan kazanan kimseye denir ki:

- Bu malları kazanırken ve sarf ederken farz namazları vaktinde kıldın mı? Namazın rükuunu, secdesini ve abdestte farzları yaptın mı?

- Ya Rabbi, helalden kazanıp helal yerlere harcadım, hiçbir farzı kaçırmadım.

- Helal kazanırken bazı yanlışların olmadı mı?

- Ya Rabbi, helal yollardan kazandım ve helal yollarda harcadım, hiçbir farzı zayi etmedim, farzları yerine getirirken ihlasıma hâlel getirmedi. ([Ruh-ul-beyân](#))

Âlimler sözbirliği ile bildirdiler ki:

Regaib ve revatib ameller ile vacibler, sevapta, hükümde ve üstünlükte farza ulaşamaz. Sünnetler, kılınmış olan farzların eksiklerini tamamlar. Nafîleler ise sünnetlerin eksiklerini tamamlar. Hiçbir nafîleyle farz borcu ödenmiş olmaz. Bazı avamın [cahillerin] iddia ettiği gibi, farzı bırakıp da nafîleyle uğraşmalarının, mesela Evvabin namazının farz kazaların yerine geçeceğini iddia etmelerinin dinde yeri yoktur. ([Ruh-ul-beyân 3/127](#)) Orijinali için tıklayınız.

Farzlara önem verip, tembellikle yapmayanın imanı gitmez, fakat bir farzı yapmayan müslüman, iki büyük günaha girer:

Birincisi, o farzın vaktini ibadetsiz geçirmek, yani farzı geciktirmek günahıdır. Bunun affolması için tevbe etmek, yani pişman olmak gerekir.

İkincisi, bu farzı terk etmek günahıdır. Bu büyük günahın affolması için, bu farzı hemen kaza etmek gerekir. Kazayı geciktirmek de, ayrıca büyük günah olur. Kaza geciktikçe, günahlar, katlanarak artar, sayılamayacak kadar çoğalır. Hadis-i şerifte, (Bir namazı, bilerek, özürsüz kılmayan, seksen hukbe [1 hukbe=80 yıl] Cehennemde kalacaktır) buyuruluyor. Bu müthiş günahların altından kurtulabilmek için, farz namazları bir an önce kaza etmek gerekir. (Tergib-üs-salat)

İbni Nüceym hazretleri buyuruyor ki:

Farz namazları vaktinden sonraya bırakmak büyük günah olup, ancak tevbe etmekle affolur. Tevbe ederken, kılmadığı namazları kaza etmesi gerekir. Kaza etmeye gücü varken kaza etmezse, ayrıca büyük bir günah daha işlemiş olur. (Kebair ve segair)

Bütün fıkıh kitaplarında, kaza namazı anlatılırken faite yani kaçırılmış namaz deniyor, çünkü bir Müslüman namazlarını terk etmez. Ancak uyumak, unutmak gibi geçerli bir özürle kaçırabilir. Bu bakımdan kaçırılan namaz sayısı az olur. Bugün terk edilmiş namaz sayısı çoktur. Bir özürle kaçırılmış namazla özürsüz, kasten terk edilmiş namazın hükmü aynı değildir. Namazları, yukarıda bildirilen bir özürle fevt ederek kazaya bırakmak günah olmadığı için, bunların kazalarını, sünnetleri ve diğer nafileri kılmak kadar geciktirmek de günah olmaz. Uyumak, unutmak gibi bir özürle kılınamayan yani fevt edilen [kaçırılan] namazların hükmü şöyledir:

Fevt olan namazları kaza etmek, nafile kılmaktan iyi ise de, beş vakit namazın sünnetlerini ve hadis-i şerifte övülen **Duha, Tesbih, Tehiyet-ül-mescid** gibi belli namazları kılmak böyle değildir. Vaktin sünnetleriyle bu nafileri kılmak, kaza kılmaktan evladır. (Redd-ül-muhtar, Halebi, Hindiyye)

Terk edilmiş namazın hükmü ise şöyledir:

Büyük âlim **İbni Nüceym**'e soruldu ki, kaza namazı olan kimse, sünnetleri kılarken kazaya niyet ederek kılsa, sünnetleri terk etmiş olur mu? Cevabında, (Sünnetleri terk etmiş olmaz, çünkü o vakit içinde farzdan başka, [nafile olsun, kaza olsun] herhangi bir namaz kılınca, sünnet de yerine getirilmiş olur) buyurdu. (Nevâdir-i fıkhıyye fi mezheb-il-eimmet-il Hanefiyye)

Hamza Efendi hazretlerinin Bey' ve Şir'a risalesinin şerhinde, (Yolculuğa çıkmadan önce iki rekât namaz kılmalıdır! Kazaya kalmış namazı varsa bir, iki veya üç vakit namazını kaza etmelidir! Çünkü kaza borcu varken, nafile kılmak ahmaktır) buyuruluyor. (s.6) Orijinali için tıklayınız.

Sünnet kılarken kazaya da niyet edince kaza da sünnet de kılınmış olur. (Necat-ül müminin)

Beş vakit namazın sünneti demek, **Resulullah**ın kıldığı namaz demektir. Bu namazlara sünnet ismi sonradan verilmiştir. **Resulullah**, beş vakit namazın sünnetlerini kılariken, yalnız (Allah rızası için namaz kılmaya) derdi. (Sünnet kılmaya) diye niyet etmezdi. Her vakit içinde böyle kılınan herhangi bir namaz, sünnet ismi verilen namaz olur. (Redd-ül muhtar, Uyun-ül besair, Halebi)

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(En üstün cihad, farzları edadır.) [Taberani]

(Kaza namazı olanın, kıldığı nafil namaz kabul olmaz.) [Dürret-ül-fâhire]

(Herkes nafil ile meşgul iken sen farzları tamamla!) [Miftâh-ün-necât]

(Hak teâlâ, farz ibadetle bana yaklaşıldığı gibi, hiçbir şeyle yaklaşılamaz buyurdu.) [Buhari]

Allahü teâlâ, (Bana farzla yaklaşılır), Resulü de (Kaza borcu olanın nafilisi kabul olmaz) buyururken, âlimler de, (Kazası olanın, sünnet ve nafil kılması ahmaklıktır), (Sünnetler farzın yanında denizde damla değildir) derken, bir özürle kaçırılan namazla kasten kılınmayan namazı aynı zanneden cahiller, Allahü teâlânın emri olan farzı bıraktırp, Duha, Tehiyet-ül-mescid, Tesbih, Teheccüd, Sübha namazı gibi nafileleri kıldirmaya çalışıyorlar. Nafilelerle milleti meşgul edip farzları tehir ettirenler veya farzları kıldirmayanlar büyük vebal altındadır.

Redd-ül-muhtar, Halebi, Tahtavi ve Hindiyye gibi kıymetli eserlerde buyuruluyor ki:

Faite [fevt olmuş, yani bir özürle kaçırılmış] namazların kazalarını acele kılmak lazımdır. Fevt olmuş [bir özürle kazaya kalmış] namazların kazalarını kılmak, nafil kılmaktan evla ise de, hadis-i şerifle övülmüş olan beş vaktin sünnetlerini, **duha, tesbih, tehiyet-ül-mescid, evvabin** gibi nafil namazları kılmak, kaza kılmaktan evladır. Yani kaza kılacak kadar geciktirmek günah olmaz.

Evla olmasının sebebi, unutmak, uyumak gibi bir özürle namazı kazaya bırakmak günah olmadığı içindir. Böyle kimselerin, adı geçen nafileleri kılacak kadar, kazaları geciktirmeleri günah olmaz. Unutarak, uyuyarak kazaya bırakılan namaz sayısı bir veya birkaç vakittir. Mesela sabah namazının vaktinde uyuyup kalan kimse, güneş doğduktan 50 dakika kadar sonra bu namazı kaza eder. Kaza etmeden önce, **Duha** [kuşluk] namazı kılsa caiz olur. Çünkü sabah namazının, uyanamayarak bu vakte bırakılması günah olmamıştır. Duha namazı kılacak kadar geciktirmesi de günah olmaz. Buna rağmen kazasını öğleye kadar geciktirmesi büyük günah olur.

Namazın kazaya kalma sebebi önemlidir. Eğer namaz şer'i bir özürle kazaya kalmışsa, mesela seferde; sel, yırtıcı hayvan, eşkiya, anarşist gibi bir tehlike varsa, namazı oturarak veya hayvan üzerinde ima ile de kılmak mümkün değilse, annenin veya çocuğunun telef olacağı zaman ebenin ve acil ameliyatlarda doktorun müdahalesi

esnasında kılınamamışsa ve uyku, unutmak gibi bir özürle namaz kaçırılmışsa, kazayı önce kılmak gerekmez, bahsedilen nafile namazları kılmakta hiç mahzur olmaz. Çünkü namazın bu özürle kazaya kalması günah değildir.

Sünneti terk etmek günah mı?

Sünnetleri kılarken kazaya da niyet edince, sünnet de kılınmış oluyor, sünnetler terk edilmiş olmuyor. Terk edilse bile, sünnetleri terk etmek günah olur mu? Bu hususta din kitaplarımızda bildirilenleri nakledelim:

1- **İbni Hümmam** buyuruyor ki: Sünnetleri kılmamak, sevablarına ve yüksek derecelere kavuşmamaya sebep olur. ([Cevhere](#), [Dürr-ül-münteka](#), [Redd-ül-muhtar](#), [Tahtavi](#))

2- Müekked ve gayri müekked sünnetleri terk etmek günah olmaz. Bunları terk eden, yalnız sevablarına ve yüksek derecelere kavuşamaz ve azarlanır. ([Halebî-yi sagir](#))

3- Sabahın sünneti çok faziletli olmasına rağmen, kılmayan için bir ceza bildirilmedi. ([Tahavi](#))

4- Sünnetleri özürsüz terk eden, günaha girmezse de, sorguya çekilip, azarlanır.

Özürsüz terk edilmesi bile günah olmayan sünnet ve nafileleri, farz borcunu ödemek için terk etmek hiç günah olur mu? Hâlbuki sünnetleri kılarken kazaya da niyet edince, sünnetlerin terk edilmiş olmadığı, yukarıdaki vesikalarda açıkça bildirilmektedir.

Kaza namazı olan, bu namazı kılarken, kaza namazına ve sünnet ve nafile namazlara da niyet ederse, hem kazasını öder, hem de nafile namazların sevabına kavuşur. ([İslam Ahlakı](#))

Kuşluk ve teheccüd namazı kılmak

Soru: Kaza namazı borcu olmayan kimse, kuşluk ve teheccüd namazlarını nasıl kılar?

CEVAP

Kuşluk vaktinde ve gece seherde, 2, 4, 8 [veya](#) 12 rekât nafile namaz kılar. Ancak kazası olmasa da, ihtiyaten kazaya da niyet etmelidir. Kazamız yoksa zaten nafile olur, yani kazaya niyet etmekle, kuşluk ve teheccüd namazları da kılınmış olur, bir kaybımız olmaz. Bildirilen vakitlerde kaza namazı kılarken kuşluk [veya](#) teheccüd namazı diye niyet etmek şart değilse de, kuşluk [veya](#) teheccüd diye niyet edilirse, niyet sevabı da elde edilir. Abdest alıp kılınacağı için sübha namazına, yani abdeste şükür namazına da niyet edilirse, niyet sevabına kavuşulur. Niyet edilmese de, yine sübha namazı kılınmış olur.

Farz, nâfile ve sünnet

Soru: Buharî'deki bir hadise göre, sünnet ve nâfile namaz kılmak zorunda değilmişiz. (İsteyen kılabilir) deniyor. O zaman farz borcu olanın, sünnet ve nâfile kılamayacağı anlaşılıyor. Acaba ben mi yanlış anladım?

CEVAP

Hadis-i şerife bakarak dînî hüküm çıkaramayız. Mezhebimizin hükmüne uyarız. Dediğiniz mânâda şöyle bir hadis-i şerif vardır:

(Kılmayı arzu eden kişi için, her ezanla kâmet arasında bir nâfile namaz vardır.)
[Buharî, Müslim, Ebu Davud, Nesaî]

Bu konudaki hadis-i şeriflerden biri de şöyledir:

Biri gelip **Resulullah** efendimize soru sordu:

- Yâ Resulallah Cennete götüreceğin amel nedir?
- Allah'a ortak koşmazsın, farzları yaparsın, farz olan namazı kılarırsın, farz olan zekâtı verirsin, Ramazanda orucu tutarsın.
- Yâ Resulallah bu söylediklerinizden başka yapılması gereken şey var mı?
- Farz olarak bu kadardır, ama nâfile olarak yapmak istersen başka.
- Allah'a yemin ederim ki farzları yaparım daha fazlasını yapmam.

O kişi dönüp giderken, **Peygamber efendimiz**, (Cennetlik birini görmek isteyen bu adama baksın) buyurdu. (Buhârî, Müslim, Ebu Davud, Nesaî)

İslam âlimleri, bu çeşit hadis-i şerifleri de delil getirip, sünnet ve nâfile kılmayanların âhirette ceza görmeyeceğini, sadece sevabından mahrum kalacağını, ama farzları kaza etmeyip sünnet ve nâfilelerle meşgul olanların şiddetli azaba mâruz kalacağını bildirmişlerdir.

Mazeretsiz sünnetleri ihmal etmemelidir. Çünkü İmam-ı Rabbânî hazretleri, (Sünnetler, farzların yardımcısı ve tamamlayıcısıdır) buyuruyor.

Bir iş için birkaç niyet

Soru: Bir iş için birkaç niyet edilir mi? Mesela teheccüd kılan kaza ve sübha namazına da niyet eder mi?

CEVAP

Evet, iyi olur. Camide oturmak taattir. Caminin Allahü teâlânın evi olduğunu düşünerek giren, onu ziyarete de niyet ederse sevabı daha çok olur. Namaz kılmayı beklemek için, camide itikâf edip âhireti düşünmek için, vaaz dinlemek için de niyet ederse, her niyeti için ayrı sevaba kavuşur. Bunun gibi, bu kimse, sünnet olduğu için koku sürünür, şık giyinirse, camiye saygı için, camideki Müslümanları incitmemek için,

temiz olmak, sıhhatli olmak için, İslam'ın vakarını, şerefini korumak için niyet edince, her niyeti için ayrı sevap kazanır.

İbni Âbidin hazretleri buyuruyor ki:

(Sünnet namazlar da nafi'dir. Camiye girince, iki rekat namaz kılmak sünnettir. Buna Tehiyet-ül-mescid denir. Camiye girince, farz veya sünnet kılmak bunun yerine geçer. Başka namaz kılarken tehiyet-ül-mescid için de ayrıca niyet gerekmez.) [Redd-ül Muhtar s.710]

Sünnet kılarken kazaya da niyet edince kaza da sünnet de kılınmış olur. (Necat-ül müminin s.90)

Sünnet kılarken kazaya da niyet gerekir. (Ramiz-ül-mülk Trablus Fetva emini)

Tatarhaniyye'de, (Sünnet kılarken kazaya da niyet daha iyidir) deniyor. (Uyun-ül-besair s.103)

İlk veya son sünnet demeden hepsini farz diye niyet ederek kılanın namazı sahih olur. Çünkü, sünnete, farz diye niyet edilirse, sünnet sahih olur. İlk kıldığı farz, sonraki sünnet olur. (Fetava-i kübra)

Resulullah, beş vakit namazın sünnetlerini kılarken, yalnız, (Allah rızası için namaz kılmaya) derdi. Sünnet demezdi. Farzdan başka namaz kılınca sünnet de kılınmış olur. (Halebi-yi kebir)

İbni Âbidîn "rahmetullahi teâlâ aleyh", (Tehiyetülmescid) namazını anlatırken buyuruyor ki, (Öğlenin farzına dururken, hem farz, hem de sünneti olarak iki niyet yapılırsa, iki imama göre, yalnız farz kılınmış olur. İmâm-ı Muhammede göre ise, o namaz kabul olmaz. Çünkü, farz ile sünnet ayrı cinsten iki namazdırlar. [Bir namaz vaktinde, kılınan namazlar, ya vaktin farzıdır. Yahut bu farzdan başka, herhangi bir namazdır. Vaktin sünnetleri ve kaza namazları bu ikinci cinstendir. Hâlbuki, kaza namazı ile sünnet, aynı cinsten oldukları için, tek bir namaz iki niyet ile kılınır.] İki imama göre, kuvvetli olanı kılınmış olur. Hâlbuki, camiye girince kılınan herhangi bir namaz, tehiyetülmescid yerine de geçtiği için, farz kılarken tehiyet-ül mescid olarak da, ayrıca niyet etmek, imâm-ı Muhammede göre de câiz olur. Yalnız farza niyet edince de, bu iki namaz birlikte kılınmış olur). Vaktin farzı ile sünnet, başka namaz iseler de, sünnet, farzdan başka kılınan namaz demek olduğu için, sünnetin kazaya benzerliği tehiyetülmescid namazının farza benzerliği gibidir.

Sünnet, farzdan başka kılınan namaz demek olduğu için, sünnetin kazaya benzerliği tehiyet-ül-mescid namazının farza benzerliği gibidir. Yani, sünnet kılarken vaktin farzına niyet edilmez ama, kazaya kalmış bir namaza veya başka bir nafi'eye de niyet edilebilir. (İslam Ahlakı, Tahtavi)

Sünnet yerine kaza kılan, sünneti terk etmiş olmaz. Vaktin farzını kılarken, sünnete de niyet edilirse, sünnet sahih olmaz. Fakat, kaza kılarken sünnete de niyet etmek sahih olur. (Eşbah)

Nafile kılmak isteyen, önce namaz kılmayı adamalı, sonra, nafile yerine, bu adak namazı kılmalı. Sünnet namazları adadıktan sonra kılan, bu sünnetleri kılmış olur. (Dürr-ül Muhtar s.458)

Nezr edilen namazı kılmak vacip olduğu için, vacip sevabı hasıl olur. Sünnet yerine, nezr olunan namaz kılınca, sünnet de kılınmış olur. (Redd-ül Muhtar)

Sünnetleri önceden nezr edip de, nezir olarak kılmak daha iyidir. (Halebi, Merakıl-felah)

Öğle sünnetini kılmadan önce (4 rekat namaz kılmak nezrim olsun) dense, sonra nezir olarak kılınca, hem vacip sevabı kazanır, hem de öğle namazının sünneti kılınmış olur. Kulun, kendine vacip ettiği namazı kılmaması ile, sünnet terk edilmiş olmayınca, farz olan namazı kılınca, sünnet elbette terk edilmiş olmaz. Hem kaza kılınmış olur, hem de sünnet kılınmış olur.

Bir namazda iki üç niyet

Soru: Kazası olan bir kimse, sünnetleri kılarken sadece kazaya niyet etse, sünnete niyet etmese, yine sünnet kılınmış olur mu? Eğer **cevap** evet ise, o zaman niyet etmenin faydası ne oluyor?

CEVAP

Peygamber efendimiz, farzlardan önce veya sonra nafile namaz kılar. Allah rızası için namaza diye niyet ederdi. **Peygamber efendimiz**, farzlardan önce veya sonra nafile namaz kıldığı için bize bu namazları kılmak sünnet olmuştur. Yani farzlar ile beraber kılınan sünnetlerin hepsi nafiledir. Sünnet diye niyet etmek şart değildir, nafile dense de, Allah rızası için namaza... dense de olur.

Şimdi biz, farzın yanında nafile veya kaza namazı kılsak yine o sünneti işlemiş oluyoruz. Gece teheccüd namazı için kalkıp iki rekat nafile namaz kılsak, sonra baksak ki, sabah namazının vakti girmiş, artık sünnet kılamayız, kıldığımız iki rekat nafile sünnet yerine geçer. (Eşbâh)

Sünneti de kılmaya diye niyet edince, niyetin sevabını da alıyoruz. Yeni abdest alınca mesela öğlenin sünnetini kılmaya başlarken, hem abdest için şükür namazına, camide kılıyorsak, hem de tehıyyet-ül-mescid namazına, kazamız varsa hem de kaza namazına ve vaktin sünnetine diye niyet etmemiz iyi olur. Böylece sevaplar fazlalaşır. Burada sadece vaktin sünneti ile vaktin farzına aynı anda niyet etmek caiz olmaz.

İbni Âbidîn "rahmetullahi teâlâ aleyh", (Tehıyyetülmescid) namazını anlatırken buyuruyor ki, (Öğlenin farzına dururken, hem farz, hem de sünneti olarak iki niyet yapılırsa, iki imama göre, yalnız farz kılınmış olur. İmâm-ı Muhammede göre ise, o

namaz kabul olmaz. Çünkü, farz ile sünnet ayrı cinsten iki namazdırlar. [Bir namaz vaktinde, kılınan namazlar, ya vaktin farzıdır. Yahut bu farzdan başka, herhangi bir namazdır. Vaktin sünnetleri ve kaza namazları bu ikinci cinstendir. Hâlbuki, kaza namazı ile sünnet, aynı cinsten oldukları için, tek bir namaz iki niyet ile kılınır.] İki imama göre, kuvvetli olanı kılınmış olur. Hâlbuki, camiye girince kılınan herhangi bir namaz, tehıyyetülmescid yerine de geçtiği için, farz kılarken tehıyye-tül mescid olarak da, ayrıca niyet etmek, imâm-ı Muhammede göre de câiz olur. Yalnız farza niyet edince de, bu iki namaz birlikte kılınmış olur). Vaktin farzı ile sünnet, başka namaz iseler de, sünnet, farzdan başka kılınan namaz demek olduğu için, sünnetin kazaya benzerliği tehıyyetülmescid namazının farza benzerliği gibidir.

Kaza namazı ile sünnet, vaktin farzından başka bir namaz olduğu için, tek bir namaz iki niyet ile kılınır.

Soru: Bir takvim yaprağında, (Kaza ile sünnete birlikte niyet edilmez) diyor. Doğru mudur?

CEVAP

Fıkıh kitaplarında (Vaktin farzı ile vaktin sünnetine birlikte niyet edilmez. Niyet edilirse farz kılınmış olur, sünnet sahih olmaz) diyor. Ama kaza namazı ile vaktin sünnetine niyet edilir. Hatta kaza namazı ile sühba namazına, tehıyyet-ül-mescid namazına, kuşluk namazına, teheccüd namazına ve diğer nafıle namazlara niyet edilirse hem o nafıle kılınmış olur, hem de kaza namazı. Bazı cahil ve art niyetli kimseler, (Vaktin farzı ile vaktin sünnetine birlikte niyet edilmez) kaidesini kaza ile vaktin sünnetine de edilmez diye uydurup yalan söylüyorlar. Hiçbir din kitabında öyle bir şey yoktur. Kaza namazı ile vaktin sünneti dahil, her türlü nafıle namaza niyet etmek sahihtir.

Bir namazda birkaç niyet

Soru: Yeni abdest aldıktan sonra camiye girip imama uyararak vaktin farzını kılarken, Sühba namazına da niyet edilebilir mi?

CEVAP

İbni Âbidîn "rahmetullahi teâlâ aleyh", (Tehıyyetülmescid) namazını anlatırken buyuruyor ki, (Öğlenin farzına dururken, hem farz, hem de sünneti olarak iki niyet yapılırsa, iki imama göre, yalnız farz kılınmış olur. İmâm-ı Muhammede göre ise, o namaz kabul olmaz. Çünkü, farz ile sünnet ayrı cinsten iki namazdırlar. [Bir namaz vaktinde, kılınan namazlar, ya vaktin farzıdır. Yahut bu farzdan başka, herhangi bir namazdır. Vaktin sünnetleri ve kaza namazları bu ikinci cinstendir. Hâlbuki, kaza namazı ile sünnet, aynı cinsten oldukları için, tek bir namaz iki niyet ile kılınır.] İki imama göre, kuvvetli olanı kılınmış olur. Hâlbuki, camiye girince kılınan herhangi bir namaz, tehıyyetülmescid yerine de geçtiği için, farz kılarken tehıyye-tül mescid olarak da, ayrıca niyet etmek, imâm-ı Muhammede göre de câiz olur. Yalnız farza niyet edince

de, bu iki namaz birlikte kılınmış olur). Vaktin farzı ile sünnet, başka namaz iseler de, sünnet, farzdan başka kılınan namaz demek olduğu için, sünnetin kazaya benzerliği tehıyyetül-mescid namazının farza benzerliği gibidir.

Vaktin sünnetini kılmaya başlarken, vaktin farzı hariç, kaza namazına, yeni abdest alınmışsa Sühba namazına, camideyse tehıyyet-ül-mescid namazına, sefere çıkılacaksa tehıyyet-ül-menzil namazına da niyet edilebilir. Vaktin farzıyla vaktin sünnetine birlikte niyet edilemez, edilirse yalnız farz kılınmış olur.

Niyet etmese de

Soru: Abdest alıp camiye giren, öğlenin sünnetine değil de, bir kaza namazına niyet etse, hem öğlenin sünnetini, hem sühba namazını, hem tehıyyet-ül-mescid namazını kılmış olur mu?

CEVAP

Evet, bunlara ayrıca niyet etmese de, hepsi kılınmış olur. Ama niyet edilirse ayrıca niyet sevabı da alınmış olur. Onun için sünneti kılarken, (İlk kazaya kalmış öğlenin farzını, vaktin sünnetini, sühba namazını ve tehıyyet-ül-mescid namazını kılmaya) diye niyet ederek kılmalı, böylece niyet sevabından da mahrum kalmamalı.

Farz, sünnet ve kaza namazı

Soru: İlmihal'de, (Farz namaz ile sünnet namaz birbirinden başka oldukları için, farzı kılarken, sünnete de niyet etmek caiz olmuyor. Yani sünnet sahih olmuyor. Kaza namazı ile sünnet namaz birbirlerinden başka olmadıkları için, kaza kılarken sünnete de niyet etmek sahih oluyor) deniyor. Kaza namazı ile sünnet namaz ne bakımdan aynıdır, vaktin farzını kılarken niye vaktin sünnetine de niyet edilmez?

CEVAP

Resulullah efendimiz, farzlardan önce veya sonra, bazılarında hem önce hem sonra, nafilé namaz kılmıştır. Farzın yanında bir namaz daha kıldığı için bize de sünnet olmuştur. Yani sünnet olan, farzdan başka ayrıca namaz kılmaktır. Hem vaktin farzına, hem vaktin sünnetine birlikte niyet edilemez. İki farklı namazlardır. Ayrı ayrı kılınır.

Nafilé namazları için de, kaza namazları için de, belli bir vakit yoktur. Bundan dolayı, nafilé olsun kaza olsun, bir vakitte farz namazdan başka herhangi bir namaz kılınca, mesela sünnetleri kılarken, kazaya da niyet edilirse, sünnet de yerine gelmiş olur.

Hem ziyaret, hem ticaret

Soru: Bir koltuğa iki karpuz sığmaz dendiği gibi, bir iş için iki niyet etmek de böyle midir?

CEVAP

Niyet karpuz gibi değildir, iyi niyet ne kadar çoksa sevabı da o kadar çok olur. Mesela camiye giden kimse, aşağıdaki hususlara niyet ederse hepsi için ayrı sevab alır:

1- Caminin Allahü teâlânın sevdiği yer olduğunu düşünerek ziyaret maksadıyla gitmek,

2- Soğan sarımsak gibi pis kokuları giderip, sünnet olduğu için güzel koku sürünmek,

3- Camiye saygı için, temiz ve yeni elbiseyle gitmek,

4- Camide yanına oturan müslümanları incitmemek için, temiz giyinmek,

5- Müslüman pejmürde giyinmez diyerek, temiz ve düzgün giyinip İslam'ın vakarını, şerefini korumak,

6- Camiye gidince vaaz dinlerim diye niyet etmek,

7- Kur'an-ı kerim okunuyorsa dinleyip farz sevabı alırım diye niyet etmek,

8- Sağlıklı olmak için temiz giyinerek gitmek,

9- Camide cemaatle namaz kılip daha çok sevab almak niyetiyle gitmek,

10- Namaza kalkıncaya kadar Allah'ın evi olan camide oturma sevabına kavuşmak niyetiyle gitmek,

11- Mümin kardeşlerimden bir şey öğrenirim diye gitmek,

12- İnsanlara emr-i maruf yapabilirim, bildiklerimi söylerim diye gitmek,

13- Camide ahireti düşünmek için, tefekkür için gitmek,

14- Caminin ihtiyaçları için sadaka toplanıyorsa, sadaka verebilirim diye niyet etmek,

15- Cenaze varsa namazını kılar, farz sevaba kavuşurum diye niyet etmek,

16- Hasta olan varsa öğrenip, hasta ziyaretine giderim diye niyet etmek,

17- Müslümanları görür, selam verip selam alarak, farz sevabı işlemek niyetiyle gitmek.

Daha bunlar gibi başka iyi niyet eden kimse, her niyeti için ayrı sevab alır.

Bir kimse, uzaktaki arkadaşını ziyaret etmek için giderken, şu malları orada ucuza alıp kendi şehrimde satarak kâr ederim diye düşünebilir. Yani hem ziyaret, hem ticaret yapmış olur, bir taşla iki kuş vurmuş olur. Bunun gibi mübarek günlerde oruç tutmak isteyenin, kaza orucu borcu da varsa, kazaya niyet ederek tutarsa, hem kazasını ödemiş, hem de o mübarek günlerde oruç tutmuş olur.

Yine bunun gibi, gece teheccüt namazına kalkan kimse, eğer kaza namazı borcu varsa kaza namazı kılar, hem teheccüte kalkmış sevabı alır, hem de bir kaza namazı

borcu ödenmiş olur. Kuşluk namazı, sübha namazı, tehiyyet-ül menzil ve tehiyyet-ül mescid namazı da böyledir.

Bunların tek istisnası vardır. O günkü farz namazla o günkü sünnet namaza birlikte niyet edilmez. Yani öğlenin sünneti kılınırken o günkü öğlenin farzına da niyet edilmez; ama sünneti kılarken ilk kazaya kalmış bir namaza niyet edilir. **Peygamber efendimiz** de, (Farz namaz borcu olanın nafileleri kabul olmaz) buyuruyor. Sünnetlerin de, farzlara bağlı nafile namaz olduğu fıkıh kitaplarında yazılıdır. (Gunye)

İki niyetli namaz

Soru: İbni Abidin'in, (Redd-ül muhtar) kitabının Cuma namazı bahsinde, (Cuma namazı sahih olursa, kılınan zuhr-i âhire niyet etmek, cumanın dört rekât sünneti yerine geçer. Çünkü güvenilen kavle göre, sünnetleri kılarken, sünnet diye niyet etmek şart değildir) deniyor. Burada, zuhr-i âhir kılınınca, sünnet diye niyet edilmese de, cumanın son sünneti kılınmış oluyor. Buradan zuhr-i âhir yani son öğle namazının farzını kılarken, vaktin son sünnetine de niyet edilebileceği, niyet edilmese de, sünnetin kılınmış olacağı anlaşılıyor mu?

CEVAP

Elbette öyledir. Büyük âlim İbni Abidin hazretleri yine buyuruyor ki:

(Camiye girince, iki rekât namaz kılmak sünnettir. Buna Tehiyyetül-mescid denir. Camiye girince, farz, sünnet, kaza gibi herhangi bir namaz kılmak, tehiyyetül-mescid yerine geçer. Bunlara, ayrıca tehiyyetül-mescid diye, niyet etmek gerekmez. Ama vaktin farzıyla vaktin sünnetine birlikte niyet etmek böyle değildir. İkisine birden niyet edilirse, yalnız farz namaz sahih olur. Bir mescide girince, herhangi bir namaz kılarken, ayrıca niyet etmeden, bunlarla Tehiyyetül-mescid namazı da kılınmış olur, fakat Tehiyyetül-mescid namazına da niyet edilirse, niyet sevabı da hâsıl olur.)

Seyyid Abdülhakim Arvasî hazretleri de, (Sünnet namaz demek, farzdan başka kılınan namaz demektir. Farzdan önce veya sonra olan sünnet yerine kaza kılan, bu kaza namazıyla, sünnet namazın tarifine uyduğu [farzdan başka bir namaz kılınmış olduğu] için, sünneti de kılmış olmaktadır) buyurdu. Görülüyor ki, sünnet yerine kaza kılınca, yani sünneti kılarken kazaya da niyet edince, hattâ niyet etmese de, sünnet terk edilmiş olmuyor. (İslam Ahlakı)

Sünnetleri önceden adayıp, adak olarak kılmanın daha iyi olduğu (Halebi)de ve (Tahtavi)nin (Merakıl-felah) haşiyesinde, (Nafile namazlar) bahsinin sonunda yazılıdır. Böylece, öğle sünnetini kılmadan önce, (Dört rekât namaz kılmak nezrim olsun) dese, sonra adak namazı olarak niyet edip kılsa, hem vacib sevabı kazanır, hem de öğle namazının sünnetini kılmış olur. Kulun, kendine vacib ettiği namazı kılmasıyla, sünnet terk edilmiş olmayınca, Allahü teâlânın farz ettiği kaza namazı kılınca, sünnet elbette terk edilmiş olmaz. Hem kaza, hem de sünnet kılınmış olur.

Redd-ül-muhtar, Dürr-ül-münteka, Merakıl-felah şerhinde ve Cevhere'de diyor ki:

(Beş vakit namazı terk etmek, yani özürsüz kılmamak, büyük günahdır. Hastalıkla veya başka özürle fevt etmek [kaçırmak] günah değildir.) Bunun için, sabah sünnetinden başka namazların sünnetleri yerine de, terk edilmiş namazları kaza etmelidir. Böyle kaza kılınınca, nâfile sevabı da hâsıl olduğu, Cevhere, Fütuh-ul-gayb, Nevadir-i-fıkhiyye ve Eşbah kitaplarında yazılıdır. (Hak Sözün Vesikaları)

Resulullah'a uymak

Soru: Bir ibadet yapılırken, **Peygamber efendimizin** de, o ibadeti yaptığı düşünülürse, ayrı bir sevab alındığı söyleniyor. Böyle bir şey var mı?

CEVAP

Evet, öyledir. Mesela namaz kılarken, **Peygamber efendimizin** de namaz kıldığı, oruç tutarken **Resulullah**'ın da oruç tuttuğu düşünülüp, ona uymak için de bu ibadet yapılırsa, niyetine göre daha çok sevab alınır. İmam-ı Rabbanî hazretleri de buyuruyor ki:

Namaz kılarken, **Peygamber efendimiz** de bu namazı kılmıştır, ben de kılayım diye niyet edilirse, **Resulullah**'a tâbi olmak sevabı da hâsıl olur. (3/87)

Abdeste şükür

Soru: Sabah namazından önce, sabahın sünneti hariç, nâfile kılmak mekruh olduğu için, sabahın sünnetini kılarken abdeste şükür yani Sübha namazına da niyet etmek mekruh olur mu?

CEVAP

Mekruh olmaz. Çünkü Sübha namazı, nâfile kılınması mekruh olan vakitte kılınmıyor. Kılınması gereken, mekruh olmayan bir namaz kılınırken, Sübha'ya da niyet ediliyor. Bunun için mahzuru olmaz.

Birkaç niyet

Soru: Öğle, ikinci veya yatsı vakti girince, camiye gelen kimse, sünneti kılarken, hem kazaya, hem de tehıyyet-ül-mescide ve hem de Sübha namazına niyet edebilir mi?

CEVAP

Evet, niyet edebilir. Namaza dururken, sünnete ve kazaya yine tehıyyet-ül mescide ve Sübha namazına da niyet edebilir. Hiç niyet edilmese de, yine tehıyyet-ül mescid ve yeni abdest almışsa Sübha namazı sevabı alınır. Niyet edilince, ayrıca niyet sevabı da alınır.

Sünnet terk edilmiş olmaz

Soru: **Peygamberimiz**, (Sünnetimi terk edene şefaetim haramdır) buyurduğuna göre, sünnetler yerine kaza kılmak haram olmuyor mu?

CEVAP

Hayır, kaza kılınca, sünnete de uyulmuş olur. Bunu birkaç yönden açıklayalım:

1- Sünnetler yerine kaza kılan, sünneti terk etmiş olmaz. Çünkü **Peygamber efendimiz**, farzın yanında nafîle namaz da kılarıdı. Kıldıkları bize sünnet olmuştur. Beş vakit namazın sünnetlerini kılmaktan maksat, o vakit içinde, farzdan başka bir namaz daha kılmaktır. Farzın yanında kaza kılınca yine sünnet kılınmış oluyor. Sadece farz kılıp yanında hiçbir şey kılmayan, ancak o zaman sünneti terk etmiş olur. (Nevadir-i Fıkhiye)

2- Kaza borcu olanın sünnet ve nafîle kılması, ahmaklıktır. Dört mezhepte de kaza kılması gerekir. Din kitaplarında diyor ki:

Kaza namazı borcu var iken, nafîle kılmak ahmaklıktır. (Bey ve Şira risalesi)

Hazret-i Ali'nin rivayet ettiği hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabul etmez.) [Zahire-i Fıkh, Fütuh-ul-gayb m. 48] (Bu hadis-i şerifi açıklayan **Hanefi** âlimlerinden Abdulhak-ı Dehlevi hazretleri buyuruyor ki: Bu hadis-i şerifi gösteriyor ki, farz borcu olanın, sünnetleri de kabul olmaz. Çünkü sünnetler de nafîledir.)

Seyyid Abdülkadir-i Geylani hazretleri buyurdu ki:

(Farz namaz borcu olanın nafîlesi kabul olmaz) hadis-i şerifi gösteriyor ki, farz borcu varken nafîle ile meşgul olmak ahmaklıktır. Kaza borcu olanın nafîle kılması, alacaklıya, borçlunun hediye götürmesine benzer ki, elbette kabul olmaz. Mümin bir tüccara benzer, farzlar sermayesi, nafîleler ise kazancıdır. Sermaye kurtarılmadan kâr olmaz. (Fütuh-ul-gayb m.48)

Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ömer'e yaptığı vasiyette buyurdu ki:

Üzerinde farz borcu olanın nafîle ibadetlerini, Allahü teala kabul etmez. (Kitab-ül Harac)

3- (Sünnetimi terk edene şefaati etmem) hadis-i şerifindeki sünnet, namazın sünnetleri değildir, diğer sünnetler de değildir. İslamiyet demektir. Burada sünnet, yol demektir. Benim sünnetim demek, benim yolum demektir. Şeyh-ul-islam İbni Kemal Paşazade hazretleri, (Şerh-ı hadis-i erbain) kitabında, (Sünnetimi terk edene şefaetim haram oldu) hadis-i şerifini açıklarken buyuruyor ki: Bu hadis-i şerifteki sünnet,

İslamiyet demektir; çünkü mümin, büyük günah işlese de şefaatten mahrum kalmaz. Nitekim hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Ümmetinden, büyük günah işleyenlere şefaate edeceğim.) [Ebu Davud]

Gerek namazın sünnetlerini ve gerekse diğer sünnetleri terk etmek, büyük günah değildir. Büyük günahlara şefaate edilince, sünneti terk edene elbette şefaate edilir.

(Sünnet yerine kaza kılma, şefaatten mahrum kalırsın) diyenlerin, sünnetlerin çoğunu yapmadıkları görülür. Bu sünnetler hakkında, sitemizde bu linkteki yazıda bilgi var:

Unutulan sünnetler ve farzlar

Bunlara uymak elbette büyük nimet ve saadettir ama bunlardan bir kısmını yapmayan Müslümana, (Sen şefaatten mahrum kalırsın) demek çok yanlış olur; çünkü **Peygamber efendimiz**, büyük günah işleyenlere bile şefaate edecektir. (Ebu Davud)

Nafile farz ile mukayese edilmez

Soru: İş yerinde bazı namazları kılamadığım için bir hocaya ne yapacağımı sordum. O da, (Nafile namaz, kılınmamış farzların yerine geçer. Akşam eve gidince o kadar nafile kılarırsın. Yahut daha önce nafile kılmış isen, bu nafileler farza sayılır) dedi. O zaman bir gece bir haftalık nafile kılsam, bir hafta hiç namaz kılsam bir sakıncası olur mu?

CEVAP

Çok yanlış. Namazı, zaruretsiz kazaya bırakmak haramdır. Namazı kazaya bıraktığı için tevbe etmek ve kaza borçlarını ödemek farzdır. Milyon rekat nafile namaz, iki rekat farzın yerine geçmez. Milyonlarla nafile sadaka, bir lira zekât borcunu ödeyemez. Ömür boyu nafile oruç tutan, Ramazan ayındaki bir günlük farz orucun yerine geçmez. Bin kere umreye gidilse bir farz hac yerine geçmez.

İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

Zekât niyeti ile fakire bir altın vermek, yüz bin altın sadaka vermektense daha sevaptır. Çünkü zekât vermek, farzı yapmaktır. Sadakalar ise, nafile ibadettir. Farz ibadetin yanında nafile ibadetlerin hiç kıymeti yoktur. Deniz yanında, damla bile değildir. Şeytan aldatarak, kazaları kıldırtmayı ve zekât verdirmeyip, nafileleri güzel gösteriyor. (3/17)

İnsanı Allahü teâlânın rızasına kavuşturacak işler, farzlar ve nafilelerdir. Farzların yanında nafilelerin hiç kıymeti yoktur. Bir farzı vaktinde yapmak, bin yıl nafile ibadetten daha çok faydalıdır. Hangi nafile olursa olsun, ne kadar halis niyetle yapılırsa yapılsın hepsi böyledir. Hatta farzları yaparken, bu farzın sünnetlerinden bir sünneti, hatta bir edebi gözetmek de böyle çok faydalıdır. (1/29)

Bir hadis-i şerifte, (Allah'ın bir kulunu sevmemesi, onun faydasız şeylerle uğraşmasından anlaşılır) buyuruluyor. Bir farzı yapmayıp, bir nafile ibadeti yapmak da, boşuna uğraşmaktır. (1/123)

Nafilenin kıymeti, farzın yanında hiç gibidir, okyanus yanında bir damla gibi bile değildir. Sünnet de farzın yanında okyanus yanındaki bir damla su gibidir. (1/260)

Büyük fıkıh âlimi seyyid Ahmed Tahtavi hazretleri, Dürr-ül-muhtar haşiyesinde buyuruyor ki:

(Farzdan bir şey noksan yapılırsa, nafile namazlarla tamamlanır) hadis-i şerifi de nafilelerin farzlardaki kusurları tamamlayacağını bildirmektedir.(Tahtavi)

(Tamam yapılmamış olan namaz, zekât ve başka farzlar, nafilelerle tamamlanır) hadis-i şerifini İbni Âbidin hazretleri şöyle açıklıyor: İmam-ı Beyheki, "Bu hadis-i şerif, yapılmış olan farzlar içindeki sünnetler noksan kalırsa, nafilelerin bunları tamamlayacağını bildirmektedir. Yoksa yapılmamış farzların yerine nafilelerin geçeceğini bildirmiyor" dedi. Şu halde, nafileler, terkedilmiş olan farzları değil, noksan olarak kılınan namazlardaki kusurları tamamlar. (Redd-ül muhtar)

İnsan kusursuz iş yapamaz. Nafileler farzlarda olan kusurları tamamlar. Kurtuluş ise, farzları noksansız yapmaktadır. Kaza namazını geciktirmek büyük günah olur. Kaza geciktikçe; günahlar katlanarak artar, sayılamayacak kadar çoğalır. Hadis-i şerifte, (Bir farz namazı özürsüz kılmayan, 80 hukbe Cehennemde kalacaktır) buyuruluyor. (Tergib-üs salât)

Farz namazları kazaya bırakmak büyük günahdır. Kaza etmeye gücü varken kaza etmezse, ayrıca büyük bir günah daha işlemiş olur. (Kebair ve segair)

Müslim'deki bir hadis-i şerifte, (Farzlardan sonra en faziletli namaz, gece [teheccüd] namazıdır) buyuruldu. Bir kimse, ömründe hiç teheccüd kılmasa, ahirette hiçbir ceza verilmez. Çünkü nafiledir. Bir hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Farz namaz borcu olanın, nafilesi kabul olmaz.) [Dürret-ül fahire, Fütuh-ul-gayb, Zahire-i Fıkh]

Soru: Gündüz işte çalıştığım için öğle ile ikindiye kılamıyorum, akşam eve gelince kaza ediyordum. Bir arkadaş, (Nafileler farzı tamamlar, gece evde 8 rekat nafile kılınca, öğle ile ikindi kılınmış olur) diyor. Kaza kılmayıp nafile mi kılmalıyım?

CEVAP

(Çalıştığım için öğle ile ikindiye kılamıyorum) demek beynamaz özrü, yani sudan bahane olur, geçersiz bir gerekçedir. Dini bir özür olmadan namazı bırakmak çok büyük günahdır, içki içmekten ve diğer bütün günahlardan daha büyüktür. İş namaza mani olmaz veya olmamalıdır. Tuvalette olsun namazı kılmalıdır. Gerekirse iki namazı [öğle ile ikindiye] cem edip, yani birleştirip bir vakitte kılınabilir. Namazı kazaya bırakmamak için cem etmek geçerli bir özürdür.

Öğle paydosunda, öğle ile ikindi 8-10 dakikada kılınabilir. Namaz için bu kadar zaman ayırmamak bir Müslümana yakışmaz.

Eğer bir özürle namaz kılınmazsa, muhakkak kaza edilmelidir. Milyon rekat nafile namaz kılınsa, iki rekat farz yerine geçmez. İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

(Farz ibadetin yanında nafile ibadetin hiç kıymeti yoktur, deniz yanında damla bile değildir. Sünnetlerin farzlar yanındaki kıymeti de, deniz yanında bir damla su gibi bile değildir. Melun şeytan, müminleri aldatarak, farzları küçük gösteriyor, nafileyi teşvik ediyor. Halbuki bir altın zekât vermek, yüz bin altın sadaka vermekten daha sevaptır.) [1/29, 3/17]

Dikkat edilmişse, (Nafile, farzın yanında denizde damladır) denmiyor, (damla bile değildir) deniyor, (hiç kıymeti yok) deniyor. Onun için farz ile nafile, hatta sünnet ile nafile asla mukayese edilemez. Ömür boyu nafile namaz kılınsa iki rekat farz namaz yerine geçmez. Şunu bunu değil, hakiki İslam âlimlerinin kitaplarını ölçü almalıdır.

Nafileler farzlar yerine geçmez

Soru: Bir hoca, (Fıkıh kitaplarında, duha, tehiyyet-ül-mescid, evvabin, tesbih namazı gibi nafile namazları kılmak, kaza namazı kılmaktan evla olduğu yazıldığı için, kaza namazı kılmak yerine, bu nafileleri kılmak gerekir) dedi. Ben bu nafile namazları kılmayıp, kaza namazı kılıyorum. Yanlış mı yapıyorum?

CEVAP

Doğru yapıyorsunuz. Nafileler hiçbir zaman farzın yerine geçmez. Bir kimse, farzları, vacipleri kılsa, fakat ömründe hiç nafile kılmasa nafile kılmadığı için sorumlu olmaz.

Daha önemlisini yapmak için sünnet terk edilir. Mesela, sabah camiye gelen, imam teşehhüdde ise, sünneti kılmadan imama uyar. Daha sonra da sünneti kılmaz.

Cemaat ile namaz kılınırken, sünnete başlamak mekruhtur. Mekruh işlememek için, sabahın sünneti bile terk edilir. (İmdad-ül fettah)

Vakit daralınca, ilk sünneti kılmak, farzın kazaya kalmasına sebep olursa, bu sünneti kılmak haram olur. (Hadika)

Bir hakim, vazifesini yapmak için, sabahtan başka namazların sünnetlerini terk edebilir. (Mülteka)

Hakimin vazifesi, farz-ı ayn olmadığı halde, sünnetleri terk etmek için özür sayılınca, birikmiş kazaları ödemek, farz-ı ayn olup, cezası da pek şiddetli iken, bunları ödemek elbette özür olur. Abdestte uzuvları üç kere yıkamak müekked sünnettir. Su pahalı ise, hava soğuk ise, böyle bir özürle bu sünneti terk etmek, yani bir kere yıkamak caizdir. (Redd-ül-muhtar)

Soru: Bazıları, "Nafileler farzın yerine geçer. Onun için, gündüz namaz kılmayıp gece nafile kılıyoruz" diyorlar. Böyle bir şey var mıdır?

CEVAP

Nafile farzın yerine geçmez. İmam-ı Rabbani hazretleri ([Nafile farzın yanında denizde damla bile değildir](#)) buyuruyor.

Nafile farzın yerine geçseydi, sadaka, hayır hasenat yapanların verdikleri, zekat yerine sayılır, ayrıca zekat farzına lüzum kalmazdı.

Nafile farzın yerine geçseydi, nafile hac, umre yapanların yaptıkları hac farzının yerine kabul edilir, ayrıca hac farzına lüzum kalmazdı.

Nafile farzın yerine geçseydi, nafile oruç tutanların tuttıkları oruç, farz olan Ramazan orucunun yerine kabul edilir, ayrıca Ramazanda oruç tutmaya lüzum kalmazdı.

Nafile farzın yerine geçseydi, vakitleri ve şartları belirli olarak 5 vakit namaz farz olmaz, farzı vaktinde kılmamak yani kazaya bırakmak büyük günah olmazdı. Namazı kazaya bırakmak haramdır, kaza etmedikçe farz borcundan kurtulamaz. Bir farz namazı, vakti çıktıktan sonra kılmakla, yani kaza etmekle, kazaya bırakma günahı affolmaz. Ayrıca tevbe etmesi de gerekir.

Hadis-i şerifte, ([Bir namazı, bilerek, özürsüz kılmayan, seksen hukbe \[1 hukbe 80 yıl\] cehennemde kalacaktır](#)) buyuruluyor. Bu müthiş günahların altından kurtulabilmek için, namazları bir an önce kaza etmek gerekir. ([Tergib-üs-salât](#))

İbni Nüceym hazretleri buyuruyor ki:

Farz namazları vaktinde sonraya bırakmak büyük günah olup, ancak tevbe etmekle affolur. Tevbe ederken, kılmadığı namazları kaza etmesi gerekir. Kaza etmeye gücü varken kaza etmezse, ayrıca büyük bir günah daha işlemiş olur. ([Kebair ve segair](#))

[Müslim](#)'deki bir hadis-i şerifte, ([Farzlardan sonra en faziletli namaz, gece \[teheccüd\] namazıdır](#)) buyuruldu. Bir kimse, ömründe hiç teheccüd kılmasa, ahirette hiçbir ceza verilmez. Çünkü nafiledir. Bir hadis-i şerif meali şöyledir:

([Farz namaz borcu olanın, nafile namazı kabul olmaz.](#)) [Dürret-ül fahire Fütuh-ul-gayb, Zahire-i Fıkh]

Bunun gibi, hayatında hiç sadaka vermeyene, hiç hayır hasenat yapmayana, hiç umreye nafile hacca gitmeyene, hiç nafile oruç tutmayana ceza bildirilmedi. Farzların yerlerine geçselerdi, hem ceza bildirilirdi, hem de farzlara lüzum kalmazdı.

Namaz kefareti

Soru: Ramazan ayının son cuma namazından sonra 4 rekât kefareti namaz kılınırsa, bütün kaza borçlarının affedileceği söyleniyor. Bu, doğru mu?

CEVAP

Doğru değildir. Bu namaz sadece, namazları vaktinde kılmama ve geciktirme günahları için yapılan tevbenin kabulüne vesile olur.

Kefaret-i namaz ve mübarek zamanlarda yapılan diğer ibadetler, kaza edilmiş olan farz namazların, kazaya bırakma ve kazasını geciktirme günahlarının affolması maksadıyla yapılan tevbenin kabul olması içindir. Yoksa kılınmamış namazlar kaza edilmedikçe affolmaz. Nitekim oruç kefareti de, oruç borcunu ödemiyor, gün sayısınca orucun kazası da gerekiyor.

Bu dört rekâtlı namazın her rekâtında, bir Fâtiha, bir Âyet-el kürsi ve 10 Kevser sûresi okunur. (Kazaya kalan ve kazası geciken namazlarının günahlarının affolması için, kefareti namazı kılmaya) diye niyet edilir. Cuma namazından sonra, ikinci namazına kadar kılınır.

Aynen ikindinin sünneti gibi kılınır. Ondan tek farkı, her rekâtın kıyamında Fâtiha'dan sonra 1 Âyet-el kürsi ile 10 Kevser sûresi okunur. Diğerleri aynıdır. Âyet-el kürsi'den ve Kevser'den önce Besmele okumak gerekmez, okunsa da zararı olmaz.

Denizde damlaya talip olmak!

Soru: Bir kimse kaza namazı kılmayıp ömür boyu Teheccüd, Kuşluk ve Evvabin gibi sünnet olan nafil namazlar kılsa, kaza namazı borcundan kurtulmuş olur mu?

CEVAP

Asla kurtulmuş olmaz. İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

Farzların yanında nafilenin hiç kıymeti yoktur. Deniz yanında damla bile değildir. (1/260)

Ömür boyu kıldığı bütün nafileler, bir farz namazın sevabına kavuşamaz. İslam âlimleri, (Farz kazası olanın nafilelerle meşgul olması ahmaklıktır) buyuruyor. Bir farzı vaktinde yapmanın sevabı ile, kazasını ödemekle elde edecek sevab arasında dağlar kadar fark vardır. Mesela bir kimse, Ramazan ayında farz bir orucu tutamayıp sonra kaza etse, hattâ ömür boyu nafil oruç tutsa, o bir günün sevabına kavuşamaz. Bir hadis-i şerif meali şöyledir:

(Ramazanda bir gün oruç tutmayan, onun yerine bütün yıl oruç tutsa, Ramazandaki o bir günkü sevaba kavuşamaz.) [Tirmizi]

Bu hadis-i şerif, farzları vaktinde eda etmenin önemini açıkça gösteriyor. Kaza etmekle bile bu sevaba kavuşulamayacağı bildiriliyor. Hele kaza etmeyip de nafilelerle meşgul olmak çok büyük ahmaklıktır. (Fütuh-ul-gayb, Bey ve şira risalesi)

Sünnetlerin de nâfile hükmünde olduğu, bütün fıkıh kitaplarında açıkça yazıyor. (Halebi)

Nafile farz yerine geçmez

Soru: Bir kimse, kendisine farz veya vacib olan bir ibadeti ifa etmeden ve kazasını yapmadan nafilesini yapsa, mesela nafile hacca gitse, zekât borcu kadar sadaka verse, nafile kurban kesse, nafile namaz kılsa, farz veya vacib borcunu ödemiş olur mu?

CEVAP

Hiçbir nafile ibadet, farz veya vacib yerine geçmez. Bin kere nafile hacca gidilse nafileye niyet edilse, farz yerine geçmez.

Binlerce lira sadaka verilse, farz olan bir kuruş zekât yerine geçmez.

Binlerce kurban kesilse, bir vacib kurban yerine geçmez.

Binlerce rekât nafile namaz kılınsa, iki rekât farz borcunu ödemez.

Peygamber efendimiz, (Farz borcu olanın, nafileleri de kabul olmaz) buyuruyor. (Fütuh-ul-gayb m. 48)

İmam-ı Rabbani hazretleri, (Farzın yanında nafile, denizde damla bile değildir) buyuruyor. (Mektubat-ı Rabbani 1/29, 260)

Hazret-i Ebu Bekir, (Üzerine farz borcu olanın, bu ibadetleri ödemededen yaptığı nafile ibadetler kabul olmaz) buyuruyor. (Kitab-ül Harac)

Kaza namazı borcu varken, nafile kılmak ahmaklıktır. (Bey ve Şira risalesi)

Farz borcu varken, nafileyle meşgul olmanın veya bu yanlışı savunmanın ne büyük gaflet olduğu bu vesikalardan da anlaşılmaktadır.

Farz borcu varken

Soru: Zekât borcu varken sadaka vermek, Ramazandan oruç borcu varken nafile oruç tutmak ve diğer farz borcu varken nafilesini yapmak caiz midir?

CEVAP

Caiz değildir. Çünkü farzın önemi büyüktür. Hadis-i şeriflerde buyuruluyor ki:

(En faziletli cihad farzları ifa etmektir.) [İ. Ahmed]

(Herkes nafile ile meşgul iken, siz farzları yapmaya çalışın!) [Miftah-ün-necat]

(Farzı yapmakla Allah'a yaklaşıldığı gibi, hiçbir şeyle yaklaşılamaz.) [Beyheki]

(Farz namaz borcu olanın, nafile namazı kabul olmaz.) [Dürret-ül fahire]

(Kıyamette önce namazdan sorulur. Namaz doğru kılındı ise, kurtulur, namaz bozursa perişan olur.) [Hakim]

Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ömer'e yaptığı vasiyette buyurdu ki:

(Allah'ın gece yapman gereken hakkını gündüz yapsan ve gündüz yapman gerekeni de gece yapsan kabul etmez. Üzerine farz olan ibadetleri ödemedenden nafîle ibadetini kabul etmez.) [Kitab-ül Harac]

İmam-ı Rabbani hazretleri buyurdu ki:

(Nafîlelerin farzlar yanındaki değeri, okyanus yanında bir damla gibi bile değildir.) [m. 260]

(Nafîle ibadet, bir farzı terk etmeye sebep olursa, ibadet olmaz, zararlı olur.) [m. 123]

Şu halde, bir insanın bir lira zekât borcu olsa, bu farz borcunu ödemedenden, bir milyon cami yaptırsa, milyonlarca insana, milyarlarca sadaka verse kabul olmaz.

Hiçbir mazereti yokken, Ramazan-ı şerifte bir gün oruç tutmayan, ömür boyu nafîle oruç tutsa kabul olmaz. Hatta Ramazandaki farz orucunu kaza ettikten sonra, yine her gün oruç tutsa, Ramazan-ı şerifte tutmanın sevabına kavuşamaz. Kaza edince, yalnız borçtan kurtulur. Ramazanda tutmuş gibi sevap kazanamaz. Çünkü **Peygamber efendimiz** buyuruyor ki:

(Ramazanda bir gün oruç tutmayan, onun yerine bütün yıl oruç tutsa, o bir günkü sevaba kavuşamaz.) [Tirmizi]

Seyyid Abdülkadir-i Geylani hazretleri buyurdu ki:

(Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabul etmez.) hadis-i şerifi gösteriyor ki, farz borcu varken nafîle ile meşgul olmak ahmaklıktır. Kaza borcu olanın nafîle kılması, alacaklıya, borçlunun hediye götürmesine benzer ki, elbette kabul olmaz. Mümin, bir tüccara benzer, farzlar sermayesi, nafîleler ise kazancıdır. Sermaye kurtarılmadan kâr olmaz.) [Fütuh-ul-gayb m. 48]

Yolculuğa çıkarken iki rekat namaz kılmalıdır! Kazaya kalmış namazı varsa, kaza kılmalıdır! Çünkü kaza borcu var iken, nafîle kılmak ahmaklıktır. (Bey ve Şir'a risalesi)

Dört mezhebin fıkıh bilgilerinde mütehassıs olan Seyyid Abdülhakim Arvasi hazretleri, (Yıllarca kaza borcu olan, sünnetleri kılarken, kaza namazına niyet ederek kılmalıdır. Böyle niyet etmek, dört mezhepte de gerekir) buyuruyor.

Sünnetleri kılarken kaza namazına da niyet etmek gerektiği, Trablus Fetva emini Ramiz-ül-mülk'ün, Eşşihab'daki fetvasında da bildirilmektedir. Tatarhaniyye'de, (Sünnet kılarken kaza namazına da niyet etmek daha iyidir) deniyor. (Uyun-ül-besair s. 103)

Sünnetleri kılarken, kazaya niyet edilirse, sünnetler de kabul olur. (Fetava-i kübra)

Sünneti terk etmek günah mı?

Soru: Sünnetleri kılarken kazaya da niyet edince, sünnet de kılınmış oluyor, sünnetler terk edilmiş olmuyor. Peki, hiç sünnet kılınmasa günah olmaz mı?

CEVAP

Bu hususta din kitaplarımızda bildirilenleri nakledeyim:

1- İbni Hümmam buyuruyor ki: Sünnetleri kılmamak, sevablarına ve yüksek derecelere kavuşmamaya sebep olur. (Cevhere, Dürr-ül-münteka, Redd-ül-muhtar, Tahtavi)

2- Müekked ve gayri müekked sünnetleri terk etmek günah olmaz. Bunları terk eden, yalnız sevablarına ve yüksek derecelere kavuşamaz ve azarlanır. (Halebî-yi sagir)

3- Sabahın sünneti çok faziletli olmasına rağmen, kılmayan için bir ceza bildirilmedi. (Tahavi)

4- Sünnetleri özürsüz terk eden, günaha girmezse de, sorguya çekilip, azarlanır.

Bir hadis-i şerif meali şöyledir:

Saçları dağınık biri gelip, **Resulullah**a sordu:

— Ya Resulallah İslam nedir?

— Günde beş vakit namaz kılmaktır.

— Beşten fazla değil mi?

— Hayır, nafile kılmak isteyen kılabilir. Bir de yılda bir ay Ramazan orucu vardır.

— Bundan başka, oruç yok mu?

— Nafile olarak tutmak isteyen tutabilir. Bir de zengin için malının zekâtı vardır.

— Bundan fazlası var mıdır?

— İsteyen nafile olarak sadaka verebilir.

— Vallahi bundan ne fazla, ne de noksan yaparım.

— Bunları yapan mümin, kurtuluşa erer.) [Buhari, Müslim, Ebu Davud, Nesai]

Bu hadis-i şerifi esas alan bazı âlimler, nafile ibadetler yapılmassa da, sünnetler kılınmasa da, farzları noksansız yapmak gerektiğini bildirmişlerdir. Bununla beraber, beş vakit namazın sünnetlerini özürsüz terk etmemeli; çünkü kılınmış olan farzlardaki noksanlar, bu sünnetlerle tamamlanır. Kaza borcu olan, sünnet ve nafile kılarken, kazaya da niyet etmelidir. Farzın önemini bildiren birkaç hadis-i şerif meali de şöyledir:

(En faziletli cihad, farzları ifa etmektir.) [İ. Ahmed]

(Herkes nafileyle meşgulken, siz farzları yapmaya çalışın!) [Miftah-ün-necat]

(Farzı yapmakla Allah'a yaklaşıldığı gibi, hiçbir şeyle yaklaşılamaz.) [Beyheki]

(Farz ibadetleri yapan, insanların en âbidi olur.) [İbni Adiy]

(Kazaya kalmış namaz borcu olanın, nafile namazları kabul olmaz.) [Dürret-ül fahire]

Hazret-i Ebu Bekir buyurdu ki:

Allahü teâlâ, farz borcu olanın nafile ibadetini, bunları ödemededen kabul etmez. (Kitab-ül Harac)

İmam-ı Rabbani hazretleri buyurdu ki:

Nafilelerin farzlar yanındaki değeri, okyanus yanında bir damla bile değildir. (1/260)

Nafile ibadet, bir farzı terk etmeye sebep olursa ibadet olmaz, zararlı olur. (1/123)

Seyyid Abdülkadir-i Geylani hazretleri buyurdu ki:

(Farz namaz borcu olanın nafilesi kabul olmaz) hadis-i şerifi gösteriyor ki, farz borcu varken nafileyle meşgul olmak ahmaklıktır. Kaza borcu olanın nafile kılması, borçlunun alacaklıya hediye götürmesine benzer ki, elbette kabul olmaz. Mümin bir tüccara benzer, farzlar sermayesi, nafileler ise kazancıdır. Sermaye kurtarılmadan kâr olmaz. (Fütuh-ul-gayb m.48)

Farzı terk etmek gibi, kazasını geciktirmek de büyük günahdır. Sünnetler kılınırken kazaya da niyet edilmezse, farz olan kaza namazı geciktirilmiş, günaha girilmiş olur. Onun için sünnetleri kılarken kazaya da niyet etmeli. Böylece sünnetler kılındığı gibi, kaza borcu da ödenmiş olur. (Nevadir-i fıkhiyye)

Sünnetleri terk etmek

Soru: Sünnetlerin terki küçük günahdır, ısrar edilirse büyük günah olur ne demektir?

CEVAP

Genel kaide: Küçük günahlarda ısrar etmek büyük günah olur. Sünneti terk etmek günah değildir. Sünnetleri özürsüz olarak kılmamakta ısrar etmek, küçük günah olur. Sünnete önem vermeyen ise kâfir olur.

Sünnetleri kılmamak

Soru: Namaz Kitabı'nda, (Hiç sünnet kılmamak günahdır) deniyor. Sünnet kılmak farz veya vacib olmadığı hâlde, niye günah oluyor?

CEVAP

Sünnet kılmamakla sünnetleri tamamen terk etmek ayırdır. Önem vermediği için kılmamak ise daha farklıdır. Kitaplarda deniyor ki:

Sünneti bilerek terk etmek günah olmaz. Azap yapılmaz, azarlanır. Sünnetleri terk eden, bunların sevabından mahrum kalır. (İslam Ahlakı)

Sünnetleri terk etmek günah değildir. Özürsüz devamlı terk etmek, kılmamakta ısrar etmek, küçük günahdır. Sünneti beğenmemek, önem vermemek ise küfürdür. (Dıya-ül-kulub)

Halebi-yi sagir kitabında, (Sabah namazının sünnetini ve diğer müekked sünnetleri terk etmek günah olmaz. Yalnız sevablarına kavuşamaz ve azarlanır) diyor.

Sünnet namaz ne demek

Soru: Cemaate yetişebilmek için, bazen ikindinin sünnetini iki rekat olarak kılmak caiz dendi. Bir de akşamın sünneti iki iken üç rekat kaza kılmak, yine yatsının son sünneti yerine üç rekat vitir kılmak caiz mi? Üç rekatlık nafile namaz olmayacağı için sünneti terk etmiş olmuyor muyuz? İlmihâl'de bu konuda bilgi var mı?

CEVAP

Farzın yanında, bir namaz kılmakla sünnet de kılınmış oluyor, rekat sayısı önemli değildir. Yani ikindinin ilk dört rekat sünneti yerine, akşamın üç rekatlık kazası veya sabah namazının iki rekatlık kazası da kılınabilir. Kazası olmayan insan da böyle yapmakla sünneti terk etmiş olmaz.

Bu konunun İlmahal'de kaza namazı bahsinde geçen kısımlarından bazıları şöyledir:

1- (Büyük âlim İbni Nüceym'e soruldu ki, bir kimsenin kazaya kalmış namazları olsa, sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsının sünnetlerini, bu namazların kazalarına niyet ederek kılsa, bu kimse sünnetleri terk etmiş olur mu?) Cevabında, (Sünnetleri terk etmiş olmaz, çünkü o vakit içinde farzdan başka, [nafile olsun, kaza olsun] herhangi bir namaz kılınınca, sünnet de yerine getirilmiş olur) buyurdu. (Nevadir)de diyor ki, sünnet yerine kaza kılmakla, sünnet de yerine getirilmiş olur. Kaza borcu olanlar, her namaz vakti, o vaktin farzından başka namaz kılarak, sünneti yerine getirmiş olur) buyurdu.

2- (Eşbah)da buyuruyor ki, (Beş vakit namazın ilk ve son sünnetlerini, yani müekked sünnetleri kılarken, sünnet olduğuna niyet etmek lazım değildir. Revatib sünnetler, nafile niyeti ile veya yalnız namaza niyet ederek sahih olur. Yani o vaktin sünneti olur. Ayrıca sünnet diye niyet etmeye lüzum yoktur. Mesela fecr doğmadan, teheccüd niyeti ile, iki rekat kılınca, fecrin başlamış olduğu, sonradan anlaşılrsa, bu namaz, sabah sünneti yerine geçer. Teravihde de, teravih olduğuna niyet etmek şart olmadığı haberi sağlamdır. Bunun gibi, kazaya kalmış öğle namazı olmayan kimse, Cuma namazından sonra kıldığı dört rekata (Vaktine yetişip kılmamış olduğum son

öğleyi kılmaya) niyet etse, sonra Cuma namazının sahih olduğu anlaşılrsa, sağlam ve sahih habere göre, bu dört rekat, Cuma sünneti olur.

(Nafileleri ve Ratibe sünnetleri, yalnız namaz kılmaya veya sünnetten başka bir namaza niyet ederek kılınca, sahih olur.) Görülüyor ki, namaz vakti içinde, o vaktin farzından başka kılınan her namaz [mesela kaza namazı], o vaktin sünneti de olur.

İbni Âbidin, namaza niyeti anlatırken diyor ki, (Derin âlimlere göre, yalnız namaza niyet edilerek kılınan sünnet sahih olur. Çünkü, beş vakit namazın sünneti demek, **Peygamber efendimizin** kıldığı namaz demektir. Bu namazlara sünnet ismi sonradan verilmiştir. **Resulullah**, beş vakit namazın sünnetlerini kılarken, yalnız (Allah rızası için namaz kılmaya) derdi. (Sünnet kılmaya) diye niyet etmezdi. Her vakit içinde böyle kılınan her namaz, sünnet ismi verilen namaz olur.)

(Beş vakit namazın sünnetleri ve teravîh namazı, aslında nafîle namazdır. Bunları kılarken, yalnız namaza diye niyet yetişir.)

(Camiye girince iki rekat namaz kılmak sünnettir. Buna (Tehiyet-ül-mescid) namazı denir. Camiye girince, sünnet ve herhangi bir namaz kılınırsa, tehiyyet-ül-mescid de kılınmış olur. Kılınan namazlara, tehiyyet-ül-mescid diye de ayrıca niyet etmeye lüzum yoktur.

3- Abdülhakim efendi hazretleri buyurdu ki:

Sünnet namaz demek, farzdan başka kılınan namaz demektir. Farzdan evvel veya sonra olan sünnet yerine kaza kılın, bu kaza namazı ile, sünnet namazın tarifine uyduğu için, sünneti de kılmış olmaktadır. (İslam Ahlakı)

Netice:

Öğlenin ilk sünneti yerine, ikindinin veya akşamın veya yatsının veya sabah namazının kazası kılınca, sünnet de kılınmış olur. Peki niye öğle namazının ilk dört rekat sünneti yerine, yine öğlenin kazaya kalan farzına niyet ediyoruz diye soruluyor. Böyle kılınıncı hesabı kolay oluyor. Bir kimse böyle bir sene namaz kılsa, bir senelik kaza kılmış oluyor. Karışık kılarca, yani öğlenin sünneti yerine akşamın kazasını kılsa, ikindinin sünneti yerine sabahın kazasını kılsa hesabı yine sahih olur ama, hesabı zor olur. Teker teker hesabını tutmak gerekir.

İkamet okunurken, yahut imam namaza başlamışken, hiçbir sünnet kılınmaz. cemaate yetişme imkanı varsa sabahın sünneti ayrı bir yerde kılınır. Ayrı yer yoksa o da kılınmaz. Yine İlmihâl'de diyor ki:

(Cemaat ile kılınırken, nafîle namaza başlamak mekruhtur.)

Farza başlanacağı sırada cemaat arasında, ikindinin sünnetini kılmak mekruh olur. Eğer iki rekat kılınca yetişme imkanı varsa, iki rekat sabah namazının kazası kılınabilir.

İlim ehlinin söz birliği

İsmail Hakkı Bursevi hazretleri, Ruh-ul-beyan tefsirinde özetle diyor ki:

Enam suresinin 160. âyetinde, (Bir iyilik yapana on katı sevap verilir; bir kötülük ise ancak misli ile [bire bir] cezalandırılır; kimseye haksızlık yapılmaz) buyuruluyor. Bu, Allahü teâlânın Müslümanlara bir lütfudur. Gayrimüslimlerin iyiliklerine sevap verilmez. Onlara, önce iman etmek farzdır. İmansız olarak yapılan iyiliğın ahirette faydası olmaz.

Regaib ameller, revatib amellerden efdal değildir. [Nafileler revatib ve regaib olarak ikiye ayrılır. Revatib, farzlardan önce veya sonra kılınan sünnetlerdir. Regaib ise duha, evvabin ve teheccüd gibi diğer nafilelerdir.] Mesela hadis-i şerifte, (12 rekat kuşluk namazı kılana Allahü teâlâ Cennette altından köşk ihsan eder) buyuruluyor. Halbuki öğlenin sünneti kuşluk namazından üstündür. Yine hadis-i şerifte, (Akşamla yatsı arasında altı rekat [evvabin] kılana Allahü teâlâ 12 yıllık ibadet yazar) buyuruluyor. Halbuki akşam namazının sünneti ondan daha faziletlidir. Böyle örnekler çoktur. Regaib nafilelerin ecirleri, sevapları bildirilmemiş olan revatib sünnetlerden efdal değildir.

Ehli ilim ittifak etti [âlimler sözbirliği ile bildirdiler] ki, regaib ve revatib ameller ile vacibler, sevapta, hükümde ve üstünlükte farza ulaşamaz. Sünnetler farzların eksiklerini tamamlar. Nafileler ise sünnetlerin eksiklerini tamamlar. Hiçbir nafile ile farz borcu ödenmiş olmaz. Bazı avamın [cahillerin] iddia ettiği gibi farzı bırakıp da nafile ile uğraşmalarının, mesela, evvabin namazının kazaların yerine geçeceğini iddia etmelerinin dinde yeri yoktur. (Ruh-ul-beyan 3/127)

Yine Ruh-ul-beyan'da Enam suresinin 165. âyetinin tefsirindeki hadis-i şerifte bildiriliyor ki:

Kıyamet gününde hesaba çekilmek üzere, haram yollardan mal edinip haramlara harcayan biri getirilir. (Bunu Cehenneme götürün) denilir. Helal yollardan mal edinip helal yerlere harcayan biri getirilerek hesaba çekilir. Ona denir ki:

(Bu malları kazanırken ve sarf ederken üzerine farz olan bir namazı vaktinde kılmamış veya namazın rüku, secde ve abdestte farzları yapmamış olabilirsin.)

Kul der ki: (Ya Rabbi helalden kazanıp helal yerlere harcadım, hiçbir farzı zayi etmedim.)

Tekrar denir ki: (Bu kazançlarınla mal, mülk, makam ve binek elde ettin onunla övünüp, verilmesini emrettiğim hak sahiplerine, mahrem akrabalara, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara vermemiş olabilirsin.)

Kul der ki: (Ya Rabbi helal yollardan kazandım ve helal yollarda harcadım bana farz ettiğın hiçbir farzı zayi etmedim, farzları yerine getirirken ihlasıma halel getirmedim malımla övünmedim, vermeme emrettiğın her şeyi zayi etmeden verdim.)

Bu zengin adamdan yardım görenler [zekât v.s. alanlar] huzura getirilip yüzleştirilir onlar derler ki: (Ya Rabbi aramızda ona mal verip zengin ettin ve ona [zekât v.s.] vermesi için emrettin. O da hiçbir farzda noksanlık yapmadan, hileye kaçmadan bize verdi.) Ve böyle sorguya devam edilir. (Ruh-ul-beyân 3/132)

Dikkat edilirse hep farzdan sual ediliyor. Allahü teâlâ, (Farz ile bana yaklaştığı gibi, hiçbir şeyle yaklaşılamaz) buyururken, Resulü de, (Kazası olanın, kıldığı nafilesi kabul olmaz) buyururken, âlimler, "sünnet ve nafileler, farzın yanında denizde damla bile değil" buyururken, farz borcu varken nafilelerle meşgul olmak ahmaklık olmaz mı?

Farzı ödemeye "pot kırmak" diyenler

Soru: Bir profesör der ki:

"Farz borcu olanın nafileleri kabul olmaz hadisini esas alıp, sünnet yerine kaza kılmanın, farzı kazaya bıraktığı için özür dilemesi gerekirken, sünnet kılmayıp kaza kılması tekrar suç işlemek ve pot kırmaktır."

Bir başka profesörümüz de der ki:

"Farz namazlarını terk ederek bir edepsizlik işleyen kimse, sünneti bırakıp farz kılarsa, ikinci edepsizliği işlemiş olur."

Bu profesörlere verilecek cevabınız var mıdır?

CEVAP

Birinci profesörü şahsen tanıyorum, İbni Teymiyedir. İbni Teymiye'ye göre, farz namaz kaza edilmez. Bu profesör de aynı fikirde olduğunu bizzat bana söyledi. Özür dilemek demek, farz borcunu ödemeye başlamak demektir. Farz borcunu ödemeye çalışmayan nasıl özür dileycek ki? Sünnet kılarsa farz borcu tehir edilmiş olacak. Bir an önce kaza edilmesi gereken şeyi tehir etmek özür dilemek midir, yoksa farza önem vermemek midir?

İkinci profesörü de tanıyorum. Dikkat edin, farzı terk etmeye edepsizlik diyor, haram demiyor. Sünnetle farzı aynı kefeye koyuyor. Halbuki ikinci bin yılın müceddidi İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

(Elbette nafilenin kıymeti, farzın kıymeti yanında hiç gibidir. Okyanus yanında, bir damla kadar bile değildir. Sünnet de, farzın yanında, okyanus yanındaki bir damla su gibidir.) [Müjdecî Mektublar m.260]

Salat, namaz demek değildir, **dua** demektir. Kur'anda namaz diye bir şey yok diyen, tesettürü inkâr eden zamane profesörleri çoktur.

(Kazası olanın sünnet ve nafilelerini Allahü teâlânın kabul etmeyeceği fıkıh kitaplarında bildirilmiştir.)

(Kazası olanın sünnet kılarsa kabul olmayacağı hadis-i şeriflerle bildirilmektedir.)

Bir yazarın iddialarına cevaplar

Bir okuyucumuz, bir yazarın, nafile namazları savunan iddialarını bize göndermiş, **cevap** vermemizi istiyor. Aşağıda bu iddia ve **cevap**ları okuyacaksınız.

İddia: Varsayalım ki bir amca 70 yaşına gelmiş. Bu amca 70 yıllık ömründe namazlarını bazen kılmış bazen kılmamış. Gençliği de çok hızlı geçmiş hiç kılmamış. Bu adamın kaç vakit namazının kazaya kaldığını olarak bilmesi imkansızdır. Şimdi biz bu adama tahminen ne kadar namazın kazaya kaldıysa onları kaza et desek, fazladan kaza ettiyse ne güzel ama ya noksan kaza ettiyse! Bu amcanın sonradan yaptığı bütün nafile ibadetler çöpe mi atılacak?

CEVAP

Çöpe atılmak tabiri bir ilim adamına yakışmaz. Boşa mı gidecek **veya** kabul olmaz mı denebilirdi.

Resulullah efendimiz boşa gider diyorsa, kabul olmaz diyorsa elbette kabul olmaz, **Resulullah**ın vârisi olan âlimler boşa gider diyorsa elbette boşa gider. Allah resulünden ümmetine karşı daha merhametli olan mı var yoksa? Onun ümmetinin üzerine Ondan daha fazla titreyen mi var? O kabul olmaz diyorsa elbette kabul olmaz.

İddia: Bir gün nafile namaz kılabilme ruhsatını alabilme umuduyla 70 yaşındaki bir amcanın bu kadar namazı kazaya ömrünün yeteceğini ben sanmıyorum.

CEVAP

Onun sanmaması **veya** benim sanmam dinde senet mi? Bu hiçbir ilim adamına yakışmaz. Sözü dinde senet olan imam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

(Farzın yanında nafilelerin hiç kıymeti yoktur. Sünnetlerin farzlar yanındaki kıymeti de, deniz yanında bir damla su gibi bile değildir.) [m.29, 260]

Şimdi biz o yazara mı inanalım, yoksa 12 tarikatın şeyhi, müceddid-i elfi sani hazretlerine mi? Farzlardan sorguya çekileceğiz, nafilelerden sorguya mı çekileceğiz de bu kadar gayret gösteriliyor? Niye **Resulullah**ın ve vârisi olan âlimlerin sözlerine itibar edilmiyor da "Ben sanmıyorum" diye kendi görüşünü din gibi savunuyor?

Peki **Peygamber efendimizin** şu mübarek sözlerine ne diyecek ki?

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Kaza namazı olanın, kıldığı nafile namaz kabul olmaz.) [Dürret-ül-fahire]

(Herkes nafile ile meşgul iken sen farzları tamamla!) [Miftah-ün-necat]

(Allahü teâlâ, farzlarla bana yaklaşıldığı gibi, hiçbir şeyle yaklaşılamaz buyurdu.) [Buhari]

(En üstün cihad, farzları edadır.) [Taberani]

(Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabul etmez.) [Zahire-i Fıkh, Fütuh-ul-gayb]

Daha çok vesika var. **Resulullah**ın bu kadar hadis-i şerifleri varken, ne diye şahısların indi görüşlerine uyalım?

İddia: Müslümanları nâfile ibadete karşı niye soğutmak isteniyor ki?

CEVAP

Bu çirkin sözü imam-ı Rabbani için mi, yoksa **Resulullah** için mi söylüyor?

Nafileden soğutan biz miyiz yoksa **Resulullah** efendimiz mi, imam-ı Rabbani hazretleri mi? Nâfile denizde damla bile değil diyen kim? Din hususunda konuşurken ağızdan çıkanı kulak da duymalı. Bu din nakil dinidir. Şahsi görüşlerin dinde yeri yoktur. Bir hadis-i şerifte, (Ateşe [Cehenneme] en cüretkâr olan, fetva vermeye en cüretkâr davranandır) buyuruluyor.

İkincisi sünnetler yerine kaza kılınca zaten sünnetler terk edilmiş olmuyor. **Peygamber efendimiz**, farz yanında bir nâfile namaz kıldığı için ona sünnet denmiştir. Bu kimseler sadece farzı mı kılıp gidiyorlar. Farzdan önce veya sonra namaz kılmıyorlar mı?

İddia: Bir örnek verelim: Diyelim ki eniştem mübarek Ramazan-ı şerif ayındaki Kadir gecesinde camiye gitti. Sohbet hoca efendi o gecenin ve o gecede kılınacak 4 rekatlık bir tesbih namazının önemini o kadar güzel anlattı ki; eniştem geldi bu gece mübarek bir gece, tesbih namazı da çok ehemmiyetli bi namazmış, ben de bu gece Allah rızası için bi tesbih namazı kılmaya niyetlendim dese; Bizim ona dur bakalım hemşerim, senin bir sürü kaza namazı borcun var git önce onları bi bitir ondan sonra gel, senin kılacağın tesbih namazı kabul olmaz mı dememiz lazım? Ben böyle bir şey söylemekten Allah'a sığınırım.

CEVAP

Şu örneği gördünüz değil mi? Bu örnek **Resulullahı** tekzip etmiyor mu, imam-ı Rabbaniyi ve diğer âlimleri tekzip etmiyor mu? Niye ilmi bir vesika bildirmiyor da kendi görüşünü din gibi ortaya atıyor? **Peygamber efendimizin** sözünü bildirmekten Allah'a sığınmak ne demek? Hâşâ **Peygamber efendimiz** öyle yanlış şeyler mi söylüyor?

İddia: Bir hadisi kudside, Farzlarla kulum benim gadabımdan (azabımdan) kurtulur, nâfilelerle bana (benim rızama) yaklaşır. Hadisi kudsi gayet açık; farzlar zaten boynumuzun borcu yapmak zorundayız. Yapmazsak azaba düşer oluruz.

CEVAP

Peki niye farzları kıldırılmayıp da nafîle ile meşgul ediyor? Demek ki azaptan kurtulmak için farzları eda şart. Kendisi de bunu intakı hak kabilinden söylemiş oldu. Farzı yapmayan Allah'ın azabından nasıl kurtulur ki? İşte kendi yazdığı hadis-i kudsi. Allah kimseyi şaşırmasın, kendi kazdığı kuyuya kendisi düştü.

Bir kudsi hadis de şöyledir:

(Allahü teâlâ buyurur: "Benim dostlarımdan birine eza eden adam, bana harp ilan etmiş demektir. Kulum bana kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevimli şeyle yaklaşamaz. Kulum nafîlelerle bana öyle yaklaşır ki nihayet onu severim. Onu sevdiğimde de işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Benden bir şey isterse onu kendisine mutlaka veririm. Bir şeyden bana sığınırsa onu mutlaka korurum.") [Buhari, İmam-ı Ahmed]

Gerek o ve gerekse bu hadis-i kudsi, farz borcu olmayanlar içindir. Çünkü hadis-i şerifte bu husus açıklanmıştır. Yukarıda bildirildi.

İddia: Farz namaz o denli çok mühim. Ama farzı eda ettiğimiz vakit, borçtan ve azaptan kurtuluyoruz. Nafîlelerde ise böyle bir zorlama söz konusu değil. Zorlama olmadığı için de farzlarla birlikte nafîle ibadet yapan Cenab-ı Hakkın rızasına yaklaşır.

CEVAP

Zorlama söz konusu olanı tehir ettirip de, zorlama söz konusu olmayanı yaptırmak akıl kârı mıdır?

Bir de Farzlarla birlikte diyor. Zaten farzları tehir etmenin cezası büyük. Nafîle kılmakla kılınan namaz, boşa gitmiş olmakla kalmıyor. Farzları geciktirdiği için azaba düşer oluyor. (Halebi)

Farzları bitireceğiz ondan sonra nafîlelere sıra gelir.

Âlimler diyor ki:

Farzlar binanın duvarları gibidir, sünnetler ve nafîleler duvarın sıvası ve süsü gibidir. Duvar olmadan duvara süs yapılmaya kalkılır mı hiç? Hadis-i şerifte nafîleleri boşa gider buyurulması, işte bunun yüzündendir, duvar olmadan süs yapmak gibidir.

İddia: Teşbihte hata olmaz; Bir işçiyi düşün bu işçinin görevi nedir? Mesai saatlerinde üzerine düşen görevleri iyi bir şekilde yapmak. Bu işçi sadece görevini yaptığı için ücretini hak eder. İşini yapmazsa da işten kovulur ve zor durumda kalır. Ama bir işçi düşün ki akşam olmuş mesai saati sona ermiş ama bu işçi bir saat de fazladan çalışmış ki patronunun işi yetişsin diye. Ama bunu ne zorlamayla ne de mesai karşılığı yapmış. Yani sırf kendi rızasıyla çalışmış. Birinci işçide mesai saati biter bitmez gitmiş. Birincisine sen niye sadece mesai saatinde çalıştın senden memnun değilim denemez. Fakat ikinci işçinin patronunu ne kadar mutlu edeceğini az çok tahmin edebiliriz.

CEVAP

Ne örnek ne örnek. Yine kendi sözü ile bizim savunduğumuz doğru yolu ispat ediyor. Çünkü mesaisini bitirdikten sonra, yani çalışma mecburiyeti bittikten sonra diyor yani farz borçlarını ödedikten sonra diyor.

İşçi mesai saatinde patronun verdiği görevleri yapmak zorunda iken bunu değil de başka işleri yapması patronun rızasına aykırıdır. Mesai saati dışında yaparsa ona elbette bir şey denmez. Çünkü o mesaisinden kaytarmış, yıllarca mesaisine gitmemiştir. Allah böylece yıllarca mesaiden kaçmış kişiyi sever mi hiç? Ama kendi emrine sarılırsa onu sever. Yine onun emrini tehir edip nafilelerle meşgul olması Allah'ın emrini geciktirmektir. Önce yapması gereken Onun verdiği işlerdir. Kendi kafasına göre iş yapması, öteki işi geciktirmesi asla kabul edilmez. Bu işleri mesai dışında yapmıyor, mesai içinde yapıyor.

İşte İslam âlimlerinden nakil yapmayıp da kendi görüşünü din gibi göstermesi foyasını ve boyasını meydana çıkarıyor.

İddia: Buradan çıkarak denilebilir ki hâşâ Cenab-ı Hakkın bizim fazla mesaimize (nafilelerimize) ihtiyacı mı var? Şunu hiç unutmamak gerekir ki Cenab-ı Hakkın bizim farzlarımıza da ihtiyacı yoktur. Ama bizim bu farzlara ve nafilelere ihtiyacımız var. Üzerinde yaşadığımız dünya bir imtihan sahasıdır. Bu sahada kim farzlarla birlikte daha fazla nafile işlerse ahirette o denli yüksek makamlara nail olur.

CEVAP

Ama Hamza Efendi hazretlerinin (Bey ve Şir'a) risalesinin şerhinde, (Yolculuğa çıkmadan önce iki rekat namaz kılmalıdır! Kazaya kalmış namazı varsa bir, iki veya üç vakit namazını kaza etmelidir! Çünkü kaza borcu var iken, nafile kılmak ahmaklıktır) buyuruluyor. (s.6)

Seyyid Abdülkadir Geylani hazretleri de ahmaklıktır buyuruyor.

Ahmaklık fazilet gibi gösterilir mi hiç? Bize âlimlerden nakil versin. Kendi teşbihleri kendi örnekleri kendini ele veriyor. Âlimlerden örnek verirse hakka teslim olmuş olur.

İddia: Bir de şunu belirtmek isterim ki bu siteyi hazırlayanların ustası Abdülhakim ARVASİ'dir. Bu zatın ameldeki mezhebi **Şafii'**dir. Dolayısıyla buradaki fetvalar **Şafii'**lere göre verilmiş fetvalardır.

CEVAP

Arvasi hazretlerinin **Şafii** olduğu doğrudur ama bildirdiği sadece **Şafii** için değil ki, dört mezhepte de böyledir buyuruyor. Gözümüzün içine baka baka böyle iftira etmesi çok ayıptır. Allah'tan korkmak lazımdır. Hangi kitabında **Şafii'**ye göre böyledir diğer mezheplerde böyle değildir diye yazmıştır ki? Dört mezhepte de böyledir buyuruyor. Ne iftira yapılacağı şaşırılmıştır.

Diş dolgusu için de **Hanefi**lerin **Şafii**'yi taklit etmeleri gerektiğini bildiren odur. Necip Fazıl da bunu İman Atlası isimli ilmihalinde yazmaktadır. Güneş balçıkla nasıl sıvanmaya kalkılıyor ki? Mertçe biz Arvasi efendinin sözünü kabul etmeyiz desin işin içinden çıksın, niye takmak için kulp aranıyor? Niye kendi görüşleri için o zatı alet etmeye kalkıyor? O zatın eserleri meydanda. Bunları kime yutturmaya çalışıyor ki?

İddia: Zaten kaynak olarak gösterdikleri kitapların bir kısmı **Şafii** fikhına dair kitaplardır. Dolayısıyla bizi bağlamaz.

CEVAP

Hangisi **Şafii** kitabı ki? Hamza efendinin Bey ve şir'a risalesi mi? Kudüs kadısının yazdığı Nevadir-i fikhiyye fi mezheb-il-eimmet-il **Hanefi**yye kitabı mı? **Hanefi** mezhebi hadis âlimlerinden Abdülhak-ı Dehlevi mi? İmam-ı Rabbani mi? Muhammed Emin efendinin Necat-ül- mü'minin mi?

Bunların hangisi **Şafii** ise lütfen bildirsın.

Bütün **Şafii** kitapları da farz borcu olanın nafile kılması haramdır buyuruyor. Ama biz **Şafii**leri senet olarak almıyoruz ki. O yazara sor. De ki sizin verdiğiniz örnekleri **Şafii**ler bilmiyor muydu? Niye nafile ile meşgul olmaya haram demişler diye sor. Diğer mezheplerde de böyledir. **Hanbeliler** **Maliki**ler de böyle buyurmuştur. Kazası olan nafile ile iştilal edemez. Bütün bu âlimler, rastgele mi fetvalar vermişlerdir? Bize uymayan ictihadlarına elbette tâbi olmayız ama bu konuda uymayan bir şey yok ki.

İddia: Bir kimse bu hak mezheplerden hangisine tâbi olursa ona göre amel eder. Diğer mezhepler onu etkilemez. Bizim tâbii olduğumuz mezhebin imamları diş dolgusuna cevaz vermişler bizi bu ilgilendirir. Vele ki yanlış bile olsa biz bundan mesul olmayız.

CEVAP

Niye yalan söyleniyor ki? Kim vermiş fetvayı? Altın **veya** gümüş kullanmaya izin vermek, kaplamaya fetva mıdır? Bu nasıl mantık böyle? İmamlar diş altın tel ile bağlamak caiz diyor, bu gusle mani değil dediler diye imamlara iftira ediyor. Gusle mani olmaz diyen bir imam var mı? İmam-ı a'zam mı, **imam-ı Muhammed** mi, **imam-ı Ebu Yusuf** mu, imam-ı Züfer mi, hangisi? Nasıl yalan bu?

İddia: Bu tartışmalar yeni değil. Fatih Sultan Mehmet Han zamanındaki bütün âlimleri toplamış ve bu meseleyi açıklığa kavuşturmuştur. Molla Hüsrev Hazretleri de bu tartışmaların kaynağını Mirat-ül Usul Fi Şerhi Mirgaatil Vusul sh.101 de belirtmiştir. Hadise şudur:

Hanefi âlimlerine göre üzerinde farz hac borcu olan nafile hac yapabilir. İmam-ı **Şafii** hazretlerine göre de yapamaz. Böyle bir kimse sefihtir. Hacir altına alınması gerekir. Uzun lafın kısası imam-ı **Şafii** hazretlerine göre üzerinde farz hac borcu olan nafile hac yapamaz. Bu hususi bir kaidedir. Mecelle kanunu derki; mukayyet (**husus**isi)

olan mutlak (umumi) üzerine yüklenemez. Hususi bir mesele olan farz hac-nafile hac mevzusunu umuma şamil kılıp bütün farzlar için söylemek mümkün değildir. Fıkhen de caiz değildir. Fakat buna rağmen bu şekilde hareket etmek imam-ı Şafii hazretlerinin de kemiklerini sızlatmak suretiyle İslamiyet'e vurulan bir baltadır. İnsanları İslamiyet'e karşı soğutmak ve ibadet etmekten uzaklaştırma çalışmasından başka bir şey değildir.

CEVAP

Hac başka, oruç başka, namaz başkadır. Hac ömürde bir kere farzdır, oruç yılda bir kere farzdır. Kim haccı örnek alarak namazı onun içine katmış ki? Bir kimse Ramazandan birkaç gün oruç borcu varken nafile tutabilir, çünkü daha öteki Ramazanın gelmesine epey vakit var. Ama namaz öyle mi? Borcunu ödemedi hemen öteki vakit giriyor. Oruç da öteki vakit girmiyor ki. Birbiri ile nasıl kıyas edilir? Hac ömürde bir keredir tehir edilince günah olur ise de, hac yapınca affolur. Ama namaz borcu öyle mi? Kaza edilmesi emredilmiştir. Maalesef bâtil kıyasa, Molla Husrev hazretleri de alet edilmiştir.

Sünnet ve kaza namazında niyet

Soru: Kaza namazı borcu olan beş vakit namazın sünnetlerini kılarken nasıl niyet etmelidir?

CEVAP

Kazası olmasa da, sünnetleri kılarken kazaya niyet etmenin hiç mahzuru olmaz. Mekruh olarak kılınmış veya bilmeden kazaya kalmış namazları varsa, kaza edilmiş olur. Vaktin farzı yanında bir namaz kılınca, sünnet de kılınmış oluyor. Yani kazası olmayan, sünnetleri kılarken kazaya niyet ederse, sünnet kılınmış olur. Kazası olan ve olmayan için, niyette fark yoktur. Her vakit için ayrı ayrı bildirelim:

Sabah namazının farzı ve sünneti aynen kılınır.

Öğle namazının ilk sünnetini kılarken:

(İlk kazaya kalmış öğle namazının farzını kılmaya) diye niyet edilerek, farz gibi kılınır. Farzın yanında bir namaz kılındığı için, vaktin sünneti de kılınmış olur. Kazası varsa, bu kıldığı, kaza namazı yerine geçer. Eğer (vaktin ilk sünnetini kılmaya) diye de niyet edilirse, ayrıca niyet sevabı da alınmış olur. Hatta yeni abdest almışsa sübha namazına, camideyse tehyyet-ül-mescid namazına da niyet ederse, her niyeti için ayrı sevab alır. Böyle birkaç niyet etmek iyi olur. Bu sayılan nafile namazların hepsi kılınmış olur.

Öğle namazının son sünnetini kılarken:

(İlk kazaya kalmış sabah namazının farzını kılmaya) diye niyet edilerek, farz gibi kılınır. Farzın yanında bir namaz kılındığı için, vaktin sünneti de kılınmış olur. Kaza namazı borcu varsa, bu kıldığı kaza namazı yerine geçer. Eğer (vaktin son sünnetini kılmaya) diye de niyet edilirse, ayrıca niyet sevabı da alınmış olur.

İkinci namazının sünnetini kılarken:

(İlk kazaya kalmış ikinci namazının farzını kılmaya) diye niyet edilerek, farz gibi kılınır. Farzın yanında bir namaz kılındığı için, vaktin sünneti de kılınmış olur. Kazası varsa, bu kıldığı kaza namazı yerine geçer. Kazası yoksa yine sünnet kılınmış olur. Eğer (vaktin sünnetini kılmaya) diye de niyet edilirse, ayrıca niyet sevabı da alınmış olur.

Akşam namazının sünnetini kılarken:

(İlk kazaya kalmış akşam namazının farzını kılmaya) diye niyet edilerek üç rekât farz gibi kılınır. Farzın yanında bir namaz kılındığı için, vaktin sünneti de kılınmış olur. Kazası varsa, bu kıldığı kaza namazı yerine geçer. Eğer (vaktin sünnetini kılmaya) diye de niyet edilirse, ayrıca niyet sevabı da alınmış olur.

Yatsı namazının ilk sünnetini kılarken:

(İlk kazaya kalmış yatsı namazının farzını kılmaya) diye niyet edilir. Farzın yanında bir namaz kılındığı için, vaktin sünneti de kılınmış olur. Kazası varsa, bu kıldığı kaza namazı yerine geçer. Kazası yoksa yine sünnet kılınmış olur. Eğer (vaktin ilk sünnetini kılmaya) diye de niyet edilirse, ayrıca niyet sevabı da alınmış olur.

Yatsı namazının son sünnetini kılarken:

(İlk kazaya kalmış vitir vacibi kılmaya) diye niyet edilerek, 3 rekât vitir gibi kılınır. Farzın yanında bir namaz kılındığı için, vaktin sünneti de kılınmış olur. Vitir namazı gibi 3 rekât olarak kılınır. Kazası varsa, bu kıldığı kaza namazı yerine geçer. Kazası yoksa yine sünnet kılınmış olur. Eğer (vaktin son sünnetini de kılmaya) diye de niyet edilirse, ayrıca niyet sevabı da alınmış olur.

Akşamdan sonra evvabin namazı kılarken:

Akşam namazından sonra, iki defa, akşam namazının kazası olarak 6 rekât namaz kılınsa evvabin namazı da kılınmış olur. Hem ilk kazaya kalmış akşam namazının farzına, hem de evvabin namazına diye niyet edilirse, niyet sevabı da alınır.

Gece teheccüd namazı kılarken:

Gece iki rekât teheccüd kılınacaksa, (İlk kazaya kalmış sabah namazının farzını kılmaya) diye niyet edilir. Kazası varsa, bu kıldığı kaza namazı yerine geçer. Gece bir namaz kıldığı için, teheccüd namazı da kılınmış olur. Kazası yoksa teheccüd namazı kılınmış olur. Eğer (teheccüd namazı kılmaya) diye de niyet edilirse, ayrıca niyet sevabı da alınmış olur.

Öğleden önce kuşluk namazı kılarken:

Mesela dört rekât kılınacaksa, (İlk kazaya kalmış öğle namazının farzını kılmaya) diye niyet edilir. Kazası varsa, bu kıldığı kaza namazı yerine geçer. Kuşluk vaktinde namaz kıldığı için, kuşluk namazı da kılınmış olur. Kazası yoksa kuşluk namazı kılınmış

olur. Eğer (kuşluk namazı kılmaya) diye de niyet edilirse, ayrıca niyet sevabı da alınmış olur.

Cuma günü zuhr-i ahiri kılariken:

(Vaktine yetişip de kılmadığım son öğle namazının farzını kılmaya) veya (Üzerime son farz olan kılmadığım öğle namazını kılmaya) diye niyet edilir. Cuma namazı sahih olmuşsa, en son kazaya kalan öğle namazı kaza edilmiş olur. Cuma sahih olmamışsa, bugünkü öğle namazı kılınmış olur. Bu bakımdan, zuhr-i ahir namazını mutlaka kılmalı. Burada son demeyip de, ilk denirse, ilk kazaya kalan bir namaz kaza edilmiş olur, öğle namazı kılınmamış olur. Onun için, son demeyi ihmal etmemeli. Cuma sahih olmuşsa ve kaza namazı borcu da yoksa, nafil namaz sevabı hâsıl olur.

Teravîh namazını kılariken:

Bir günlük kaza namazı kılınırsa, teravîh de kılınmış olur. Ancak niyet sevabına da kavuşmak için, sabah namazının farzını kaza ederken, (İlk kazaya kalmış sabah namazının farzını ve teravîh namazını kılmaya) diye niyet edilerek, farz gibi kılınır.

Öğle namazını kaza ederken, (İlk kazaya kalmış öğle namazının farzını ve teravîh namazını kılmaya) diye niyet edilerek, farz gibi kılınır.

İkinci namazını kaza ederken, (İlk kazaya kalmış ikinci namazının farzını ve teravîh namazını kılmaya) diye niyet edilerek, farz gibi kılınır.

Akşam namazını kaza ederken, (İlk kazaya kalmış akşam namazının farzını ve teravîh namazını kılmaya) diye niyet edilerek, farz gibi kılınır.

Yatsı namazını kaza ederken, (İlk kazaya kalmış yatsı namazının farzını ve teravîh namazını kılmaya) diye niyet edilerek, farz gibi kılınır.

Vitir namazını kaza ederken, (İlk kazaya kalmış vitir vacibi ve teravîh namazını kılmaya) diye niyet edilerek, vitir gibi kılınır.

Teravîh namazını cemaatle kılmak, sünnet-i kifayedir. Yani cemaatle kılanlar varsa, bu sünnet yerine gelmiş olur. Teravihi evde kılariken, kazaya da niyet etmelidir. (İlk kazaya kalan ... namazına ve teravîh namazına) diye niyet edilir. Teravîh namazı da, bir günlük kaza namazı da, 20 rekat olduğu için, bir günlük kaza kılan, teravihi de kılmış olur. Kaza kılariken, teravîh dualarını da bunların arasında okuyabilir. Camide veya evde, cemaat ile teravîh kılındığı zaman, kaza borcu olan veya imamın namazının sahih olduğuna güvenmeyen kimse, namaza yeni başlayanlara önyak olup, onları namaza alıştırmak ve dedikodu, fitne çıkmasını önlemek için, cemaat ile teravihe niyet ederek kılar. Şafii'de ise, başka namaz kılan imama uymak caiz olduğu için, teravîh kılan imama uyarak kaza namazı kılabilir, fakat bunun için Şafii mezhebi taklit edilmez. Ancak kendi mezhebi Şafii olan, böyle kılabilir.

Sabah namazının sünneti

Soru: Diğer sünnetleri kılarken kazaya niyet ettiğimiz halde sabahın sünnetini kılarken niye kazaya da niyet etmiyoruz?

CEVAP

Sabahın sünneti, diğer sünnetlere göre çok kuvvetlidir. Bazı âlimler vacib olduğunu bildirmişlerdir. Bunun için özür yokken sabahın sünnetini oturarak veya hayvan üzerinde kılmak caiz değildir. (Dürr-ül-muhtar)

Nafileleri özürsüz oturarak kılmak caizdir. Yalnız sabah namazının sünneti bundan müstesnadır. (Merakıl-felah)

Nihaye, Hazain ve diğer kitaplara göre, sabah namazının sünnetinin vacip olduğunu bildiren âlimler vardır. (Redd-ül-muhtar)

Hadis-i şeriflerde de buyuruluyor ki:

(Sizi atlılar kovalasa da, sabahın iki rekat sünnetini bırakmayın.) [Ebu Davud]

(Vitr ile sabah namazının sünneti bana farzdır.) [İ. Ahmed, Taberani]

(Sabah namazının iki rekat sünneti dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır.) [Müslim, Tirmizi, İ.Ahmed]

Hazret-i Aişe validemiz, (Resulullah, sabah namazının iki rekat nafilesine [yani sünnetine] diğer nafilerden daha çok önem verdi) buyurdu. (Buhari)

Resulullahın, sabahın farzından önce iki rekat nafileden sonra, öğlenin farzından önce de dört rekat nafile namaza da önem verdiği bildirildi. (Buhari)

Yukarıda bildirilen sebeplerden dolayı, sabah namazının sünneti yerine kaza kılınmamaktadır.

Kazası olmayanın kaza namazı kılması

Soru: Kaza namazı olmayanın, sünnetleri kılarken, kazaya da niyet etmesi caiz midir?

CEVAP

Beş vakit namazın sünnetlerini kılmaktan maksat, farzdan başka namaz kılmaktır. Peygamber efendimiz, farzlardan önce veya sonra bir namaz kılar, o kıldığı için bize sünnet olmuştur. Bu hususta din kitaplarındaki ifadeler şöyledir:

1- Farzların yanında sünnetleri kılarken, farzdan başka herhangi bir namaz kılmakla, sünnet de, yerine gelmiş olur, sünnet diye ayrıca niyet etmek gerekmez. Gece kalkıp iki rekat teheccüd namaz kılan kimse, sonra baksa ki, sabah namazının vakti girmiş, artık sünnet kılamaz, kıldığı iki rekat nafile sünnet yerine geçer. (Eşbâh)

2- Farzın yanında, adak namaz kılmakla da, sünnet yerine gelmiş olur. Dürr-ül-muhtar'ın, (Nafile kılmak isteyen, önce namaz kılmayı admalı, sonra, nafile yerine, bu adak namazı kılmalı. Sünnet namazları nezrettikten sonra kılan, bu sünnetleri kılmış olur) ifadesini, İbni Âbidin hazretleri şöyle açıklıyor: Nezredilen namazı kılmak vacib olduğu için, vacib sevabı hasıl olur. Sünnet yerine, nezredilen namaz kılınca, sünnet de kılınmış olur. (Redd-ül-muhtar)

3- Farzların yanında sünnetleri kılarken, kaza, adak namazı veya herhangi bir nafile namaz kılmakla da, sünnet yerine gelmiş olur; çünkü o vakit içinde farzdan başka, [nafile olsun, kaza olsun] herhangi bir namaz kılınca, sünnet de yerine getirilmiş olur. (Nevâdir-i fıkhiyye)

Beş vakit namazın sünneti demek, Resulullahın kıldığı namaz demektir. Bu namazlara sünnet ismi sonradan verilmiştir. Resulullah, beş vakit namazın sünnetlerini kılarken, yalnız (Allah rızası için namaz kılmaya) derdi. (Sünnet kılmaya) diye niyet etmezdi. Her vakit içinde böyle kılınan her namaz, sünnet ismi verilen namaz olur. (Redd-ül muhtar, Uyun-ül besair, Halebi)

Muhammed Masum hazretleri de buyuruyor ki:

Kaza namazı kılanın, kazaları bittikten sonra kıldığı kaza namazları, nafile olur. Bunlarla, nafilelerin sevabları hasıl olur; çünkü, belli vakitlerde kılınan [beş vaktin sünnetleri, kuşluk, evvabin, teheccüd gibi] nafilelere belli niyet şart değildir. Kaza namazları, o vaktin nafileleri olur. (2/63)

Görüldüğü gibi, kaza namazı kılmakla, sünnet yerine gelmiş oluyor. Kaza borcu olmayanın da, sünnetleri kılarken, kazaya da niyet ederek kılmasında hiç mahzur yoktur.

Akşam namazının kazası

Soru: Kaza namazı borcu olmayanın, kıldığı kaza namazları nafile olduğuna göre, akşam namazını kaza edince, kazamız yoksa nafile oluyor. Üç rekâtlık nafile olmayacağı için, akşam namazının sünnetini kılarken, kazaya da niyet etmeden kılmak gerekmez mi?

CEVAP

Hayır, gerekmez. Farzın yanında herhangi bir namaz kılınca, sünnet de kılınmış oluyor. Onun için sünnetleri kılarken kazaya da niyet etmenin hiç mahzuru olmaz. Peygamber efendimizin akşam namazından sonra altı rekat namaz kıldığı da olmuştur. Öğlenin son sünnetini dört rekat olarak da kılmıştır. Yatsının farzından sonra çok namaz kıldığı da olmuştur. Burada rekat sayısı önemli değildir. Yani kazası olmayan, akşam namazının sünnetini veya yatsı namazının son sünnetini kılarken, kazaya da niyet ederek, üç rekat kaza kılarsa, sünnet de kılınmış oluyor, yani sünnet sevabına da kavuşuyor. İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

İmam-ı a'zam hazretleri, [kaza namazı borcu olmadığı halde] namaz abdestinin bir edebini terk ettiği için, kırk yıllık namazı kaza etmiştir. (1/29)

Şu halde kazası olmayan kimse de, kaza kılabilir. Sünnetleri kılarken kazaya da niyet etmesi daha uygun olur; çünkü böyle yapmakla, sünnet terk edilmiş olmadığı gibi, mekruh olmuş veya sahih olmamış olan namazları varsa, bunlar da kaza edilmiş olur.

Kaza ve teravih

Soru: Kaza namazı borcumuz yok. Buna rağmen, sünnetleri kılarken kaza namazına da niyet ediyoruz. Olur ya, kazaya kalmış bir namazımız varsa, onun yerine geçer. Yoksa zaten, farz yanında bir namaz kılmakla sünneti işlemiş oluyoruz. Ayrıca sünnet kılmaya dediğimiz için sünnet sevabı da alıyoruz. Evde iken, yatsı namazından sonra bir günlük kaza namazı kılıyorum, vaktin sünnetlerinde olduğu gibi, kılarken de teravihe niyet ediyorum. Bir arkadaş, yaptığın yanlış, kaza namazı olmayan, akşamın ve vitrin kazasını kılarken teravihe niyet edemez, ederse nafile olur, tek rekatlı nafile de olmadığı için kıldığın namaz boşa gider dedi. Doğrusu nedir?

CEVAP

Doğrusu sizin yaptığınızdır. Bütün sünnet namazlar nafiledir. Kaza namazı borcumuz olmasa bile, farzın yanında bir namaz kılmakla sünneti otomatikman işlemiş oluyoruz. Burada rekât sayısı önemli değil, farzın yanında bir namaz kılmamız önemlidir. Beş vakit namazın sünnetlerini kılmaktan maksat da, o vakit içinde, farzdan başka bir namaz daha kılmaktır. Niyetini de duruma ve ihtiyaca göre yapabiliriz. Kazayla beraber teravihe de niyet edebiliriz.

Kazası olmayan kimse, vaktin sünnetlerinde olduğu gibi, akşam ve vitrin kazasını kılarken teravihe de niyet ederse, rekâtın tek olmasının önemi yok, yine teravih namazı da kılmış olur.

Kaza namazı borcu olmayan kimseler, iki kişi bile olsalar muhakkak cemaatle teravih kılmalıdır. Herhangi bir sebeple Camiye gidemeyen ve cemaat de bulamayan, o zaman kaza kılarken teravihe niyet edebilir. Bir günlük kaza kılan, o günkü teravihi de kılmış olur. Kaza kılarken, ramazanda yatsıdan sonra namaz kıldığı için, teravihe de niyet etse de, etmese de yine teravih namazı kılmış olur. Niyet ederse ayrıca niyet sevabı da alır.

Kazaya niyet

Soru: Kaza borcu olmayan kimsenin, kaza namazı kılmasında mahzur var mıdır? Sünnetleri kılarken kazaya da niyet edebilir mi?

CEVAP

Hiçbir mahzuru yoktur; hatta böyle ömür boyu kaza kılması ihtiyatlı olur. Çeşitli sebeplerle sahih olmayan namazları olmuşsa, bunlar kaza edilmiş olur.

Kaza namazı kılmak

Soru: Hiç namaz kazası olmayan kimse, (Mekruh olarak kıldıklarım olmuştur) diyerek, ömür boyu kıldığı namazları kaza etmesi iyi olur mu?

CEVAP

Evet, iyi olur. Bu kazaları, sabah ve ikindi namazlarından sonra kılmamalıdır, çünkü kazası olmayanın kıldığı kaza namazı nafile olur. Bu vakitlerde ise nafile kılınmaz. Muzmerat'ta da böyledir. (Hindiyye)

Kaza kılmak

Soru: Kimi, (Kaza namazı borcu yoksa, kaza kılınmaz) diyor. Kimi de, (Mekruh olma ihtimali olanları kaza etmeli) diyor. İmam-ı a'zam hazretleri, hiç kazası yokken kırk yıllık namazını kaza etmiş midir?

CEVAP

İmam-ı Rabbanî hazretleri, (İmam-ı a'zam Ebu Hanife hazretleri, abdestin edeblerinden birini terk ettiği için kırk yıllık namazı kaza etmiştir) buyuruyor. (1/29)

Fetâvâ-yi Attâbî kitabında diyor ki: İhtiyaten, mekruh olarak kıldığı namazları kaza etmek iyi olur. Bazı âlimler, bütün ömründeki namazları kaza etmişlerdir. İmam-ı a'zam hazretleri, abdest alırken ayak parmaklarını üst taraftan yukarıdan aşağıya doğru sol elinin küçük parmağıyla hilâllerdi. Sonra, **Resulullah**ın ayağını, alt tarafından aşağıdan yukarıya doğru hilâllemediğini anlayınca, ayak parmaklarını sünnete uygun şekilde hilâllemediği için böyle kıldığı namazlarını kaza etmiştir. (Tergib-üs-salât)

Görüldüğü gibi, kazası olmayanın da, kaza namazı kılması iyi oluyor. Sünnetleri kılarken kazaya da niyet edilince, hem sünnetler kılınmış, hem de varsa kaza borcumuz ödenmiş olur. Ömür boyu böyle devam etmek iyi olur.

Kaza borcu olmayan

Soru: Kaza borcu olmadığı halde, kaza namazı kılan kimsenin, dört rekâtlı kaza namazlarının üçüncü ve dördüncü rekâtlarında zamm-ı sure okuması gerekir mi? Yine kaza borcu olmayıp beş vakit namazın sünnetlerini, kuşluk, evvabin, teheccüd gibi, farzlara bağlı olmayan sünnetleri kılarken kaza namazına da niyet eden kimsenin, üçüncü ve dördüncü rekâtlarda zamm-ı sure okuması gerekir mi?

CEVAP

Kaza namazı olmayan kimsenin kıldığı namazlar nafile olur. Nafile namazların da, her rekâtında zamm-ı sure okumak gerekir. Ancak beş vakit namazın sünnetlerini ve kuşluk, evvabin, teheccüd gibi farzlara bağlı olmayan sünnetleri kılarken kaza namazına da niyet eden kimsenin, üçüncü ve dördüncü rekâtlarda zamm-ı sure okuması gerekmez; çünkü **Peygamber efendimiz**, farzların yanında bir namaz kıldığı

gibi, kuşluk, evvabin ve teheccüd vakitlerinde de namaz kılmıştır. Bu namazları kılmak bize sünnet olmuştur. Eğer kazaya da niyet ederek, kuşluk ve teheccüd namazlarını, 12 rekâttan yani sünnet miktarından fazla kılınırsa, o zaman, üçüncü ve dördüncü rekâtlarda zamm-ı sure okumak gerekir. 12 rekâta kadar kılmak sünnet olduğu için son iki rekâtta zamm-ı sure okumak gerekmez; ama okunması iyi olur.

Gerek beş vakit farz namazların yanında gerekse kuşluk, evvabin ve teheccüd vakitlerinde, bir kaza namazı kılınıncaya, sünnete uyulmuş, o vakitte bir namaz kılınmış olur. Bunun için üçüncü ve dördüncü rekâtlarda zamm-ı sure okumak gerekmez. Okunursa da, farz namazların üçüncü ve dördüncü rekâtlarında olduğu gibi, zamm-ı sure okumak namaza zarar vermez.

Tatarhaniyye'de, (Kazaya kalmış namazı olup olmadığını bilemeyen kimsenin, öğle, ikindi ve yatsının sünnetlerinde zamm-ı sure okuması daha iyi olur) buyurulması, (Sünnetlerde kazaya niyet etmesi ve zamm-ı sure okuması daha iyi olur) demektir. (Uyun-ül-besair)

Kaza namazı yoksa

Soru: Kitaplarda, (Kaza namazı olmayanın kıldığı kazalar nafîle olur. Nafîle sevabı sünnete göre çok azdır) deniyor. Kuşluk, Evvabin, Teheccüd, Tehiyet-ül mescid gibi namazları kılmak sünnettir. Yukarıdaki ifadeye göre, kaza namazı borcu olmayanın, bu namazları kılarken, kazaya niyet etmemesi gerekmez mi?

CEVAP

Bu namazların vaktinde kaza namazı kılınırsa, bu sünnetler de kılınmış olur. Niyet sevabına da kavuşmak için, hem kazaya hem de kuşluk namazına niyet etmelidir. Kuşluk ve Teheccüd namazının en fazlası 12 rekâttır. 12 rekât kaza namazı kılınırsa, sünnet sevabına da kavuşulur. 12 rekâttan fazla kılınırsa nafîle olur. Camiye girince, mekruh vakit değilse, kaza namazı kılınırsa Tehiyet-ül mescid sünneti de kılınmış olur. Kaza namazı olmayan, beş vaktin sünnetlerinin yerinde, kaza namazına niyet ederse, sünnetler de kılınmış olur. Niyet sevabına kavuşmak için, kaza kılarken, vaktin sünnetine de niyet etmek gerekir.

Kazası olmayanın kaza kılması

Soru: (Kazası olmayan kimse, akşam ve vitri kaza ederse nafîle olur. Bunun için üç rekât kılınması mekruh olur) deniyor. Sünnetleri kılarken kazaya da niyet edince akşamı ve vitri kılarken üç rekât kılmamız yanlış mı oluyor?

CEVAP

Hayır, yanlış olmuyor. Merhum hocamız ömürleri boyunca böyle kılmıştır. **Peygamber efendimiz**, Allah rızası için, farzın yanında bir namaz daha kıları. O kıldığı için farzların yanında namaz kılmamız bize Sünnet olmuştur. Bu sünnet namazların yerinde kaza kılınca, **Resulullah** efendimiz gibi farzın yanında bir namaz

kıldığımız için Sünnet yerine gelmiş oluyor. Kaza kılarken vaktin sünnetine de niyet edince, ayrıca niyet sevabı da alınıyor.

Kazası olmayan, sünnet olarak bildirilen yerlerin dışında, üç rekât olarak akşamın farzıyla vitri kaza ederse bu nafîle olur, nafileyi de tek rekât kılmak tahrimen mekruhtur. Fakat beş vaktin sünnetleri, Duha, Teheccüd ve Evvabin gibi namazları kılarken kazaya da niyet edince, **Resulullah** efendimiz, o vakitlerde namaz kıldığı için, kazası yoksa bu namazlar Sünnet oluyor.

Kazası olmasa da, ömür boyu kıldığı bütün namazları kaza etmek iyi olur. Eğer bu, namazlarındaki noksanlık ve kerahetten dolayı yapılmışsa, daha güzel olur. Önceki Müslümanlardan pek çoğu, mekruh kılınmış olabilir şüphesiyle kıldıkları namazları kaza etmiştir. Bu kazaları, sabah ve ikindi namazlarından sonra kılmamalı, çünkü kazası olmayanın, sünnet olarak bildirilen yerlerin ve zamanların dışında kıldığı kaza namazı nafîle olur. Bu vakitlerde ise nafîle kılınmaz. Muzmerat'ta da böyledir. (Hindiyye)

Kazası olmadan kaza kılmak

Soru: Kaza namazı borcu olmayanın, sünnetleri kılarken kazaya da niyet etmesinin ne faydası olur?

CEVAP

Sahih olmamış, bozulmuş olanlar olabilir. Kaza kılmakla bunlar telafi edilir. Mekruh olarak kılınanlar vardır. Bunlar mekruhluktan kurtulmuş olur. Hiç mekruh işlememiş bile olsak, hepsi sahih ve kabul olsa bile, sünnetleri kılarken, kazaya niyet etmenin hiç mahzuru olmaz. Farzın yanında başka bir namaz kılındığı için, sünnet de yerine gelmiş olur. Muteber din kitaplarına uyararak, ölene kadar bu şekilde devam etmek iyi olur.

Farz ve nafîle

Soru: (Bize borcu olan kimse, borcunu ödese mi daha çok seviniriz, yoksa bir hediye getirse mi? Elbette hediye getirse daha çok seviniriz. Borcunu zaten ödemek zorundadır. Bunun gibi Allah da, farzı yapanları değil, nafîle ibadet yapanları daha çok sever. Farzlar zaten borçtur; ama nafîle, fazladan ibadet olduğu için, bunlar daha önemlidir) diyenler varmış. Söyledikleri doğru mu?

CEVAP

Kıyas bâtıldır. Bizim sevinip üzülmemiz dinde senet olmaz. İnsan rüşvete de, kumardan kazandığına da sevinebilir. Alacaklı hediye getirirse sevinebilir; ama **Peygamber efendimiz**, (Menfaat getiren ödünç, faizdir) buyuruyor. Ahir zamanda, faize de sevinenler oluyor. İmam-ı Rabbanî hazretleri de buyuruyor ki:

Melun şeytan, müminleri aldatarak, farzları küçük gösteriyor. Nafîlelere yol gösteriyor. Zekât yerine nafîle sadakaları güzel gösteriyor. Hâlbuki zekât niyetiyle fakire bir altın vermek, yüz bin altın sadaka vermekten daha sevabdır; çünkü zekât

vermek, farzı yerine getirmektir. Zekât niyeti olmadan verilenlerse, nafîle ibadettir. Farz ibadetin yanında nafîle ibadetlerin hiç kıymeti yoktur. Deniz yanında, damla bile değildir. (1/29)

Seyyid Abdülkadir Geylani hazretleri buyuruyor ki:

(Farz namaz borcu olanın nafîlesi kabul olmaz) hadis-i şerifi gösteriyor ki, farz borcu varken nafîleyle meşgul olmak ahmaklıktır. Kaza borcu olanın nafîle kılması, alacaklıya borçlunun hediye götürmesine benzer ki, elbette kabul olmaz. Mümin, bir tüccara benzer, farzlar sermayesi, nafîlelerse kazancıdır. Sermaye kurtarılmadan kâr olmaz. (Fütuh-ul-gayb m. 48)

İsmail Hakkı Bursevi hazretleri buyuruyor ki:

Bazı avamın [cahillerin] iddia ettiği gibi farzı bırakıp da nafîleyle uğraşmanın mesela, evvabin namazının farz kazaların yerine geçeceğini iddia etmenin dinde yeri yoktur. (Ruh-ul-beyân 3/127)

Allahü teâlâ bir hadis-i kudside buyuruyor ki:

(Kulumu bana yaklaştıran en kıymetli şey, farzlardır.) [Buhari]

Nâfileyi süse benzetmek

Soru: (Farzlar, bir binanın duvarlarına benzer. Sünnetler duvara yapılan sıva gibi, nâfileler ise, duvara yapılan süsler gibidir. Duvar olmadan sıva ve süs olmaz. Bin tane süsten bir duvar meydana gelmez) deniyor. Böyle bir benzetme uygun mudur?

CEVAP

Evet, uygundur. Çünkü İmam-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki:

Nâfilenin kıymeti, farzın kıymeti yanında hiç gibidir. Okyanus yanında, bir damla kadar bile değildir. Nâfilenin kıymeti, sünnetin yanında bile böyledir. Sünnet de, farzın yanında, okyanus yanındaki bir damla su gibidir. (1/260)

Farzlar, sünnetleriyle birlikte yapılmalıdır. Farzların yardımcısı ve tamamlayıcısı, sünnetlerdir. Farzlar yapılmadıkça, [kaza edilmedikçe] sünnetler ve nâfileler faydasızdır. (1/157)

Farzın kıymeti yanında nâfilenin hiç kıymeti olmadığı bildiriliyor. Bu bakımdan nâfile ve sünneti, duvara yapılan süse benzetmek bile yeterli değildir, eksiktir. Ancak örnek verme, benzetme bakımından mahzuru olmaz. Duvar olmadan süs yapılamadığı gibi, farz borcu varken sünnet ve nâfile kabul olmaz. Çünkü Hazret-i Ali'nin naklettiği bir hadis-i şerifte buyuruluyor ki:

(Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabul etmez.) [Zahire-i Fikh, Fütuh-ul-gayb m. 48]

Terk etmek mi, fevt etmek mi?

Soru: Fıkıh kitaplarında, (Terk edilen namazları kaza etmek, nafile kılmaktan daha iyi ise de, beş vakit namazın sünnetlerini ve hadis-i şerifte övülmüş olan Duha, Tesbih, Tehiyet-ül-mescit, Evvabin, Teheccüt gibi sünnet namazları kılmak, kaza kılmaktan evladır) dendiğine göre, niye kazası olanın sünnet kılamayacağını söylüyorsunuz?

CEVAP

Kitaplarda, (terk edilen namazlar) denmiyor, (fevt edilen namazlar) deniyor. Bu ifadeler, beş vakit namazın farzlarını fevt eden, yani elinde olmayarak, özürle kaçırmış olanlar içindir. Böyle, kaçırılmış birkaç vakit farzın kazalarını sünnet yerine kılmamalı, ayrıca kılmalı deniyor. Özürle kaçırılan birkaç vakit farzın kazalarını, sünnetler yerine kılmaya lüzum yoktur. Çünkü namazları özürle kazaya bırakmak günah olmadığı gibi, bunların kazalarını, sünnetleri kılacak kadar geciktirmek de günah olmaz. Fakat namazı özürle kılmamak yani fevt etmek başkadır; kasten, mazeretsiz, tembellikle kılmamak yani terk etmek başkadır. Birincisi hiç günah değilken, ikincisi büyük günahdır. İkisi arasında dağlar kadar fark vardır. İkisini aynı kefeye koymak çok yanlıştır.

Hanefi fıkıh kitapları, (Faite [fevt edilen, bir özürle kaçırılan] namazların kazası) diyor. (Terk edilmiş namazların kazası) demiyor. Çünkü Müslüman, namazını bilerek terk etmez. Ancak gaflet, uyku ve unutmak gibi özürle fevt eder. Namazı terk eden Müslüman, **Şâfiî** ve **Mâlikî**'de ceza olarak öldürülür. **Hanbelî**'de ise mürted olduğu için öldürülür. **Hanefi**'de ise, hapsedilir, kılincaya kadar dayak atılır. Bu, farz namazın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Farz borcu varken, sünnet veya nafile kılarak farzı geciktirmek de, asla caiz değildir. Farz namaz hakkında hadis-i şeriflerde buyuruluyor ki:

(Farz namazı kasten terk eden kâfirdir.) [Taberani]

(Beş vakit namazı terk eden, Allah'ın hıfz ve emanından mahrum olur.) [İbni Mace]

(Namaz kılmayanın, terk edenin dini yoktur.) [Bezzar, İbni Nasr]

(Namazı terk edenin, diğer ibadetlerini Allahü teâlâ kabul etmez.) [İsfehâni, Ebu Nuaym]

Terk edilen farzın günahı böyleyken, nafilelerle nasıl kıyaslanabilir ki? Dört mezhepte de, kazası olan, sünnet ve nafile kılamaz. Sünnetlerin de nafile olduğu bütün muteber eserlerde bildirilmektedir.

Bir kimse, hadis-i şerifle kılınması çok övülen Kuşluk, Evvabin, Teheccüt gibi namazları ömründe hiç kılmasa, âhirette niye kılmadın diye sorguya çekilmez. Fakat bir farzı yapmazsa, büyük günah işleyeceği için sorguya çekilir. Âlimlerimizin bildirdiği gibi, kılınması şart olan farzı geciktirip, nafile kılmak ahmaklıktır.

Yolculuğa çıkarken iki rekât namaz kılmalıdır! Kazaya kalmış namazı varsa kaza kılmalı, çünkü kaza borcu varken nafîle kılmak ahmaklıktır. (Bey ve Şir'a risalesi)

Seyyid Abdülkadir-i Geylani hazretleri buyurdu ki: Hazret-i Ali'nin rivayet ettiği, (Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabul etmez.) hadis-i şerifi gösteriyor ki, farz borcu varken nafîleyle meşgul olmak ahmaklıktır. Kaza borcu olanın nafîle kılması, alacaklıya, borçlunun hediye götürmesine benzer ki, elbette kabul olmaz. Mümin, bir tüccara benzer. Farzlar sermayesi, nafîlelerse kazancıdır. Sermaye kurtarılmadan kâr olmaz. (Fütuh-ul-gayb m. 48)

Bir hadis-i şerif meali de şöyledir:

(Farz namaz borcu olanın, nafîle namazı kabul olmaz.) [Dürret-ül fahire]

Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ömer'e yaptığı vasiyette buyurdu ki: Gece yapılması gereken Allah'ın bir emrini gündüz yapsan ve gündüz yapılmasını emrettiğini de gece yapsan, Allah kabul etmez. Allahü teâlâ, farz olan ibadetleri ödemediği nafîle ibadetini kabul etmez. (Kitab-ül Harac)

Evla, farz demek değildir

Soru: Fıkıh kitaplarında, (Kaçırılan namazları kaza etmek, nafîle kılmaktan iyi ise de, beş vaktin sünnetleriyle kuşluk, tesbih, teheccüt gibi nafîle namazları kılmak kaza kılmaktan evlâdır) deniyor. Lazımdır, farzdır denmiyor. Şu halde sünnetleri ve nafîleleri kılmayıp kaza kılmak da caiz iken, nasıl, (Sünnet yerine kaza kılmak caiz değil) denebiliyor?

CEVAP

Evet, zıttır. Şu evlâdır yani daha iyidir demek, öteki de caizdir demektir. Yani önce kaza kılmak caizdir. Üstelik buradaki, kaçırılan namazdır, terk edilen namaz değildir. Yani sünnetleri kılarken kazaya da niyet etmek, bu hükme dâhil değildir. Kaçırılan namaza faite denir. Namazı elde olmadan mesela uyuyarak veya unutarak fevt etmek [kaçırmak] günah değildir. Mesela sabah namazının farzı uyanamayıp kaçsa, bu namazı kaza etmeden kuşluk namazını kılmak günah olmaz. Yani kuşluk namazını kılacak kadar, kazaya kalan sabah namazını geciktirmek günah olmaz, çünkü kazaya kasten bırakılmadı. Bir özürle kazaya kaldığı için kuşluk namazını kılan kadar kazasını geciktirmek günah olmuyor. Eğer hep kuşluk namazı kılarak, öğleye kadar sabah kaza edilmezse, haram işlenmiş olur, ama hiç kuşluk kılmamak haram veya mekruh olmaz.

(Kazadan önce, sünnet ve nafîle kılmalı) diyenler, terk edilen namazla faite yani bir özürle kaçırılan namazın hükmünü aynı sanmalarından dolayı bu büyük yanlışlığa düşüyorlar. Bir insan kuşluk, evvabin, teheccüt gibi nafîleleri ömründe hiç kılmasa

sorguya çekilmez, ama bir farzı terk etse haram olur, kazasını geciktirmesi de günahdır. Nafileyle farzı aynı sanmak, hele nafileyi farzdan daha önemli bilmek çok büyük yanlıştır.

(Nafile kılmak, kaçırılan kazaları kılmaktan evlâdır) ifadesinden (Kazayı kılma da, nafile kıl) hükmü çıkarılamaz. Orada, evlâdır deniyor, farz, vacib, sünnet denmiyor. Sırf bu evlâ için, (Sünnetler terk edilmez) diyen cahiller var. Bir başka husus da, sünnetleri kılarken kazaya da niyet edilince sünnetlerin terk edilmediğinin vesikası sitemizde vardır.

İmam-ı Rabbanî hazretleri, (Farzın yanında nafileler deniz yanında damla bile değildir) buyuruyor. Damladır demiyor, (Damla bile değildir) buyuruyor. Damla olsa bile, bir damla için denizi feda etmenin ahmaklık, farza önem vermemenin ise küfür olduğu kitaplarda yazılıdır. İki hadis-i şerif meali şöyledir:

(Allahü teâlâ "Farz ibadetle bana yaklaşıldığı gibi, hiçbir şeyle yaklaşılamaz" buyurdu.) [Buhari]

(Kaza namazı varken, kılınan nafile namaz kabul olmaz.) [Dürret-ül-fâhire, Fütuh-ul-gayb]

Sünnet, nafile ve adak

Soru: (Allah'ın rızası için dört rekât nafile namaz kılacağım) diye adayan, mesela öğlenin sünnetinin yerinde bu adağı kılsa, bu sünnet yerine de geçer mi? Yine bunun gibi, sünnet yerine, Tehıyyet-ül-mescid, Sübha gibi bir nafile namaz kılınsa, bunlar da sünnet yerine geçer mi?

CEVAP

Eğer, adak, nafile veya kaza namazı, vaktin farzının yanında kılınıyorsa sünnet de kılınmış olur. Kuşluk ve Teheccüd namazı yerinde, herhangi bir namaz kılan da, bu namazları kılmış olur. Fıkıh kitaplarında deniyor ki:

Nafile kılarken, önce namaz kılmayı adamalı, sonra nafile yerine bu adak namazı kılmalı. İbadetler şarta bağlı olmayarak adanırsa, adanan namazı kılmak vacib olduğu için, vacib sevabı hâsıl olur. Sünnet yerine, adanan namaz kılınca, sünnet de kılınmış olur. (Dürr-ül-muhtar, Redd-ül muhtar)

Sünnetleri önceden nezdredip de, nezir olarak kılmanın daha iyi olduğu Halebi'de ve Tahtavi'nin Merakıl-felah haşiyesinde de yazılıdır. Böylece, öğle sünnetini kılmadan önce, (Dört rekât namaz kılmak nezrim olsun) dese, sonra adadığı bu namazı kılsa, hem vacib sevabı kazanır, hem de öğle namazının sünnetini kılmış olur. Kulun, kendine vacib ettiği namazı kılmasıyla sünnet terk edilmiş olmayınca, Allahü teâlânın farz ettiği kaza namazı kılınca sünnet elbette terk edilmiş olmaz. Hem kaza, hem de sünnet kılınmış olur.

Camiye girince kılınan iki rekât namaza, Tehiyyet-ül-mescid namazı denir. Camiye girince, sünnet, kaza, nafîle gibi herhangi bir namaz kılmak, Tehiyyet-ül-mescid yerine geçer. Bunlara, Tehiyyet-ül-mescid diye ayrıca niyet etmek gerekmez. Niyet sevabına da kavuşmak için Tehiyyet-ül-mescide de niyet etmek iyi olur. (İbni Abidin)

Büyük âlim Muhammed Masum Serhendi hazretleri, Mektubat'ında, (Sünnetler yerine kaza kılmalı. Kaza kılınınca sünnet sevabı da hâsıl olur) buyuruyor. (2/63)

Tatarhaniyye'deki, (Kaza namazı olup olmadığını bilemeyen dört rekâtlı sünnetlerde zamm-ı sure okuması iyi olur) ifadesinden maksat, (Sünnetleri kılarken kazaya niyet etmesi ve zamm-ı sure okuması iyi olur) demektir. (Uyun-ül-besair.)

Kaza borcu olduğunu bilmeyen bile, sünnetleri kılarken kazaya da niyet edebiliyor.

Cuma namazı kılarken

Soru: Kaza namazı olan kimse, cuma namazının farzını ve sünnetlerini kılarken nasıl niyet eder?

CEVAP

Maddeler hâlinde bildirelim:

1- Cumanın ilk dört rekât sünnetini kılarken, (İlk kazaya kalmış, öğle namazının farzını ve cumanın sünnetini kılmaya) diye niyet edilir. Öğlenin farzı denildiği gibi, (İkindinin veya yatsının farzını kılmaya) diye de niyet edilebilir. Öğlenin farzı gibi kılınır.

2- Cumanın iki rekât farzı imamlarla kılınır. (Niyet ettim cuma namazının farzını kılmaya, uydum imama) denir.

3- Cumanın dört rekât son sünnetini kılarken, (İlk kazaya kalmış, öğle namazının farzını ve cumanın son sünnetini kılmaya) diye niyet edilir. Öğlenin farzı denildiği gibi (İkindinin veya yatsının farzını kılmaya) diye de niyet edilebilir. Öğlenin farzı gibi kılınır.

4- Zuhr-i âhir namazını kılarken, (Vaktine yetişip de, kılamadığım son öğle namazının farzını kılmaya) diye niyet edilerek, dört rekât namaz kılınır. Öğlenin farzı gibi kılınır. Kazası olmayanın, öğlenin sünneti gibi kılması, yani üçüncü ve dördüncü rekâtlarda zamm-ı sure okuması iyi olur. Cuma namazı sahih olursa, bu kıldığı nâfile olur.

Seferî olan, zuhr-i âhiri iki rekât olarak kılar. İkindiyi zamanında kılamayacaksa, seferî olana, cuma namazı farz olmadığı için cumayı kılmaz. **Mâlikî** mezhebinin taklit ederek, öğle ile ikindiye cem eder. Seferî olduğu için, öğlenin farzını iki rekât olarak kılar, arkasından ikindinin farzını da iki rekât olarak kılar. İkisi arasında sünnet kılınmaz.

Mukimken, zuhr-i âhir namazını kılmadan sefere çıkmaya niyet etse, seferde de ikindiye kılamama durumu varsa, öğle ile ikindiye **Hanbelî** mezhebini taklit ederek cem eder. Mukim olduğu için cem ederken, öğleyi de, ikindiye de dört rekât olarak kılar. Arada yine sünnet kılınmaz.

5- Son iki rekât vaktin sünnetini kılarken, (İlk kazaya kalmış sabah namazının farzını ve vaktin sünnetini kılmaya) diye niyet edilir.

Kazası olmayanın da, yukarıda bildirildiği gibi niyet ederek kılmasında mahzur yoktur, hattâ daha iyi olur.

Dolduruşa gelen hoca

Soru: Cübbeli hoca, sizin için, (Onların hocaları **Şâfiî** mezhebinde olduğu için, "Sünnetleri kılarken kazaya niyet edilir" diyorlar. **Hanefî** mezhebinde böyle bir şey yoktur) diyor. Hâlbuki sizin verdiğiniz kaynakların hepsi **Hanefî** mezhebine göredir. Acaba Cübbeli hocaya yanlış bilgi mi veriliyor? Verdiğiniz kaynakları inceleyerek mi bunu söylüyor?

CEVAP

Cübbeli hoca efendinin, (Onların hocaları) dediği zat dört mezhebin fıkıh bilgilerinde mütehasıs, icazetli ve salahiyetli bir din âlimi olan Seyyid Abdülhakîm Arvâsî hazretleridir. Medrese-tül-mütehasısın'de müderris idi. Yeni tâbirle ilahiyat fakültesi profesörü idi. O zamanki icazetler, şimdiki diplomalar gibi değildi. Yetkili âlimler tarafından veriliyordu. İşte bu icazetli veli zat buyuruyor ki: Senelerce kaza borcu olanlar, sünnetleri kılarken, o vaktin ilk kazaya kalmış kaza namazı için de niyet ederek kılmalıdır. Bunların, sünnetleri kaza namazı için de niyet ederek kılması, dört mezhepte de lazımdır. Böyle olduğunu ispat eden deliller, **Hanefî** âlimlerinin kitaplarında pek çoktur.

Şimdi bu delillerden birkaçını bildirelim:

1- 1815'de vefat eden, Kudüs kadısı Muhammed Sadık Efendi buyuruyor ki: Büyük âlim İbni Nuceym'e soruldu ki, (Kaza namazı olan kimse, sünnetleri kılarken kazaya niyet ederek kılsa, sünnetleri terk etmiş olur mu?) Cevabında, (Sünnetleri terk etmiş olmaz, çünkü o vakit içinde farzdan başka, [nâfile olsun, kaza olsun] herhangi bir namaz kılınca, sünnet de yerine getirilmiş olur) buyurdu. (Nevâdir-i fıkhiyye fi mezheb-il-eimmet-il **Hanefiyye** s. 36)

Vesikası:

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=3315>

Bu vesikanın aslı İstanbul Süleymaniyye umumi kütüphanesinde, Esad efendi kısmında [1037] numarada ve Yahya Tevfik efendi kısmında [1463] numarada kayıtlıdır.

2- Hazret-i Ali'nin rivayet ettiği hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Farz namaz borcu olanın nâfile kılması, doğumu yaklaşmışken, çocuğunu düşüren hâmileye benzer. Artık bu kadına, hâmile de, ana da denmez. Bu kimse de böyle olup, farz namazlarını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabul etmez.) [Zahire-i Fıkh, Fütuh-ul-gayb m. 48]

Seyyid Abdülkadir-i Geylani hazretleri buyurdu ki:

(Farz namaz borcu olanın nâfilesini kabul olmaz) hadis-i şerifi gösteriyor ki, farz borcu varken nâfile ile meşgul olmak ahmaklıktır. Kaza borcu olanın nâfile kılması, alacaklıya, borçlunun hediye götürmesine benzer ki, elbette kabul olmaz. Mümin, bir tüccara benzer, farzlar sermayesi, nâfileler ise kazancıdır. Sermaye kurtarılmadan kâr olmaz. (Fütuh-ul-gayb m. 48)

Hanefî âlimlerinden **Abdülhak-ı Dehlevî** hazretleri, yukarıdaki hadis-i şerifi açıklarken buyuruyor ki:

Sünnetlerin, farzları tamamlayacağını biliyoruz. Bunun mânâsı, farzlar yapılırken, bunların kemallerine sebep olan bir şey kaçırılırsa, sünnetler, kılınan farzın kemal bulmasına sebep olur. Farz borcu olanın kabul edilmeyen sünnetleri bir işe yaramaz. (Fütuh-ul-gayb şerhi [Beyazıt Devlet Kütüphanesi No: 3866])

Vesikası:

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=6303>

Hanefî mezhebine göre yazılan bu delil nasıl inkâr edilir?

3- Sünnet kılarken kazaya da niyet edince kaza da sünnet de kılınmış olur. (Necat-ül müminin s. 90)

Vesikası:

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=3316>

Oflu Muhammed Emin efendinin bu kitabı da, **Hanefî** mezhebine göre yazılmıştır.

4- (Birgivî Vasiyetnamesi)nin Niyazi haşiyesinde, çok kaza namazı borcu olanın, sünnetleri kılarken, kazaya da niyet etmesi gerektiği bildiriliyor. Kitapta ayrıca, iki niyetin sahih olduğunu vurgulamak için, (Bir şeyle iki şey eda olunur. Nitekim rükû ile secde-i tilavet eda olduğu gibi) diyor. (S. 263)

Vesikası:

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=13920>

Bu haşiye de **Hanefî** mezhebine göre yazılmıştır.

5- Osmanlı ulemasından Hamza Efendi'nin Bey' ve Şirâ risalesinin şerhinde, (Yolculuğa çıkmadan önce iki rekât namaz kılmalıdır! Kazaya kalmış namazı varsa bir,

iki veya üç vakit namazını kaza etmelidir! Çünkü kaza borcu var iken, nâfile kılmak ahmaklıktır) buyuruluyor. (S. 6)

Vesikası:

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=3315>

6- Âlimler sözbirliği ile bildirdiler ki: Regaib ve revatib ameller ile vacibler, sevabda, hükümde ve üstünlükte farza ulaşamaz. Sünnetler farzların eksiklerini tamamlar. Nâfileler ise sünnetlerin eksiklerini tamamlar. Hiçbir nâfile ile farz borcu ödenmiş olmaz. Bazı avamın [cahillerin] iddia ettiği gibi farzı bırakıp da nâfile ile uğraşmalarının, mesela, Evvabin namazının farz kazaların yerine geçeceğini iddia etmelerinin dinde yeri yoktur. (Ruh-ul-beyân 3/127)

Vesikası:

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=3317>

7- Bu konuya gözü yumuk itiraz edenlerin dayandıkları delil şudur:

Fevt olan [yani bir özürle kaçırılan] namazları kaza etmek, nâfile kılmaktan iyi ise de, beş vakit namazın sünnetlerini ve hadis-i şerifte övülen Duha, Tesbih, Tehiyet-ül-mescid gibi belli namazları kılmak böyle değildir. Vaktin sünnetleri ile bu nâfileleri kılmak, kaza kılmaktan evladır. (Redd-ül-muhtar, Hindiyye)

Vesikası:

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=4742>

Burada bildirilen, fevt olmuş yani geçerli bir mazeretle kaçırılmış namazlar içindir. Terk edilmiş namazlar için değildir. Terk edilen namazlar için bile olsa, (Vaktin sünnetlerini kılmak, kaza kılmaktan evladır) deniyor, (Farzdır, vacibdir, lazımdır) denmiyor. Evla demek, (Farz veya vacib) demek değildir, (Daha iyi) demektir. Evla olan için aksini yapmak da caiz olduğuna göre, (Sünnet yerine kaza kılınmaz) demenin ilmî bir değeri yoktur.

8- Sözü nü senet kabul edeceğiniz İmam-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki:

(Farzın yanında nâfilelerin hiç kıymeti yoktur. Sünnetlerin farzlar yanındaki kıymeti de, deniz yanında bir damla su gibi bile değildir.) [m. 29, 260]

Damla için deniz feda edilir mi? Sünnet farza nasıl tercih edilir? (Kaza borcun olsa da sünnet kıl) denir mi? Ömür boyu kılınan bütün sünnetlerin sevabı, iki rekât farz sevabına ulaşabilir mi? Bu durum oruçta da aynıdır. Şu iki hadis-i şerif farzın önemini göstermektedir:

(Ramazanda mazeretsiz bir gün orucunu bozan kimse, ömür boyu oruç tutsa, o günü kaza edemez, yani o orucun sevabına kavuşamaz.) [Buhârî, Ebu Davud, Tirmizî, Nesai]

(Ramazanda bir gün oruç tutmayan, onun yerine bütün yıl oruç tutsa, o bir günkü sevaba kavuşamaz.) [Tirmizî]

9- Farzları kılarken sünnetler yerine kaza kılmak caiz olduğuna, Trablus fetva emini Ramiz-ül-mülk hazretleri fetva vermiştir. (Eşşihab mecmuası, 14 Zilkade 1388 sayısı)

10- Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ömer'e yaptığı vasiyette buyurdu ki: (Allah'ın gece yapman gereken hakkını gündüz yapsan ve gündüz yapman gerekeni de gece yapsan Allahü teâlâ kabul etmez. Üzerine farz olan ibadetleri ödemedi nâfile ibadetini kabul etmez.) (Kitab-ül Harac)

11- (Sünnet kılarken kazaya da niyet edilmez, yani iki niyet olmaz) diyenler oluyor. Bunu yanlış anlıyorlar. Vaktin sünnetiyle vaktin farzına aynı anda niyet edilmez. Yoksa vaktin sünnetiyle yıllar önce kazaya kalmış farza niyet edilir.

İbni Âbidîn "rahmetullahi teâlâ aleyh", (Tehiyetülmescid) namazını anlatırken buyuruyor ki, (Öğlenin farzına dururken, hem farz, hem de sünneti olarak iki niyet yapılırsa, iki imama göre, yalnız farz kılınmış olur. İmâm-ı Muhammede göre ise, o namaz kabul olmaz. Çünkü, farz ile sünnet ayrı cinsten iki namazdır. [Bir namaz vaktinde, kılınan namazlar, ya vaktin farzıdır. Yahut bu farzdan başka, herhangi bir namazdır. Vaktin sünnetleri ve kaza namazları bu ikinci cinstendir. Hâlbuki, kaza namazı ile sünnet, aynı cinsten oldukları için, tek bir namaz iki niyet ile kılınır.] İki imama göre, kuvvetli olanı kılınmış olur. Hâlbuki, camiye girince kılınan herhangi bir namaz, tehiyetülmescid yerine de geçtiği için, farz kılarken tehyye-tül mescid olarak da, ayrıca niyet etmek, imâm-ı Muhammede göre de câiz olur. Yalnız farza niyet edince de, bu iki namaz birlikte kılınmış olur). Vaktin farzı ile sünnet, başka namaz iseler de, sünnet, farzdan başka kılınan namaz demek olduğu için, sünnetin kazaya benzerliği tehiyetülmescid namazının farza benzerliği gibidir.

Çünkü hadis-i şerifte, (İbadetler, niyetlerine göredir) buyuruldu. Amelin sevabına kavuşmak için, niyet edilmesi şarttır.

12- Müslim'deki bir hadis-i şerifte, (Farzlardan sonra en faziletli namaz, gece [Teheccüd] namazıdır) buyuruldu. Bir kimse, ömründe hiç Teheccüd kılmasa, âhirette hiçbir ceza verilmez. Çünkü nâfiledir. Bu kıymetli namazı kılabilmek için kaza namazı borcu olmamalıdır. Bir hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Farz namaz borcu olanın, nâfilesini kabul olmaz.) [Dürret-ül fahire, Zahire-i Fıkh]

Sünnetlerin de nâfile namaz olduğu fıkıh kitaplarında yazılıdır. (Cevhere)

13- Kaza namazı borcu olanın, **Şâfiî**, **Mâlikî** ve **Hanbelî**'de sünnet ve nâfile kılması haramdır. (El-fıkh-ü alel-mezahib-il-erbea)

Hanefî'de ise, faitesini varken nâfile ve sünnet kılması evladır, terk edilmiş kaza namazları varken, nâfile ve sünnet kılması kabul olmaz. Vesikaları yukarıda geçti.

Görüldüğü gibi, bildirdiğimiz delillerin hepsi, **Hanefî** mezhebine göredir. **Şâfiî** mezhebine göre bildirilen tek delil yoktur. İlmihâl'deki bu konudaki bilgilerin **Şâfiî** mezhebine göre olduğu hususunda dolduruşa gelinmemişse, ortada bir ciddiyetsizlik var demektir.

İki farz arasındaki fark

Soru: İlmahal'de, (Vaktin farzı ile sünnetine niyet edilemez, fakat sünneti kılarken kaza namazına da niyet edilebilir. Çünkü kaza namazı vaktin farzından farklı bir namazdır) deniyor. Kaza namazı da farzdır, iki farz arasında ne fark var? Kaza kılınmakla sünnet nasıl kılınmış oluyor?

CEVAP

Aşağıda vesikaları bildirildiği gibi, **Peygamber efendimiz**, farzın yanında bir namaz kılardı. Bu namazlara sonradan sünnet denildi. Yani farzın yanında kılınan her namaz, sünnet ismi verilen namaz olur. Farzın yanında kaza kılınırsa, sünnet de kılınmış olur. Çünkü farzın yanında bir namaz kılınmış oluyor. (Vaktin namazı farz olduğu gibi, kazası da farzdır. Arasında ne fark var?) deniyor. İki arasında dağlar kadar fark var. Mesela Ramazan ayında oruç tutmak farzdır. Tutulmazsa kaza etmek farzdır. Vaktin farzıyla kazası arasındaki farkın ikisi şöyledir:

1- Ramazan ayında farz oruç tutulurken, kasten bozulursa kefaret gerekir, peşpeşe 60 gün oruç tutmak lazım olur, ama kaza orucunu tutarken kasten bozulsa da kefaret gerekmez. Sadece tutamadığı orucu bir gün kaza eder. İki de farz, ama arada büyük fark vardır.

2- Ramazan ayında bir gün oruç tutulmasa, bu farzın yerine Ramazan ayının dışında, bütün sene kaza orucu tutulsa, hattâ ömür boyu oruç tutulsa, Ramazan ayında tutulan orucun sevabına kavuşulmaz. Demek ki ikisi de farz olmasına rağmen, ikisi arasında büyük fark var.

Namazı vaktinde kılmakla, kaza etmek arasında da büyük fark vardır. Bir hadis-i şerifte, (Bir namazı özürsüz, vaktinden sonra kılan, seksen hukbe Cehennemde yanacaktır) buyuruluyor. Yani kazaya bıraktığımız namazı kaza etmemize rağmen, kazaya bırakma cezası olarak 80 hukbe Cehennemde yanılacağı bildiriliyor. İki farz arasındaki fark böylece anlaşılabilir oluyor. 'ye art niyetle bakanlar iki farz arasında fark göremiyorlar.

İbni Âbidin hazretleri, namaza niyeti anlatırken ve (Uyun-ül-besair) kitabının 54. sayfasında, (Yalnız namaza niyet edilerek kılınan sünnet sahih olur. Çünkü beş vakit namazın sünneti demek, **Peygamberimizin** "sallallahü aleyhi ve sellem" kıldığı namaz demektir. Bu namazlara sünnet ismi sonradan verilmiştir. **Resulullah** "sallallahü aleyhi ve sellem", beş vakit namazın sünnetlerini kılarken, yalnız (Allah rızası için namaz kılmaya) derdi. (Sünnet kılmaya) diye niyet etmezdi. Her vakit içinde böyle kılınan her namaz, sünnet ismi verilen namaz olur) dendiği Halebi-yi kebir'de de

yazılıdır. 52. sayfasında buyuruyor ki: Tecnis kitabında bildirildiği gibi, beş vakit namazın sünnetleri nâfile namazdır.

İbni Âbidin "rahime-hullahü teâlâ" nâfile namazları anlatırken, (Sünnetler, farzlarla ve vaciblerle beraber ayrıca kılınan başka namazlar demektir. Mükked olan ve mükked olmayan sünnetlerin hepsine nâfile namaz denir) diyor. (İslam Ahlakı)

Eşbah'ın 59. sayfasında (Nâfileler ve ratibe sünnetler, yalnız namaz kılmaya veya sünnetten başka bir namaza niyet ederek kılınınca, sahih olur) deniyor. Görülüyor ki, namaz vakti içinde, o vaktin farzından başka kılınan her namaz [mesela kaza namazı], o vaktin sünneti de olur.

İbni Âbidin hazretleri buyuruyor ki: Camiye girip sünnet veya kaza namazı kılarken, Tehiyyet-ül-mescid namazı da kılınmış olur. Terk edilmiş olmaz. Fakat Tehiyyet sevabına da kavuşabilmek için, buna da ayrıca niyet etmek lazımdır. Çünkü hadis-i şerifte, (İbadetler, niyetlerine göredir) buyuruldu. Amelin sevabına kavuşmak için, niyet edilmesi şart olmaktadır. (İslâm Ahlakı)

Seyyid Abdülhakim Arvâsî hazretleri, (Sünnet namaz demek, vaktin farzından başka kılınan namaz demektir. Farzdan evvel veya sonra olan sünnet yerine kaza kılan, bu kaza namazıyla, sünnet namazın tarifine uyduğu için, sünneti de kılmış olmaktadır) buyurdu.

Görülüyor ki, sünnet yerine kaza kılınca, sünnet terk edilmiş olmuyor. Hem kazaya, hem de sünnete niyet edilince, sünnetin sevabı da hâsıl olmaktadır.

Derin âlim, büyük veli **Muhammed Mâsum Serhendî**, ikinci cildin altmış üçüncü mektubunda, (Sünnetler yerine kaza kılmak lazımdır. Kaza namazı olmayan, sünnet yerine kaza kılsa, sünneti kılmış olur. Sünnet olarak niyet etmesi lazım değildir. Sünnet sevabına kavuşmak için, sünnet olarak da niyet edilir) buyuruyor.

Sünnet yerine kaza kılınca, sünnet terk edilmiş olmuyor. Hem kazaya, hem de sünnete niyet edilince, sünnetin sevabı da hâsıl olmaktadır.

Namazın sünnetlerini kılarken, hem, o vaktin ilk kazaya kalmış farzını kaza etmeye, hem de, o vaktin sünnetini eda etmeye niyet etmelidir. Böyle niyet edince, hem kaza, hem de sünnet kılmış olur. Sünneti terk etmiş olmaz.

(Nevadir-i fıkhiyye fi mezheb-il-eimmet-il hanefiyye) ismindeki kitabı yazan, Kudüs kadısı Muhammed Sadık efendi, faite namazların kaza edilmesini anlatırken şöyle bildirmektedir: Büyük âlim İbni Nüceym hazretlerine, (Bir kimsenin kazaya kalmış namazları olsa, sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsının sünnetlerini bu namazların, kazalarına niyet ederek kılsa, bu kimse sünnetleri terk etmiş olur mu?) soruldu. Cevabında buyuruldu ki:

Sünnetleri terk etmiş olmaz. Çünkü beş vakit namazın sünnetlerini kılmaktan maksat, o vakit içinde, farzdan başka bir namaz daha kılmak demektir. Sünnet yerine

kaza kılmakla, sünnet de yerine getirilmiş olur. Kaza borcu olanların, her namaz vakti, o vaktin farzından başka namaz kılarak, sünneti yerine getirmek için, kaza kılması lazımdır.

Kaza namazlarıyla ilgili çeşitli sorular

Soru: Kaza namazları nasıl kılınır, sırayla kılmak şart mı?

CEVAP

Aynen vakit namazı gibi kaza edilir. Kaza namazı kılarken sıra şart değildir. Fakat ne kadar kaza namazı kıldığını hesaplayabilmek için, sıra ile kılmak iyi olur.

Soru: Sünnetleri kılarken kazaya da niyet ediyoruz. Öğlenin ilk dört sünnetini kılarken ilk kazaya kalan öğlenin farzına, ikindinin sünnetini kılarken ilk kazaya kalan ikindinin farzına, akşamın sünnetini kılarken ilk kazaya kalan akşamın farzını kılmaya diye niyet ediyoruz. Öğlenin sünnetini kılarken akşamın veya yatsının farzına yahut vitre niyet edemez miyiz?

CEVAP

Fark etmez, hangisine isterseniz niyet edebilirsiniz. Ancak bunun hesabı zor olur. Öğlenin sünnetini kılarken öğlenin farzı, diğerlerinin sünnetlerini kılarken farzları da kılınırsa hesaba lüzum kalmaz. Karışık kılınca, ne kadar kaza borcu kaldı diye hesabı zor olur.

Soru: Kaza namazları hangi vakitlerde kılınır, hangi vakitlerde kılınmaz?

CEVAP

Namaz kılması tahrimen mekruh, yani haram olan vakitler üçtür. Bu vakitlerin haricinde her zaman kaza namazı kılınır. Günlük namazların arkasından da kılınır.

Kaza namazı için mekruh vakitler:

a- Sabah güneş doğunca, 50 dakika geçinceye kadar kaza ve nafil namaz kılınmaz.

b- Öğleye 20 dakika kalınca, öğleye kadar kaza ve nafil kılınmaz.

c- Akşama 45 dakika falan kaldıktan sonra artık o günün ikindisi hariç kaza namazı kılınmaz.

Soru: Mukim ve seferi iken kazaya kalan namazlar nasıl kılınır?

CEVAP

Mukimken kazaya kalan farzlar, seferde de dört rekat olarak kılınır. Seferde kazaya kalan farzlar, mukimken kaza edilince, iki rekat olarak kaza edilir. olarak bilinmiyorsa, hepsini dört rekat olarak kaza etmek günah olmaz.

Soru: Hanefi fukahasının kaza namazları ile ilgili meşhur ve zahirür rivaye olan kavli şudur: Kazaya kalmış namazları kılmak nafîle kılmaktan daha önemli ve daha münasiptir. Yalnız maruf sünnet ve nafîleler bundan müstesnadır. Bunlar nafîle niyetiyle kılınır. Fukahanın kavline ne dersiniz?

CEVAP

Fukahanın kavline kim ne diyebilir ki? Bu hüküm, sadece özürle kazaya kalan namazlar içindir, terk edilen namazlar için değildir. Aynı ifade bizim yazılarımızda da vardı. Böyle söyleyenlerin hatası (**kasten yapılanla**), (**bir mazeretle kaçırılanı**) aynı kefeye koymalarından ileri geliyor. Mesela, birinin elinde kırılacak bir şey var, kazara çarpıyor ve onu düşürerek kırıyorsunuz, özür diliyorsunuz. Bir de kasten elinden alıp yere çarpıyorsunuz, sonra da özür diliyorsunuz. O zaman adam demez mi, ne özür dilemesi, kasten yapmadın mı, bunu demezler mi adama? Kasten namazı terk eden kâfir olur diye hadis-i şerif var. Uyuyarak, unutarak yani bir mazeretle kaçırılan namaz başka, günlerce, aylarca hatta yıllarca kasten terk edilen namaz başka.

Soru: Çok sayıda kaza borcu olan kaza borcunu ödedikten sonra tekrar tertip sahibi olur mu?

CEVAP

Evet olur.

Soru: Sünnetler yerine kaza kılan, sadece kazaya niyet etse vaktin sünnetini kılmamış mı olur?

CEVAP

Hayır vaktin sünnetini de kılmış olur, sadece niyet etme sevabı eksik olur.

Bir örnekle açıklayalım:

Cünüp olan, denize girip çıksa **veya** denize düşse, ağzına ve burnuna da su girmişse gusletmiş olur. Bu gusülle namaz kılar. Eğer denize girerken gusle de niyet etseydi gusle niyetin sevabına da kavuşurdu. Farzın yanında kaza kılan da, sünneti kılmış olur. Ancak vaktin sünnetine diye de niyet edilirse, niyetten hasıl olacak sevaba da kavuşur.

Soru: Kaza namazı olmayan da sünnetleri kılarken kazaya da niyet etmeli mi?

CEVAP

Evet, iyi olur. Bir kimsenin kaza namazı olmasa da, kaza namazı kılmasında mahzur yoktur. Bazı namazlarımız sahih olmamış olabilir. İmam-ı a'zam hazretleri, abdestteki bir müstehabı yapmadığı için kırk yıllık namazını kaza etmiştir. Kaza etme mecburiyeti yoktu.

Soru: Akşam ve yatsının iki rekat olması gereken sünnetleri kaza kılarken üç rekat olarak kılınır bu sünneti değiştirmek olmaz mı?

CEVAP

Peygamber efendimiz, farzlardan önce veya sonra bir namaz kıldı, o kıldığı için bize sünnet oluyor. Akşam ve yatsıdan sonra iki rekat kıldığı gibi daha fazla da kılmıştır. Mesela altı rekat evvabin namazı kıldığı da olmuştur. Sünnet yerinde kaza kılmakla sünnet de yerine geliyor. Rekatın farklı olması buna mani değildir.

Soru: Cemaati beklerken kaza namazı kılınır mı yoksa farzı kılıp sonra mı kaza kılmalı?

CEVAP

Cemaate yetişilebilirse, kaza kılmak iyi olur. Mekruh vakitler hariç her zaman kaza kılınır.

Soru: Özür ile kaçırılan namazların kazalarını sünnetler yerine kılınca niye sünnet de yerine gelmiş olmuyor?

CEVAP

Kuşluk namazı, tehiyyet-ül-mescid namazı ve diğer nafile namazlar hakkında Hadis varit olmuş, nafile namazları kılmak da kaza kılmaktan evladır. Çünkü kazayı bir özürle bıraktık. O an ölse kaza borcu ile ölmüş sayılmayız. Böyle kazaya kalmış namaz, birkaç vakit olur. Fazla olmaz. Sünnet ve bu nafileleri kılmak, kaza kılmaktan evladır. Sünnetle kazayı beraber kılmaya hiç ihtiyaç yoktur. Ama birkaç sene gibi çok kaza borcu olunca bir zaruret doğuyor. Geciktirdikçe günah yazılıyor.

Diğer üç mezhebe göre özürle kaçırılan kazalar varken sünnet kılmak haramdır. Özürle kaçırılan kaza da geciktirilmemeli diyorlar. Bunlar da hak mezhep. Kaza namazının önemini anlamalıdır.

Soru: Camide kaza namazı kılmakta mahzur var mıdır?

CEVAP

Namazı kazaya bırakmak büyük günahdır. İşlenmiş bir günahı açıklamak da günahdır. Eskiden hiç kimsenin kaza namazı olmazdı. Bu bakımdan kaza kılınca, o namazı terk ettiği anlaşılırdı. Fakat bugün hemen herkesin kaza namazı bulunmaktadır. Camiye müslüman gelir. Müslüman da namaz kılını ayıplamaz. Bugün kaza namazı kılmak yadırganmaz. Aksine takdir edilir. Hatta "Falanca namaza başlamış, kılmadıklarını da kaza ediyor" diye övülür. Sonra bir insanın hiç kazası olmadığı halde, kaza kılsa mahzuru olmaz.

İmam-ı a'zam hazretleri, kazaya kalmış namazı olmadığı halde, senelerce kaza namazı kılmıştır. Bu devirde kaza kılmak ayıplanmadığı için, camide kaza kılmakta da mahzur yoktur.

Camide Tehiyyet-ül-mescid gibi çeşitli nafile namazlar da kılınır. Bir kimse, camide herkesten çok namaz kılsa, ne namazı kıldığı nasıl bilinebilir? Akşam

namazından sonra evvabin namazı kılınır. Evvabin namazı kılana "Kaza kılıyor", kaza kılana "Evvabin kılıyor" denebilir mi? Nafile namazları kılarken, mesela tehiyyet-ül-mescid namazı kılarken kazaya da niyet edilirse, her ikisi de kılınmış olur. ([Redd-ül-muhtar](#))

Camide kaza kılmak

Soru: Camide kaza namazı kılmak mekruh olduğuna göre, sünnetleri kılarken kazaya da niyet ettiğimiz için, kaza kıldığımız belli olmuyor, fakat vitir ve akşam namazının kazası belli oluyor. Mekruh oluyor mu?

CEVAP

Eskiden herkesin kazasının olmadığı [veya](#) çok az olduğu dönemlerde, camide kaza kıldığını göstermek mekruhtu, fakat bu zamanda çok kimsenin kazası olduğu için, belli olmasının mahzuru olmaz.

Soru: Sabah namazını kaçırınca, nasıl olsa kazaya kaldı diye öğleden sonra kılmakta mahzur var mıdır?

CEVAP

Özürsüz geciktirme günahı pek büyüktür. Öğle vaktine 20 dakika kalıncaya kadar sünneti ile birlikte kaza edilmelidir.

Soru: Kaza namazı için "ilk [veya](#) son" demeden rastgele, "Kazaya kalmış namazımı kılmaya" diye niyet etmek sahih olur mu?

CEVAP

Hangi namazı kıldığını bilmek farzdır. Bir kimse, öğle vakti ([Allah için namaz kılmaya](#)) diyerek on rekat namaz kılsa, o günkü öğlenin farzını kılmış olmaz. ([Bugünkü öğle namazının farzı](#)) diye niyet etmesi gerekir. Fakat kazaya kalan namaz çok ise, böyle falanca günün kazası diye niyet etmesi mümkün olmayacağı için, ([ilk kazaya kalan](#)) [veya](#) ([son kazaya kalan](#)) diyerek niyet etmek sahih olur.

Soru: Mesela öğle ve ikindiye kılamayan kimse akşam namazından sonra bu namazları kaza edebilir mi?

CEVAP

Elbette kaza eder, kaza etmesi farzdır, geciktirmesi haram olur.

Soru: [Şafii](#)'de kaza namazı olanın, sünnet [veya](#) nafile kılması haram. Peki sünnet kılmak haram da, namazı kaza etmeyip boş oturmak haram değil midir?

CEVAP

Namaz iki türlü kazaya kalır. Biri uyku, unutma gibi meşru bir özürle kazaya kalır. Diğeri de özürsüz, kasten kılmamakla kazaya kalır. Uyumak, unutmak gibi meşru özürle kazaya kalmış namazları kılmak farzdır. Acele edilmesi müstehaptır. Fakat terk

edilen, yani özürsüz kılınmayan namazları ise acele kılmak farzdır. Kendisinin ve bakmakla mükellef olduğu kimselerin geçimini temin etmek için çalışması gibi zaruri işler dışında, kaza namazı kılması farzdır, boş oturması günah olur. Hatta namazlarını kaza etmeden vaktin sünnetlerini kılması da günah olur. Bunların yerine kaza namazı kılmalıdır! (Mugnil muhtaç, Tenvir-ül-kulub, İrşad-ül-ibad)

Soru: 4 rekatlı kazaların son 2 rekatta zammı sure okunmasa da, yine vaktin sünneti kılınmış olur mu?

CEVAP

Evet olur. Kazası olmayan kimse, sünnetler yerine kaza kılarken, son iki rekatta zammı sure okusa da olur okunmasa da. Hiç kazası olmayan, ikindinin sünnetini kılarken, kazaya da niyet etse, kıldığı nafîle olur. Ama farzın yanında kıldığı için sünnet sevabına da kavuşur.

Soru: Kazası olmayan, ahir zuhurun dört rekatında zammı sure okumalı ne demektir? Farzdır, vaciptir, sünnettir gibi bir şey mi?

CEVAP

Burada okumalı demek, okumak farz, vacip demek değil, okunması iyi olur demektir.

Soru: Kaza namazı kılarken kamet okunur mu?

CEVAP

Evet erkekler okur.

Soru: (Erkeklerin kaza namazı kılarken kamet okumaları sünnettir) deniyor. **Peygamberimiz**, kaza namazı kıldı da mı kamet okumak sünnet olsun?

CEVAP

Evet, **Peygamber efendimiz** de kaza namazı kılmıştır. Bir savaşta namaz kılma imkanı olmadı, sonradan kaza ettiler. Fakat **Peygamber efendimiz**, kılmasa bile, eshabına, ümmetine, namazınız kazaya kalınca ikamet okuyun buyurdu. Sabah namazına uyuyarak kalkamayanlar, kamet okuyup okumayacaklarını soruyorlardı.

Bir şeyin sünnet olması için onu mutlaka **Peygamber efendimiz**in yapması gerekmez. Yapın diye emretmişse o sünnet olur. **Yahut** yaparken görüp de men etmemişse, o yine sünnet olur. Ezan okumak da sünnettir. Fakat **Peygamber efendimiz**in ezan okuduğu kitaplarda açıkça yazmıyor. **Peygamber efendimiz** ezan okumamış bile olsa, ezan okumak sünnet değil, denebilir mi? Hem de İslam'ın şiarı olan bir sünnettir.

Soru: İkindinin farzından sonra ikindinin sünneti **veya** nafîle namaz kılınmaz. Kaza namazı da kılınmaz mı?

CEVAP

İkinci namazını kıldıktan sonra kaza kılınır. Akşama 40 dakika kalıncaya kadar kılınır. İkinci geç kılınmışsa, yani akşama 40 dakikadan az kalmışsa artık kaza kılınmaz. Ama ikinci namazı çok geç kalsa da mesela akşama birkaç dakika kalsa da yine kılmak farzdır. Terk edilmesi haram olur.

Soru: Kaza borcu olmadığı için üçüncü ve dördüncü rekatlarda zammı sure okuması gerekir mi?

CEVAP

Gerekmez. Çünkü vaktin sünneti yerinde bir namaz kılınmakla sünnet de kılınmış olur. Akşam namazının sünnetini kılarken üç rekat akşam namazının kazasını kılmaya niyet edince de, sünnet kılınmış olur. Kazası olmayan, sünnetleri kılarken kazaya da niyet edince üçüncü ve dördüncü rekatlarda zammı sure okusa da olur, okumasa da.

Tâtârhâniye'de, kazaya kalmış namazı olup olmadığını bilemeyenin öğle, ikinci ve yatsının sünnetlerinde zammı sure okuması daha iyi olur buyuruldu. Bu, sünnetleri kılarken kazaya da niyet etmek ve zammı sure okumak daha iyi olur demektir. (Uyun-ül-besâir s.100)

Soru: Sünnetleri kılarken kaza namazına da niyet ediyoruz. Ancak bir arkadaş, (Yatsının son sünneti iki rekat, akşamın sünneti iki rekat iken bunu üç olarak kılmak sünneti değiştirmek olur, bid'at olur) dedi. Üç kılmak sünnete aykırı mıdır?

CEVAP

Sünnet olan farzın yanında bir namaz kılmaktır, rekat sayısı değildir. **Peygamber efendimizin** akşam namazından sonra altı rekat namaz kıldığı da olmuştur. Öğlenin son sünnetini dört rekat olarak da kılmıştır. Yatsının farzından sonra çok namaz kıldığı da olmuştur. Tekrar ediyoruz: Farzlardan önce veya sonra bir namaz kılmak sünnettir, rekat sayısı değil. Bu bakımdan kaza namazı kılmakla vaktin sünnetini de kılmış oluyoruz. Sünnet de terk edilmiş olmuyor.

Soru: Dört mezhepte de kılınmayan namazları kaza etmek gerekir mi?

CEVAP

Evet.

Soru: Bir başlayışta birkaç günlük veya birkaç vakit kaza kılınınca, hepsine birden bir ezan okumak bir defa tesbih çekmek ve bir defa dua etmek kâfi gelir mi?

CEVAP

Evet.

Soru: Kaza kılarken her namazda ikamet okumak gerekir mi?

CEVAP

Evet.

Soru: Kaza namazlarını tamamen kılan tertip sahibi olabilir mi?

CEVAP

Kazası kalmayan tertip sahibi olur.

Soru: Peş peşe 4-5 vaktin kaza namazını kılacaksanız sabah, öğle, akşam, yatsı, vitir şeklinde sıraya dikkat etmek gerekir mi?

CEVAP

Hayır sıraya riayet etmek gerekmez. Ancak hesabın kolay olması için, ne kadar kaza kıldığımızı bilmek için sıra ile kılmak iyi olur.

Soru: Geçmişte seferi iken kazaya kalmış olan namazlarımı bilmiyorum bunların kazası nasıl olur?

CEVAP

Bilinmeyince mukim olarak kılmakta mahzur yoktur.

Soru: Kaza namazlarını tamamlamadan vefat eden kişilerin ahirette hali ne olur?

CEVAP

Eğer samimi olarak kazaya başlamışsa, o zaman affa uğrayabilir, şefaitle affedilebilir veya ölünce iskat yaparlar, iskat sayesinde affa uğrayabilir yahut ahirette cezasını çeker ama bu daha az ihtimaldir. Çünkü kılmak için çalışmış ama bitiremeden ömrü kâfi gelmemiş. Hiç kılmayanların hâli kötü olur.

Soru: Sünnet kılarken kazaya da, niyet edilerek kılınan namaz fâsid olsa, bu namazı yeniden kılmak vacib olur mu?

CEVAP

Evet.

Soru: Namazı bir iş sebebiyle kazaya bırakmak günah mıdır?

CEVAP

Farz namazı, özrü olmadan kazaya bırakmak haramdır. Bu günah kaza edince affolmaz. Kaza ettikten sonra, ayrıca tevbe etmek de gerekir. Kaza edince, yalnız namazı kılmamak günahı affolur. Kaza kılmadan tevbe edilince, terk günahı affolmadığı gibi, tehir günahı da affolmaz. Zira tevbenin kabul olması için, günahıtan sıyrılmak şarttır. (Dürr-ül-muhtar)

Soru: Çok kaza borcum var. Fıkıh bilgilerini öğrenmek için de İlmihali okuyorum. Hiç vakit kaybetmeden kazaları ödemeye mi çalışmalı, yoksa fıkıh bilgilerini mi öğrenmeli?

CEVAP

Kitap okumadan yani fıkıh bilgilerini öğrenmeden yanlış namaz kılarırsanız ne olacak? Kitaptan fedakârlık olmaz, yani kitap okumak lazım. Kazaları da kılmaya devam edilir.

Soru: Doğru dürüst kılamadığım namazlarım olmuştur. Şimdi bunları kaza etmem lazım mı?

CEVAP

İmam-ı a'zam hazretleri kırk senelik namazını kaza etmiştir. Halbuki bir yanlışlığı da yoktu. Hep kaza namazı kılmak iyi olur.

Soru: Namaz ve oruç kazalarının sayısını bilmeyen nasıl hesaplar?

CEVAP

Zannı galibe göre hesaplar.

Bayılanın namazı

Soru: Deliren veya herhangi bir sebeple bayılan kimse, bu esnada kılamadığı namazlarını, iyi olunca kaza eder mi?

CEVAP

Deliren veya hastalık gibi elde olmayan bir sebeple bayılan kimse, 24 saatte ayılmazsa, iyi olunca namazlarını kaza etmez. Yani bu kimse, beş vakitten fazla namazını kılamazsa, hiç birini kaza etmez. Beşten az olursa kaza eder.

Uyuşturucu, ilaç, narkoz gibi sebeplerle bayılan kimse ise, ne kadar baygın kalırsa kalsın, kılamadığı bütün namazlarını kaza eder.

Kaza borcuyla ölen

Soru: Bir kimse, bir an önce bitirebilmek için, kaza namazlarını, elinden geldiği kadar kılmaya çalışsa, fakat kazalarını bitiremeden ölse, borçlu olarak mı ölmüş olur?

CEVAP

Kaza namazlarını bitirmek niyetinde olduğu için, niyetine karşılık olarak, bütün kaza borçları affedilir. Bunun gibi, bir kâfir imana gelse, küfrüne tevbe edince, yani artık küfre girmeyeceğine karar verince, bu niyetine karşılık olarak, günahlarının hepsi affedilir. Bid'at ehli de, ölene kadar bid'atinden vazgeçerse, onun da günahları affolur.

(İ. Ahlakı)

İade etmek

Soru: 'nin kaza namazı bahsinde, (Bir namazı vakti içinde tekrar kılmaya iade denir) derken, özür bahsinde, (Namaz vakti çıktıktan sonra, sonraki namaz vakti içinde özrü durursa, önceki namazını iade eder) deniyor. Öbür vakitte kılınca kaza olmuyor mu?

CEVAP

Bir namazı kıldıktan sonra, herhangi bir sebeple tekrar kılmaya iade denir. Bu, genelde vaktin içinde olur. Özür hâli müstesnadır. Mesela, **Hanefî** mezhebine göre, öğle namazı vaktinde özrü başlayan, vaktin sonuna kadar bekler ve namazını kılar. İkinci vakti özrü durursa, öğleyi tekrar kılması gerekir. Buna da iade denir. Namazı vaktinde kılmıştı, kazaya bırakmamıştı, ama özrü olduğu için özürlü kılmıştı. Öğle vakti çıktıktan sonra kesilince, özürlü olmadığı anlaşıldığından namazını iade etmesi gerekir. Böyle durumlarda **Mâlikî** mezhebi taklit edilirse, namaz sahih olur, iade etmeye gerek kalmaz.

İki farzı bir araya getirmek

Soru: (**Peygamberimiz**, (İki farz namazı bir araya getirmek, büyük günahtır) buyurduğu için, vaktin farzını kılarken kaza da kılmak haramdır. İki farz bir araya getirilmiş oluyor) diyorlar. Böyle bir şey var mıdır?

CEVAP

Hayır, yoktur. Hadis-i şerif yanlış anlaşıldığı için böyle söyleniyor. Hadis-i şerifte kaza kılmak haram denmiyor, iki farzı bir araya getirmek yani namazı kazaya bırakmak büyük günahtır deniyor. Mesela, ikinci namazını mazeretsiz akşama 5-10 dakika kalıncaya kadar geciktirmek haramdır; ama bir dakika kalsa bile, hemen kılınması farzdır.

Bunun gibi, akşam namazını vaktinde kılmayıp, yatsı vakti girinceye kadar geciktirmek de haramdır. Yatsı vakti girince, akşamı da, yatsıyı da kılmak farzdır. Yani kılmayıp da, iki farzı bir araya getirmek haramsa da, kılınmaları yine farzdır.

Uyuyakalmak

Soru: Uyuyakalmak özür müdür?

CEVAP

Tedbirsiz uyumak özür olmaz. Ya saati kuracaksınız **veya** birine tembih edeceksiniz. Erken yatacaksınız. Aldığınız bütün tedbirlere rağmen uyuyakalırsanız, o zaman özür olur.

Kazası olmayanın nâfile kılması

Soru: Kaza namazı borcu olmayanın, Kuşluk, Evvabin ve Teheccüd kılınan vakitlerde, dört rekâtlı kaza namazı kılarken, son iki rekâtında zamm-ı sûre okuması gerekir mi? Okumazsa vacibi terk etmiş olur mu?

CEVAP

Peygamber efendimiz, farzlarla beraber **veya** başka zamanlarda nâfile namaz kılar. O, bu vakitlerde namaz kıldığı için bu namazlar bize sünnet olmuştur. Bu sünnet namazlar, revatib ve regaib diye ikiye ayrılır. Revatib, farzlardan önce **veya** sonra

kılınan, müekked ve gayr-ı müekked sünnetlerdir. Regaib ise, Kuşluk, Teheccüd ve Evvabin gibi diğer sünnet namazlardır. Gerek revatib ve gerekse regaib sünnetlerin yerinde kaza kılınıncı, bu sünnetler de kılınmış oluyor. Bu sünnetlere de niyet edince, ayrıca niyet sevabı da alınıyor. Farzların son iki rekâtında zamm-ı sûre okumak gerekmez. Okunsa da mahzuru olmaz. Ancak Kuşluk ve Teheccüd namazları en fazla 12 rekât olduğu için 12 rekâttan fazla kaza namazı kılınacaksa ve dört rekâtli farzlar kaza edilecekse, kaza namazı olmayan kimse, son iki rekâtında zamm-ı sûre okumalıdır. Kaza namazı olanın ise okuması gerekmez.

Tertibin düşmesi

Soru: Tertip sahibi bir kimse, gece kılalım diye yatsıyı kılmadan yatsa, uyanınca güneş doğmasına az bir zaman kalsa, yatsıyı kaza edince güneş doğacağını, sabahı kılamayacağını anlasa, yatsıyı mı kaza eder, yoksa sabahı mı kılar?

CEVAP

Vaktin dar olması tertibi düşürür. Yani sabahı kılar, yatsıyı kuşluk vaktinde kaza eder. Vaktin dar olması, kazayı kıldıktan sonra, edaya vaktin kalmaması, demektir. (Hindiyye)

Kaza kılmak gereken bazı yerler

Soru: İlmahâl'de, (Özrü yokken kılmadan vakit çıkarsa, büyük günah olur. Özrü olanın da, olmayanın da, vaktinde kılmadığı namazı, vakti çıktıktan sonra kaza etmeleri farz olur. Çocuk baliğ olunca, kâfir veya mürted Müslüman olunca, kadın temizlenince, deli ve baygın şifa bulunca, uykuda olan uyanınca da böyledir) deniyor. Bu kısmı anlayamadık.

CEVAP

Burada, namaz özürle veya özürsüz kazaya kalırsa, kaza etmek gerektiği bildiriliyor. Birer birer açıklayalım:

Çocuk baliğ olunca: Bir çocuk, geceleyin uyurken ilk defa ihtilam olsa, bülüğa ermiş olur. Sabah kalkınca gusledip, kılmadığı yatsı namazını kaza etmesi farz olur.

Kâfir veya mürted Müslüman olunca: Kâfir veya mürted, akşam vakti Müslüman olmuşsa, hemen o günkü akşamı kılması gerekir. Kılmayıp yatsı vakti girmişse, akşamı kaza etmesi farz olur.

Kadın temizlenince: Kadın, akşam vakti yatsıya doğru hayzdan temizlenince, yıkanıp kılamadan akşam vakti çıksa, akşamı kaza etmesi farz olur.

Deli ve baygın şifa bulunca: Deli, akşam vakti akıllansa, akşam kılmadan yatsı vakti girse, akşamı kaza etmesi farz olur. Bir kimse, akşam vakti bayılsa, yatsı vakti ayılsa, akşamı kaza etmesi gerekir.

Uykuda olan uyanınca: Bir kimse, akşamı kılmadan uyusa, uyanınca yatsı vakti olduğunu görse, akşamı kaza etmesi farz olur.

Namazdaki sünnetler

Soru: Fıkıh kitaplarında, kaza namazı borcu olanın sünnet ve nafil namazlarının kabul olmayacağı bildirildiğine göre, bir an önce kazaları bitirebilmek için, namaz içindeki sünnetleri mesela Sübhaneke'yi, rükû ve secde tesbihlerini, Salli ve Barik'leri okumadan namaz kılmak caiz olur mu?

CEVAP

Hayır, caiz olmaz. Namaz, farzıyla, vacibiyle, sünnetiyle namazdır. Namazın içindeki sünnetleri terk etmek mekruh olur, yani namazın sevabı noksanlaşır. Vaktin farzını veya kaza namazı kılarken de namazın içindeki sünnetler terk edilmez.

Kazası olmayan

Soru: Hiç kaza namazı olmayan kimse, öğlenin sünnetini kılarken, (İlk kazaya kalmış öğlenin farzını kılmaya) diye de niyet etse, eda niyetiyle kaza, kaza niyetiyle eda caiz olduğuna göre, yani kaza borcu olmadığı için, bu kimse, o günkü öğlenin farzını kılmış sayılır mı?

CEVAP

Hayır. Kazası yoksa, kıldığı nafil olur. Sünnet yerinde kılındığı için vaktin yani öğlenin sünneti de kılınmış olur.

Mekruh vakitte kaza

Soru: Namaz kılmamanın mekruh olduğu üç vakitte, kaza namazı kılmak caiz midir?

CEVAP

Tertip sahibi olmayanların, bu vakitlerde kaza kılması mekruhtur. Tertip sahibi olanların ise, kılmadığı namazı kaza etmesi mekruh değildir. (Redd-ül-muhtar)

Hâlis niyetin önemi

Soru: Ömrü küfür veya bid'at içinde geçen kimse, tevbe edip salih kimse olduktan hemen sonra ölse, bu kimse hiç bir ibadeti olmadığı halde Cennete girebilir mi? Bunun gibi, bir Müslüman, tevbe edip, kılmadığı namazları kaza etmeye niyet etse, kaza kılmaya başlar başlamaz ölse, bu hâlis niyetinden dolayı kaza borçları affolur mu?

CEVAP

Terk edilmiş namazların tevbelerinin sahih olması için, bunları kaza etmek lazımdır. Hâlisane tevbe edip, kaza namazlarını kılmaya başlayan kimse, ölünceye kadar kaza kılmaya niyet etmiş demektir. Namazlarını kaza etmeden ölecek olursa, bu hâlis niyetine karşılık olarak bütün kaza borçları affolur. Bunun gibi, imana gelen bir kâfir ve bid'at ehli de, küfrüne ve bozuk inanışlarına tevbe edince, küfür ve bid'at

inanişlarına ve bu zamandaki bozuk işlerini yapmamaya niyet etmiş demektir. Bu hâlis niyetine karşılık olarak, bunların hepsi affolur. (İslam Ahlakı)

Sabahın kazası

Soru: Sabah namazı kazaya kalsa, öğleye kadar sünnetiyle birlikte kaza ederken, buna kaza diye mi niyet edilir?

CEVAP

Elbette, kazaya kalınca kaza diye niyet edilir. Yeni bir vakit girmese de, vaktinden sonraya kaldığı için kaza diye niyet edilir. (Bugünkü sabah namazının farzını veya sünnetini kılmaya) dense de, o günkü kılınmayan sabah namazının farzı ve sünneti kaza edilmiş olur.

Sabah namazının vakti

Soru: Bir arkadaş, sabah namazı vaktinin, takvimde Güneş yazılan yerde başladığını ve İşrak vaktine kadar kılınabileceğini zannettiği için, sabah namazını yıllardır hep güneş doğar doğmaz kılıyormuş. Mekruh vakitte kıldığı için bu namazlar sahih olmadığı gibi kaza yerine de geçmiyor, değil mi?

CEVAP

Evet, sabah namazı yerine geçmediği gibi, kaza namazı yerine de geçmez. O namazları, mekruh vakitler dışında kaza etmek gerekir.

Sabah namazı, güneş doğana kadar kılınır. Bu vakte kadar kılınmamışsa, artık kazaya kalır. İşrak vaktine kadar kazası da kılınmaz. İşrak vaktinden sonra, sünnetiyle beraber kazası kılınır.

Kaza namazı kılmak

Soru: Kaza namazı kılarken, (İlk kazaya kalan) veya (Son kazaya kalan) demek gerekiyormuş. Ben bilmeden, hep (Kazaya kalan ... namazımı kılmaya) diye niyet ediyordum. Bu kıldıklarım sahih olmadı mı?

CEVAP

Sahih olmuştur. (Dürr-ül muhtar)

Bundan sonra kaza ederken (ilk kazaya kalan) diye niyet etmelidir.

Kazası çok olan

Soru: Kazası çok olanın, bir an önce kazaları bitirebilmesi için caiz olacak kadar çok kısa sûre ve âyetleri Mesela Asr ve Kevser sûresini ve Rabbena âtina..., Rabbenağfirlî... gibi âyetleri okuması caiz mi?

CEVAP

Mahzuru olmaz. Kazası veya acele işi de olmayan kimsenin üç kısa âyetten fazla okuması iyi olur. Huzurda çok kalmaya çalışmanın faydası da çoktur. Hadis-i şerifte, namazda kıyamda uzun sûre veya âyet okumanın, ölüm anındaki şiddeti azaltacağı bildirilmiştir.

Mekruh vakit girse

Soru: Kaza namazına başlansa, ikinci veya üçüncü rekâtında mekruh vakit girse, mahzuru olur mu?

CEVAP

Namaz bâtil olur. (Redd-ül muhtar)

Demek ki kaza namazını mekruh vakte bırakmamalıdır.

Borçlunun et yemesi

Soru: Farza önem vermeyip hep nafilelerle meşgul olan, mekruh olduğuna önem vermeden cemaatle nafile namaz kıldırın bir hoca, ("Kaza borcu olan, nafile namaz kılmasın" demek, "Kasaba borcu olan et yemesin" demek gibi yanlış bir sözdür) diyor. Böyle konuşması uygun mudur?

CEVAP

Asla uygun değildir. Bu söz, hadis-i şeriflere ve fikhî hükümlere zıttır. Hoca denilen kimsenin çok cahil ve fıkıh ilminden habersiz olduğu anlaşılıyor. Çünkü namazı fevt etmekle, terk etmenin hükmünün ayrı olduğunu bilmiyor. Hadis-i şerifde buyuruldu ki:

(Allah'ın, kullara borç olarak yüklediği dört şeyden biri farz namazdır.) [Beyhekî]

Faite bile olsa, faite varken de, kaza kılmak caizdir. Terk edilmişse, o zaman farzı daha geciktirmek asla caiz olmaz.

("Kaza borcu olan, nafile namaz kılmasın" demek, "Kasaba borcu olan et yemesin" demek gibi yanlış bir sözdür) demekle, **Resulullah** yalanlandığı gibi, İslam âlimleriyle de alay edilmiş oluyor. Böyle bir sözü, dinini bilen hiçbir Müslüman söyleyemez.

Kasaba borcu olan et veya muz gibi lüks gıdalar yerse ne olur? Bu da, ayrı bir fikhî hükümdür. Zamane hocaları bunları bilemiyorlar. Bilemedikleri için de, **Resulullah**'ın sözlerini tekzip edecek kadar saçmıyorlar.

Bu konuda dinimizin hükmü nedir? Namaz, oruç gibi Allah borcu önemli olduğu gibi, kul borcu da, çok önemlidir. Bir hadis-i şerif meali şöyledir:

(Borcunu ödemeyen, Cennete giremez.) [Nesai]

Kasaba borcu varken, borcunu ödemeyip et veya pahalı gıdalar yiyen birinci hadis-i şerife göre, zulüm işlemiş olur, zulüm ise haramdır. İkinci hadis-i şerife göre

ise borcunu ödemedikçe Cennete giremez. Görüldüğü gibi, kasaba borcunu vermeyip et yiyen kimse zulmetmiş, Cennete giremez hâle gelmiş olur. Önce borcunu ödemesi lazımdır. Kul borcunu hafife almak da, çok tehlikelidir. Kul borcu ödenmedikçe Cennete girilmez. Bunun için, kasaba, manava borcu varken, lüks gıdalar yemek ve lüks eşya kullanmak caiz olmaz.

Demek ki, kasaba, bakkala borcu olan pastırma yiyemediği gibi, yağlı veya sirkeli yemek de yiyemiyor. Yerse ne olur? Buralara olan borcu ödenmiş olmaz. Bunun gibi, kazası varken nafile kılanın da, kazaları ödenmiş olmaz. Borçları varken, onları ödemededen gereksiz pahalı şeyler alıp borçlanmak akıl kârı mıdır?

İmam-ı Rabbani hazretlerinin bildirdiği gibi, şeytan, zamane hocalarına, nafile namazları, farzlara tercih ettiriyor, kaza kıldırılmayıp nafileyi teşvik ettiriyor. Bu hüküm, sadece zekât ve farz namaz borcu için değil, bütün farzlar için geçerlidir. Farz borçları varken, nafile namaz kılınmadığı gibi, zekât borcu varken nafile sadaka da verilmez. Farz olan Ramazan orucu da böyledir.

Hak borcu gibi, kul borcunun önemini bildiren hadis-i şeriflerden bazıları şöyledir:

(Allaha yemin ederim ki, bir kimse, Allah yolunda şehit edildikten sonra diriltirse, sonra yine şehit edilip yine diriltirse ve üçüncü defa da, borç olduğu hâlde, yine şehit edilse, borcunu ödeyinceye kadar Cennete giremez.) [Nesai] (Üç kere şehit olsa da, yine kul borcu affolmuyor.)

(Büyük günahların en büyüğü, karşılık bırakmadan borçlu ölmektir.) [Buhârî] (Borçlu ölüp büyük günaha girmemek için, kasaba olan borcu ödemeli, borç bitinceye kadar da et yememeli.)

(Âhirette borçlunun sevabından alınıp alacaklıya verilir. Eğer sevabı yoksa, alacaklının günahları borçluya yüklenir.) [Hâkim, Taberanî] (Borçlu ölmenin ne kadar tehlikeli olduğu bu hadis-i şerifte de bildiriliyor.)

Borçlu ölmek küfür değildir. Çok büyük günah ki, **Resulullah** efendimiz, borçlunun cenaze namazını kılmıyor. Asr-ı saadette olduğu gibi, daha sonra gelen Müslümanların da namaz borçları yoktu. Namaz asla terk edilmezdi. Bir özürle kaçınılırsa ilk fırsatta kaza edilirdi. Bir vakit namazı özürsüz kazaya bırakmak, ekber-i kebairdir yani çok büyük günahdır. Hattâ (Namazı özürsüz terk eden kâfir olur) diyen âlimler de vardır. Yani namaz borcu, çok önemlidir. Sünnetle, nafileyle meşgul olup kazasını mazeretsiz tehir etmek büyük günahdır.

Teheccüd, kuşluk, tesbih namazını kılmayanlar için, hiçbir ceza bildirilmemiştir. Farz borcu varken nafilelerle meşgul olana, İslam âlimlerinin ahmak dediği yukarıda bildirilmişti.

Sadece **Hanefi** mezhebinde değil, diğer üç hak mezhepte de, kazası olan nafilerle meşgul olamaz. (El-fıkh-ü alel-mezahib-il-erbea)

Rekât sayısı önemli mi?

Soru: Kazası olan bir kimsenin, geceleyin, bir saat uzun sûre okuyarak iki rekât namaz kılması mı daha sevabdır, yoksa iki rekâtta bir selam vererek 30 rekât namaz kılması mı daha sevabdır? Yani birinde iki rekât kılınıyor, bir saat huzurda kalınıyor, diğerinde bir saat içinde 30 rekât kılınıyor. Huzurda kalma vakti, ibadet etme zamanı aynıdır. Sevak yönüyle farklı olur mu?

CEVAP

Kaza namazı olan, huzurda çok uzun kalsa da, iki rekât kılmışsa, sadece iki rekât kaza namazı kılmış olur. Kadir gecesinde kıldığı namaz da böyledir. İki rekât kıldığı kaza namazı, iki rekât borcunu öder. Kadir gecesinde kılındığı için çok sevab alınması ayrıdır. Onun için kazası çok olan, kısa sûre okuyarak bir saatte ne kadar çok rekât namaz kılsa o kadar iyidir. Kazası olan nafile namaz kılmamalı. Çünkü bir kimse, yıllarca nafile namaz kılsa, iki rekât farz namaz sevabına kavuşamaz. Bu konuda İmam-ı Rabbanî hazretleri, (Farzın yanında, nafile ve sünnet, deniz yanında damla bile değildir) buyuruyor.

İki rekât namazda bir iftitah tekbiri ile dört secde varken, 30 rekât kılınca, 30 kere iftitah tekbiri ile 120 kere secde yapılıyor. Kulun, Allah'a en yakın olduğu zaman, secdede olduğu anlardır. Secdenin çok yapılması bu bakımından daha iyi olur. Gece namazlarında secdeyi çok yapmak daha sevabdır.

Rebia İbni Ka'b hazretleri anlatır:

Bir iş için **Resulullah** Efendimize gitmiştim. Bana, (Bir isteğin var mı?) diye sorunca, ben de, (Ya Resulallah seninle birlikte Cennette olmak istiyorum) dedim. (Başka bir şey istemiyor musun?) buyurunca, (Ben bunu istiyorum) dedim. (Öyleyse çok secde ederek [Cennete girmen için] bana yardımcı ol!) buyurdu. (Müslim)

Kaza etmeden kaza yapmak

Soru: Şehirlerarası otobüste giderken, yolcunun biri, şoföre yaklaşır, (Kaptan abi, namaz vakti geçiyor. Uygun bir yerde dur da namazımı kılalım) der. Şoför, (Yolda namaz mı kılınır? Evine gidince kaza edersen) diye **cevap** verir. Yolcu, (İyi, ama ben eve gidip kaza etmeden sen kaza edersen ne olacak?) der. Yolcunun şoföre verdiği **cevap** uygun değil mi?

CEVAP

Şoför kaza yapmasa, yolcu, namazını kılmayıp evinde kaza etmiş olsa da, namazını kazaya bıraktığı için büyük günah işlemiş olur. Yolcunun, şoföre, (Sen gidersen git, beni indir, ben namazımı kazaya bırakmam) demesi lazımdı. Bunun gibi, (Ben emekli olunca, kazalarımı kılarım) diyen kişiye, (Emekli olacağın garanti mi?) diye

cevap vermek de yanlıştır. Emekli olacağı garanti olsa da, namazlarını kazaya bırakması çok büyük günahdır.

(Emekli olacağın garanti mi?) denince, (Namazı kaza edebilme imkânı varsa, namazı kazaya bırakmanın mahzuru olmaz) gibi bir mâna anlaşılabilir. Böyle düşüncelere fırsat vermemelidir.

Kazayı gizli mi kılmalı?

Soru: Fıkıh kitaplarında, (Kaza kıldığını başkasına bildirmemeli, çünkü namazı kaçırmak günahdır. Günahı gizlemek gerekir. Vitir namazı insanların yanında kaza edilirse, vitri kazaya bıraktığını başkaları anlayıp da, ayıplamasın diye, Kunut tekbirinde elleri kulaklara kaldırma sünneti terk edilmeli, yani eller kaldırılmamalıdır) deniyor. Bu hüküm günümüzde de geçerli midir?

CEVAP

Günahı gizlemek her devirde geçerlidir. Ancak günümüzde, kaza namazı kılan ayıplanmaz. Hattâ (Maşallah, namaza başlamış, kazalarını da kılıyor) diye takdir edilir. Vitri de kaza etmek ayıplanmaz. Onun için günümüzde sünneti terk etmeyi gerektirecek geçerli bir sebep yoktur.

Bozulan sünneti kaza

Soru: (Öğlenin dört rekâtlı müekked sünnetini bir rekât kıldıktan sonra bir mazeretle bozan, yalnız iki rekât olarak kaza eder) deniyor. Doğru mudur?

CEVAP

Evet, iki rekât kaza eder. (İbni Âbidin)

(Dört rekât olarak kaza eder) diyen âlimler de vardır.

Kaza namazı borçlarının ödenmesi

Soru: İlmahâl'de, haram işlemeyen, haram işleyeni o haramdan kurtaran, ona bir farzı öğretene, ona Ehl-i sünnete uygun bir kitap veren ve kaza namazı kılmaya devam eden kimsenin, kaza namazı borçlarının ödeneceği yazılı imiş. Bu, doğru mudur?

CEVAP

Evet, doğrudur. O kısım özetle şöyledir:

(Kaza namazı kılan ve haram işlemekle meşhur olmayan bir kimse, bir Müslümana, bir farzı öğretirse, namazlarını kazaya bırakma azabından kurtulur. Bu kimse, haram işleyenlere Ehl-i sünnet âliminin yazmış olduğu doğru bir din kitabı vererek, haram işlemesine mâni olursa, bütün günahları affolduğu gibi kaza borçları da affolur.)

Burada şunların önemi vurgulanmaktadır:

- 1- Namazlarını kazaya bıraktığı için pişman olup kaza namazı kılmaya başlamak.
- 2- Haramlardan sakınmak,
- 3- Birine bir farz öğretmek, bir haram işlemesine mâni olmak ve ona Ehl-i sünnet âlimlerinin yazdığı bir kitap vermek.

Bunları yapanın bütün günahları affolmaktadır.

Sünnetler kaza edilmez

Soru: Namazın sünnetlerini kaza etmek gerekir mi? Kaza edersek vaktinde kılma sevabını alır mıyız?

CEVAP

Hanefi mezhebinin âlimleri, söz birliği ile buyuruyorlar ki:

Sünnetler, yalnız vaktinde kılınır. Kılınmazsa, kaza edilmeleri emredilmedi. Sabah namazının sünneti vacibe yakın olduğundan, o gün öğleden önce farzıyla birlikte kaza edilir. Diğer sünnetler ise, hiçbir zaman kaza edilmez. Kaza edilirse, sünnet değil, nâfile sevabına kavuşulur.

Bir de öğlenin ilk sünneti, farzdan önce kılınamamışsa, farzdan sonra kılınır. Yatsının ilk sünneti de farzdan önce kılınamamışsa, farzından sonra kılınabilir.

Kaza namazını sesli kılmak

Soru: Kazaya kalan sabah, akşam ve yatsı namazlarının farzlarını erkeklerin gündüz kaza ederken, açıktan okumaları caiz midir?

CEVAP

Hindiyye'de caiz olduğu, **İbni Âbidin**'de ise caiz olmadığı yazılıdır. Böyle durumlarda, açıktan okumamalıdır.